

38 Injusti autem disperibunt simul: reli-
quia impiorum interibunt.

39 Salus autem iustorum à Domino: &
protector eorum in tempore tribulationis.

40 Et adjuvabit eos Dominus, & libera-
bit eos: & eruet eos à peccatoribus, & sal-
vabit eos: quia speraverunt in eo.

1 Psalmus David, in rememorationem
de sabbatho. XXXVII.

Psal.
62.

2 Domine ne in furore tuo arguas me,
neque in ira tua corripas me.

3 Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi:
& confirmasti super me manum tuam.

4 Non est sanitas in carne mea à facie
iræ tuæ: non est pax ossibus meis à facie
peccatorum meorum.

5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ
sunt caput meum: & sicut onus grave gra-
vaturæ sunt super me.

6 Pertruerunt & corruptæ sunt cicatrices
meæ, à facie insipientiæ meæ.

7 Miser factus sum & curvatus sum usque
in finem tota die contristatus ingrediebar.

8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illu-
sionibus: & non est sanitas in carne mea.

9 Afflictus sum, & humiliatus sum nimis:
rugiebam à gemitu cordis mei.

10 Domine, ante te omne desiderium meum
& gemitus meus à te non est absconditus.

11 Cor meum conturbatum est, dereliquit
me virtus mea: & lumen oculorum meo-
rum, & ipsum non est mecum.

12 Amici mei, & proximi mei adversum
me appropinquaverunt, & steterunt.

13 Et qui iuxta me erant, de longe ste-
terunt: & viam faciebant qui quærebant ani-
mam meam.

Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt
vanitates: & dolos tota die meditabantur.

14 Ego autem tamquam surdus non au-
diebam: & sicut mutus non aperiens os
suum.

15 Et factus sum sicut homo non audiens:
& non habens in ore suo redargutiones.

16 Quoniam in te Domine speravi: tu
exaudies me Domine Deus meus.

17 Quia dixi: Nequando supergaudeant
mihi inimici mei: & dum commoventur
pedes mei, super me magna locuti sunt.

18 Quoniam ego in flagella paratus sum:
& dolor meus in conspectu meo semper.

19 Quoniam iniquitatem meam annun-
tiabo: & cogitabo pro peccato meo.

20 Inimici autem mei vivunt, & confir-
mati sunt super me: & multiplicati sunt
qui oderunt me inique.

21 Qui retribuunt mala pro bonis, detra-
hebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.

22 Ne derelinquas me Domine Deus
meus: ne discefferis à me.

23 Intende in adiutorium meum, Domi-
ne Deus salutis meæ.

1 In finem, ipsi Idithun, Canticum
David. XXXVIII.

2 Dixi: Custodiam vias meas: ut non
delinquam in lingua mea.

Posui ori meo custodiam, cum consiste-
ret peccator adversum me.

3 Obmutui & humiliatus sum, & filius à
bonis: & dolor meus renovatus est.

4 Concaluit cor meum intra me: & in
meditatione mea exardescet ignis.

5 Locutus sum in lingua mea: Notum
fac mihi Domine finem meum.

Et numerum dierum meorum, quis est: ut
sciam quid defuit mihi.

6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos: &
substantia mea tamquam nihilum ante te.

Verumtamen universa vanitas, omnis ho-
mo vivens.

7 Verumtamen in imagine pertransit ho-
mo: sed & frustra conturbatur.

Thesaurizat: & ignorat cui congregabit ea.

8 Et nunc quæ est expectatio mea nonne
Dominus? & substantia mea apud te est.

9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue
me: opprobrium insipienti dedisti me.

10 Obmutui, & non aperui os meum,
quoniam tu fecisti:

11 Amove à me plagas tuas.

12 A fortitudine manus tuæ ego defeci
in increpationibus: propter iniquitatem
corripuisti hominem.

Et tabescere fecisti sicut araneam animam
ejus: verumtamen vane conturbatur omnis
homo.

13 Exaudi orationem meam Domine, &
deprecationem meam: auribus percipe la-
crymas meas.

Ne fileas: quoniam advena ego sum apud
te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.

14 Remitte mihi, ut refrigerer prius-
quam abeam, & amplius non ero.

1 In finem, Psalmus ipsi David.
XXXIX.

2 Expectans expectavi Dominum, &
intendit mihi.

3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me
de lacu miseriæ, & de luto facis.

Et statuit super petram pedes meos: &
direxit gressus meos.

4 Et immisit in os meum canticum no-
vum, carmen Deo nostro.

Videbunt multi & timebunt: & sperabunt
in Domino.

5 Beatus vir, cuius est nomen Domini
spes ejus: & non respexit in vanitates &
infanias falsas.

6 Multa fecisti tu Domine Deus meus
mirabilia tua: & cogitationibus tuis non
est qui similis sit tibi.

Annuntiavi & locutus sum: multiplicati
sunt super numerum.

7 Sacrificium & oblationem noluisti: † Hebr.
10. 5.
aures autem perfecisti mihi.

Holocaustum & pro peccato non postu-
lasti:

8 Tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri scriptum est de me

9 Ut facerem voluntatem tuam: Deus
meus volui, & legem tuam in medio cordis
mei.

10 Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia
magna, ecce labia mea non prohibebo:
Domine tu scisti.

11 Iustitiam tuam non abscondi in corde
meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam, & ve-
ritatem tuam, à consilio multo.

12 Tu autem Domine ne longe facias
miserationem

miserationes tuas à me : misericordia tua & veritas tua semper susceperunt me.

13 Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meae, & non potui ut viderem. Multiplicatae sunt super capillos capitis mei : & cor meum dereliquit me.

14 Complaceat tibi Domine ut eruas me : Domine, ad adjuvandum me respice.

† Inf. 69.2. † Sup. 34.4. 15 † Confundantur & revereantur simul, qui quaerunt animam meam, ut auferant eam. Convertantur retrorsum, & revereantur qui volunt mihi mala.

16 Ferant confectum confusionem suam, qui dicunt mihi : Euge, euge.

17 Exultent & latentur super te omnes quarentes te : & dicant semper : Magnificetur Dominus : qui diligunt salutare tuum.

18 Ego autem mendicus sum, & pauper : Dominus sollicitus est mei.

Adjutor meus, & protector meus tu es : Deus meus ne tardaveris.

1 In finem, Psalmus ipsi David. XL.

2 **B**eatus qui intelligit super egenum, & pauperem : in die mala liberabit eum Dominus.

3 Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra : & non eradat eum in animam inimicorum ejus.

4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus : universum stratum ejus verasti in infirmitate ejus.

5 Ego dixi : Domine miserere mei : sana animam meam, quia peccavi tibi.

6 Inimici mei dixerunt mala mihi : Quando morietur, & peribit non en ejus ?

7 Et si ingrediebatur ut videret, vana loquebatur, cor ejus congregavit iniquitatem sibi.

Egrediebatur foras, & loquebatur

8 In idipsum.

Adversum me susurrabant omnes inimici mei : adversum me cogitabant mala mihi.

9 Verbum iniquum constituerunt adversum me : Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat ?

10 Etenim homo pacis meae, in quo speravi : qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.

11 Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me : & retribuam eis.

† 118. 12 In hoc cognovi quoniam voluisti me : quoniam non gaudebit inimicus meus super me.

13 Me autem propter innocentiam suscepisti : & confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.

14 Benedictus Dominus Deus Israel à saeculo, & usque in saeculum : fiat, fiat.

1 In finem, Intellectus filiis Core. XLI.

2 **Q**uomodo desiderat cervus ad fontes aquarum : ita desiderat anima mea ad te Deus.

3 Sicut anima mea ad Deum fortem vivum : quando veniam & apparebo ante faciem Dei ?

4 Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte : dum dicitur mihi quotidie : Vbi est Deus tuus ?

5 Hec recordatus sum, & effudi in me ani-

mam meam : quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei. In voce exultationis, & confessionis : sonus epulantis.

6 Quare tristis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi : salutare vultus mei ;

7 Et Deus meus.

Ad me ipsum anima mea conturbata est : propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonim à monte modico.

8 Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transferunt.

9 In die mandavit Dominus misericordiam suam : & nocte canticum ejus.

10 Apud me oratio Deo vitae meae, dicam Deo : Susceptor meus es.

Quare oblitus es mei ? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus ?

11 Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei : Dum dicunt mihi per singulos dies : Vbi est Deus tuus ?

12 Quare tristis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi : salutare vultus mei, & Deus meus.

1 Psalmus David. XLII.

Vidua me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me.

2 Quia tu es Deus fortitudo mea : quare me repulisti ? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus ?

3 Emitte lucem tuam & veritatem tuam : ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

4 Et introibo ad altare Dei : ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus :

5 Quare tristis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi : salutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum. XLIII.

2 **D**eus auribus nostris audivimus : patres nostri annuntiaverunt nobis.

Opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis.

3 Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos : afflixisti populos, & epulisti eos :

4 Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos :

Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui : quoniam complacuiisti in eis.

5 Tu es ipse rex meus & Deus meus : qui mandas salutes Jacob.

6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

7 Non enim in arcu meo sperabo : & gladius meus non salvabit me.

8 Salvasti enim nos de affligentibus nostris, & odientes non confundisti.

Bb 2

9 In Deo laudabimur tota die : & in nomine tuo confitebimur in sæculum.

10 Nunc autem repulisti & confudisti nos : & non egredieris Deus in virtutibus nostris.

11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros : & qui oderunt nos, diripiebant sibi.

12 Dedisti nos tanquam oves escarum : & in gentibus dispersisti nos.

13 Vendidisti populum tuum sine pretio : & non fuit multitudo in commutationibus eorum.

14 Posuisti nos opprobrium vicinis nostris subannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro.

15 Posuisti nos in similitudinem gentibus : commotionem capitis in populis.

16 Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.

17 A voce exprobrantis, & obloquentis : à facie inimici, & persequentis.

18 Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te : & inique non egimus in testamento tuo.

19 Et non recessit retro cor nostrum : & declinasti semitas nostras à via tua :

20 Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.

21 Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad Deum alienum :

22 Nonne Deus requireret ista ? Ipse enim novit abscondita cordis.

† Rom. 8.36. † Quoniam propter te mortificamur tota die : æstimati sumus sicut oves occisionis.

23 Exurge, quare obdormis Domine ? exurge, & ne repellas in finem.

24 Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ ?

25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra : conglutinator est in terra venter noster.

26 Exurge Domine, adjuva nos : & redime nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto. X L I V.

2 **E**ruclavit cor meum verbum bonum : Edico ego opera mea regi.

Lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis.

3 Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labijs tuis : propterea benedixit te Deus in æternum.

4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.

5 Specie tua & pulcritudine tua intende, prospere procede, & regna.

Propter veritatē & mansuetudinē, & justitiam : & deducet te mirabiliter dextera tua.

6 Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.

† Hebr. 1.8. † Sedes tua Deus in sæculum sæculi : virga directionis virga regni tui.

8 Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis.

9 Myrrha, & gutta, & casia à vestimentis tuis, à domibus eburneis : ex, quibus delectaverunt te.

10 Filia regum in honore tuo.

Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato : circumdata varietate.

11 Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam : & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.

12 Et concupiscet rex decorem tuum : quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.

13 Et filia Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur : omnes divites plebis,

14 Omnis gloria ejus filia regis ab intus, in fimbriis aureis.

15 Circumamicta varietatibus. Adducentur regi virgines post eam : proximæ ejus afferentur tibi.

16 Afferentur in lætitia & exultatione : adducentur in templum regis.

17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii : constitues eos principes super omnē terram.

18 Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in æternum : & in sæculum sæculi.

1 In finem, filiis Core, pro arcanis, Psalmus X L V.

2 **D**eus noster refugium, & virtus : adiutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3 Propterea nō timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris.

4 Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorum : conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

5 Fluminis imperus lætificat civitatem Dei : sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

6 Deus in medio ejus, non commovebitur : Adjuvabit eam Deus mane diluculo.

7 Conturbatæ sunt gētes, & inclinata sunt regna : dedit vocem suam, mota est terra.

8 Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Iacob.

9 Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram :

10 Auferens bella usque ad finem terræ. Arcum conteret, & confringet arma : & scuta comburet igni.

11 Vacate, & videte quoniam ego sum Deus : exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.

12 Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Iacob.

1 In finem pro filiis Core Psalmus. X L V I.

2 **O**mnēs gentes plaudite manibus : jubilate Deo in voce exultationis.

3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis : Rex magnus super omnem terram.

4 Subjecit populos nobis : & gentes sub pedibus nostris.

5 Elegit nobis hæreditatem suam : speciem Iacob, quam dilexit.

6 † Ascendit Deus in jubilo : & Dominus in voce tubæ.

7 Psallite Deo nostro, psallite : psallite Regi nostro, psallite.

8 Quoniam rex omnis terræ Deus : psallite sapienter :

9 Regnabit Deus super gentes : Deus sedet super sedem sanctam suam.

10 Principes populorum congregati sunt cum

† 22
Regum
6.15.

Deum: nequando rapiat, & non sit qui eripiat.

23 Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

1 In finem, Psalmus David,
2 Cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee, (2. Reg. 12.)

L.

3 **M**iserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam,
Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

4 Amplius lava me ab iniquitate mea: & a peccato meo munda me.

5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco; & peccatum meum contra me est semper.

† Rem. 3.4. 6 Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: & ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris.

7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea.

8 Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

† Levit. 14. Num. 19. 9 † Asperges me hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor.

10 Auditui meo dabis gaudium & letitiam: & exultabunt ossa humiliata.

11 Averte faciem tuam a peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.

12 Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum innova in visceribus meis.

13 Ne projicias me a facie tua: & spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

14 Redde mihi letitiam salutaris tui: & spiritui principali confirma me.

15 Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.

16 Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meae: & exultabit lingua mea iustitiam tuam.

17 Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.

18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.

19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humilium Deus non despicies.

20 Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion: ut aedificentur muri Ierusalem.

21 Tunc acceptabis sacrificium iustitiae, oblationes, & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

1 In finem, intellectus David,

2 Cum venit Doeg Idumaeus, & nuntiavit Saul: Venit David in domum Achimelech. (1. Reg. 22. 9.) L I.

3 **Q**uid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?

4 Totam die iniustitiam cogitavit lingua tua: sicut novacula acuta fecisti dolum.

5 Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem magis quam loqui aequitatem.

6 Dilexisti omnia verba praecipitationis, lingua dolosa.

7 Propterea Deus destruet te in finem, evellat te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viventium.

8 Videbunt iusti, & timebunt, & super eum ridebunt, & dicent:

9 Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum.

Sed speravit in multitudine divitiarum suarum: & praevaluit in vanitate sua.

10 Ego autem, sicut oliva fructu fera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in aeternum, & in saeculum saeculi.

11 Confitebor tibi in saeculum quia fecisti: & expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

1 In finem, pro Maëleth intelligentiae David L I I.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

2 Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est qui faciat bonum.

3 † Deus de caelo prospexit super filios hominum: ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.

4 † Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

5 Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?

6 Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israël? cum converterit Deus captivitatem plebis suae, exultabit Iacob, & letabitur Israël.

1 In finem, In carminibus intellectus David.

2 Cum venissent Ziphæi, & dixissent ad Saul: Nonne David absconditus est apud nos. (1. Reg. 23. 19. & 26. 1.) L I I I.

3 **D**eus in nomine tuo salvum me fac: & in virtute tua iudica me.

4 Deus exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.

5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & fortes quæsierunt animam meam: & non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

6 Ecce enim Deus adjuvat me: & Dominus susceptor est animae meae.

7 Averte mala inimicis meis, & in veritate tua disperde illos.

8 Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine: quoniam bonum est:

9 Quoniam ex omni tribulatione eripuiisti me: & super inimicos meos despexit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intellectus David. L I V.

Exaudi Deus orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam: intendens mihi, & exaudi me.

3 Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum a voce inimici, & a tribulatione peccatoris.

4 Quoniam declinaverunt in me iniquitates: & in ira molesti erant mihi.

5 Cor meum conturbatum est in me: & formido mortis cecidit super me.

6 Timor & tremor venerunt super me: & contexerunt me tenebrae.

† Psal. 13.2.

† Rom. 3.12.

7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbar, & volabo, & requiescam?

8 Ecce elongavi fugiens: & mansi in solitudine.

9 Expectabam eum, qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.

10 Præcipita Domine, divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.

11 Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas: & labor in medio ejus, & injustitia.

12 Et non defecit de plateis ejus usura, & dolus.

13 Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique.

Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset; abscondissem me forsitàn ab eo.

14 Tu vero homo unanims, dux meus, & notus meus.

15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus cum consensu.

16 Veniat mors super illos: & descendant in infernum viventes.

Quoniam nequitia in habitaculis eorum: in medio eorum.

17 Ego autem ad Deum clamavi: & Dominus salvabit me.

18 Vespere, & mane, & meridie narrabo & annuntiabo: & exaudiet vocem meam.

19 Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.

20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui est ante secula.

21 Non enim est illis commutatio, & non timuerunt Deum: extendit manum suam in retribuendo.

22 Contaminaverunt testamentum ejus, divisi sunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit cor illius.

Molliti sunt sermones ejus super oleum: & ipsi sunt jacula.

† Matt. 23 + Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem justo.

Luc. 12. 22. 24 Tu vero Deus deduces eos, in puteum interitus.

1. Petr. 5. 7. Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

In finem,

1 Pro populo, qui à sanctis longe factus est, David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. (1. Reg. 21. 12.)

L V.

2 **M**iserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.

3 Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.

4 Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo.

5 In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi: non timebo quid faciat mihi caro.

6 Tota die verba mea execrabantur: adversum me omnes cogitationes eorum, in malum.

7 Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum meum observabunt.

Sicut sustinuerunt animam meam,

8 Pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confringes.

Deus,

9 Vitam meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.

Sicut in promissione tua:

10 Tunc convertentur inimici mei retrorsum:

11 In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam Deus meus es.

12 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speravi, non timebo quid faciat mihi homo.

13 In me sunt Deus vota tua, quæ redam, laudationes tibi.

14 Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

15 In finem: Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum fugeret à facie Saul in speluncam. (2. Reg. 22. 1. & 24. 4.)

L V I.

2 **M**iserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

3 Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui benefecit mihi.

4 Misit de cælo, & liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.

Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam,

5 Eripuit animam meam de medio calulorum leonum: dormivi conturbatus.

6 Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ: & lingua eorum gladius acutus.

7 Exaltare super cælos Deus: & in omnem terram gloria tua.

8 Laqueum paraverunt pedibus meis: & incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam: & inciderunt in eam.

9 Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalmum dicam.

10 Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara: exurgam diluculo.

11 Confitebor tibi in populis Domine: & psalmum dicam tibi in gentibus:

12 Quoniam magnificata est usque ad cælos misericordia tua: & usque ad nubes veritas tua.

13 Exaltare super cælos Deus: & super omnem terram gloria tua.

In finem,

1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem. L V I I.

2 **S**i vere utique justitiam loquimini: recta judicate filii hominum.

3 Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniustitias manus vestrae concinnant.

4 Alienati sunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero: locuti sunt falsa.

5 Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis furdæ, & obturantis aures suas,

6 Quæ non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis sapienter.

7 Deus conteret dentes eorum in ore ipso.

B b 4

pum: molas leonum confringet Dominus.

8 Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmetur.

9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, & non viderunt solem.

10 Priusquam intelligerent spinæ vestræ thammum: sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

11 Lætabitur justus cum viderit vindictā: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.

12 Et dicat homo: Si utique est fructus iusto: utique est Deus iudicans eos in terra.

In finem,

1 Ne desperdas, David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, & custodivit domum ejus, ut eum interficeret.

(1. Reg. 19. 11.) LVIII.

2 **E**Ripe me de inimicis meis Deus meus: & ab insurgentibus in me libera me.

3 Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris sanguinum salva me.

4 Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.

5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine: sine iniquitate cucurri, & direxi.

6 Exurge in occursum meum, & vide: & tu Domine Deus virtutum, Deus Israël,

Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7 Convertentur ad vesperam: & famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.

8 Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?

9 Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.

10 Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deusceptor meus es.

11 Deus meus, misericordia ejus præveniet me.

12 Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos: nequando obliviscantur populi mei,

Disperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus Domine:

13 Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: & comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione & mendacio annuntiabuntur.

14 In consummatione: in ira consummationis, & non erunt.

Et scient quia Deus dominabitur Iacob: & finium terræ.

15 Convertentur ad vesperam, & famem patientur ut canes: & circuibunt civitatem.

16 Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati, & moriurabunt.

17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam: & exultabo mane misericordiam tuam.

Quia factus esceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meæ.

18 Adjutor meus tibi psallam, quia Deusceptor meus es: Deus meus misericordia mea.

In finem,

1 Pro his qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam.

2 Cum succendit Mesopotamiam Syriæ, & Sobal, & convertit Ioab, & percussit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia. (2. Reg. 8. 1. & 10. 7. & 1. Par. 18. 1.)

LIX.

3 **D**Eus repulisti nos, & destruxisti nos: iratus es, & misertus es nobis.

4 Commovisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones ejus, quia commota est.

5 Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vino compunctionis.

6 Dedisti metuentibus te significationem: ut fugiant à facie arcus:

7 Ut liberentur dilecti tui: saluum fac dextera tua, & exaudi me.

8 Deus locutus est in sancto suo: Læabor, & parabor Sichimam: & convallem tabernaculorum metabor.

9 Meus est Galaad, & meus est Manasses, & Ephraim fortitudo capitis mei.

Juda rex meus:

10 Moab olla spei meæ.

In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ subditi sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?

12 Nonne tu Deus, qui repulisti nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris:

13 Da nobis auxilium de tribulatione quia vana salus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,

1 In Hymnis David. LX.

2 **E**Xaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ.

3 A finibus terræ ad te clamavi: dum anxietur cor meum, in petra exaltasti me.

4 Deduxisti me, quia factus es spes mea: curris fortitudinis à facie inimici.

5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæculo: protegar in velamento alarum tuarum.

6 Quoniam tu Deus meus exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timen-tibus nomen tuum.

7 Dies super dies regis adjicies: annos ejus usque in diem generationis & generationis.

8 Permanet in æternum in conspectu Dei: misericordiam & veritatem ejus quis requireret?

9 Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi: ut reddam vota mea de die in diem.

In finem,

1 Pro Idithun, Psalmus David. LXI.

2 **N**onne Deo subjecta erit anima mea? Nab ipso enim salutarem meum.

3 Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus:ceptor meus, non movebor amplius.

4 Quousque irruis in hominem? interficis universi vos: tanquam parieti inclinato & maceræ depulsæ?

5 Verumtamen premium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant,

dicebant, & corde suo maledicebant.

6 Verumtamen Deo subjecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea,

7 Quia ipse Deus meus, & salvator meus: adiutor meus, non emigrabo.

8 In Deo salutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est.

9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: Deus adiutor noster in æternum.

10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris: ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

11 Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere: divitiæ si affluant, nolite cor apponere.

12 Semel locutus est Deus, duo hæc audi-vi, quia potestas Dei est,

Matt. 13 Et tibi Domine misericordia: † quia
16.27. tu reddes unicuique juxta opera sua.

Rom. Psalmus David,

2. 6. 1 Cum esset in deserto Idumææ.

1. Cor. (1. Reg. 22. 5.) L X I I.

3. 8. 2 **D**eus Deus meus ad te de luce vigilo.
Galat. Siti vit in te anima mea, quam mul-
6.5. tipliciter tibi caro mea.

3 In terra deserta, & invia, & in aquosa: sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam: & gloriam tuam.

4 Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.

5 Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas.

6 Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labijs exultationis laudabit os meum.

7 Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te:

8 Quia fuisti adiutor meus. Et in velamento alarum tuarum exultabo,

9 Adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.

10 Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam: introibunt in inferiora terræ:

11 Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

12 Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

In finem,

1 Psalmus David. L X I I I.

2 **E**xaudi Deus orationem meam cum deprecor: à timore inimici eripe animam meam.

3 Protexisti me à conventu malignantium: à multitudine operantium iniquitatem.

4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram,

5 Ut sagittent in occultis immaculatum.

6 Subito sagittabunt eum, & non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam.

Narraverunt ut absconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos.

7 Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinyo,

Accedet homo ad cor altum:

8 Et exaltabitur Deus.

Sagittæ pavorum factæ sunt plagæ eorum.

9 Et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum,

Conturbati sunt omnes qui videbant eos:

10 Et timuit omnis homo.

Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus intellexerunt.

11 Lætabitur justus in Domino, & sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus David,

1 Canticum Jeremiæ & Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire. L X I V.

2 **T**E decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votum in Ierusalem.

3 Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.

4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis.

5 Beatus, quem elegisti: & assumpsisti: inhabitabit in atrijs tuis.

6 Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate.

Exaudi nos Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longe.

7 Præparans montes in virtute tua, acinctus potentia:

8 Qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.

9 Turbabuntur gentes, & timebunt qui habitant terminos à signis tuis: exitus matutini & vespere delectabis.

10 Visitasti terram & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repleum est aquis, parasti cibum illorum: quoniam ita est præparatio ejus.

11 Rivos ejus inebria, multiplica gemina ejus: in stillicidijs ejus lætabitur germinans.

12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: & campi tui replebuntur ubertate.

13 Pinguescent speciosa deserti: & exultatione colles accingentur.

14 Induti sunt arietes ovium, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

In finem,

1 Canticum Psalmi resurrectionis.

L X V.

2 **V**erbilitate Deo omnis terra, psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

3 Dicite Deo, quam terribilia sunt opera tua Domine! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.

5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in consilijs super filios hominum.

6 Qui convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.

7 Qui dominatur in virtute sua in æternum, oculi ejus super gentes respiciunt: qui exasperant non exaltentur in semetipsis.

8 Benedicite gentes Deum nostrum: & audiam facere vocem laudis ejus.

9 Qui posuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.

10 Quoniam probasti nos Deus: igne nos

examinasti, sicut examinatur argentum.

11 Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro:

12 Imposuisti homines super capita nostra:

Transivimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.

13 Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea,

14 Quæ distinxerunt labia mea.

Et locum est os meum, in tribulatione mea.

15 Holocaustra medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boves cum hircis.

16 Venite, audite, & narrabo, omnes qui timeris Deum, quanta fecit animæ meæ.

17 Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi sub lingua mea.

18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.

19 Propterea exaudivit Deus, & attendit voci deprecationis meæ.

20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & misericordiam suam à me.

In finem,

1 In hymnis, Psalmus Cantici David.

LXVI.

2 **D**eus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.

3 Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.

4 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.

5 Latentur & exultent gentes: quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.

6 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes:

7 Terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster,

8 Benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,

1 Psalmus Cantici ipsi David. LXVII.

2 **E**xurgat Deus, & dissipentur inimici ejus: & fugiant qui oderunt eum, à facie ejus.

3 Sicut deficit fumus, deficient: sicut fuit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.

4 Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lætitia.

5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus: iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.

Exultate in conspectu ejus, turbabuntur à facie ejus.

6 Patris orphanorum, & iudicis viduarum.

7 Deus in loco sancto suo: Deus qui inhabitare facit unius moris in domo:

Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.

8 Deus cum egrederis in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto:

9 Terra mota est, etenim cæli distillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israël.

10 Pluviam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ: & infirmata est, tu vero perfecisti eam.

11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.

12 Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.

13 Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus dividere spolia.

14 Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri.

15 Dum discernit cælestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon:

16 Mons Dei, mons pinguis.

Mon coagulatus, mons pinguis:

17 Ut quid suspicamini montes coagulatos?

Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.

18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.

19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem: accepisti dona in hominibus:

Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.

20 Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.

21 Deus noster, Deus salvos faciendi: & Domini. Domini exitus mortis.

22 Verumtamen Deus confinget capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.

23 Dixit Dominus: Ex Bafan convertam, convertam in profundum maris:

24 Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua cæcum tuorum ex inimicis, ab ipso.

25 Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in sancto.

26 Prævenierunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvenularum tympanistiarum.

27 In Ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israël.

28 Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu.

Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.

29 Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.

30 A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent reges munera.

31 Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos, qui probati sunt argento.

32 Dissipa gentes, quæ bella volunt: venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

33 Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo.

34 Qui ascendit super cælum cæli, ad orientem.

Ecce dabit voci suæ vocem virtutis,

35 Date gloriam Deo super Israël, magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.

36 Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur,
David. L X V I I I.

2 **S**alvum me fac Deus: quoniam intra-
verunt aquæ usque ad animam meam.

3 Infixus sum in limo profundi: & non
est substantia.

Veni in altitudinem maris: & tempestas
demersit me.

4 Laboravi clamans, rancæ factæ sunt
fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum
spero in Deum meum.

5 Multiplicati sunt super capillos capitis
mei, qui oderunt me gratis.

Confortati sunt qui persecuti sunt me ini-
mici mei iniuste: quæ non rapui, tunc
exolvebam.

6 Deus tu scis insipientiam meam: & de-
licta mea à te non sunt abscondita.

7 Non erubescant in me qui expectant te
Domine, Domine virtutum.

Non confundantur super me qui quærunt
te, Deus Israël.

8 Quoniam propter te sustinui oppro-
brium: operuit confusio faciem meam.

9 Extraneus factus sum fratribus meis, &
peregrinus filiis matris meæ.

† Ioan. 2 17. Rom. 15.3. 10 Quoniam zelus domus tuæ comedit
me: & opprobria exprobrantium tibi ce-
derunt super me.

11 Et operui in jejuniis animam meam: &
factum est in opprobrium mihi.

12 Et posui vestimentum meum cilicium:
& factus sum illis in parabolam.

13 Adversum me loquebantur qui sede-
bant in porta: & in me psallebant qui bi-
bebant vinum.

14 Ego vero orationem meam ad te Do-
mine: tempus beneplaciti Deus.

In multitudine misericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate salutis tuæ.

15 Eripe me de luto, ut non infigar: li-
bera me ab iis qui oderunt me, & de pro-
fundis aquarum.

16 Non me demergat tempestas aquæ, ne-
que absorbeat me profundum: neque ur-
geat super me puteus os suum.

17 Exaudi me Domine, quoniam benigna
est misericordia tua: secundum multitudi-
nem miserationum tuarum respice in me.

18 Et ne averras faciem tuam à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19 Intende animæ meæ, & libera eam:
propter inimicos meos eripe me.

20 Tu scis improperium meum, & confu-
sionem meam, & reverentiam meam.

21 In conspectu tuo sunt omnes, qui tri-
bulant me, improperium expectavit cor
meum, & miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur, & non
fuit: & qui consolaretur: & non inveni.

† Mat. 27.4 8. 22 † Et dederunt in escam meam fel, &
in siti mea potaverunt me aceto.

23 Fiat mensa eorum coram ipsis in la-
queum, & in retributiones, & in scandalum.

24 Obscurentur oculi eorum ne videant:
& dorsum eorum semper incurva.

25 Ista super eos iram tuam: & furor
iræ tuæ comprehendat eos.

† Mt. 1.20. 26 † Fiat habitatio eorum deserta: & in
tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.

27 Quoniam quem tu percussisti, perse-
cuti sunt: & super dolorem vulnerum meo-
rum addiderunt.

28 Appone iniquitatem super iniquitatem
eorum: & non intrent in iustitiam tuam.

29 Deleantur de libro viventium: & cum
iustis non scribantur.

30 Ego sum pauper & dolens: salus tua
Deus suscepit me.

31 Laudabo nomen Dei cum cantico: &
magnificabo eum in laude:

32 Et placebit Deo super vitulum: no-
vellum: cornua producentem & ungulas.

33 Videant pauperes & lætentur: quæri-
te Deum, & vivet anima vestra:

34 Quoniam exaudivit pauperes Domi-
nus: & victos suos non despexit.

35 Laudent illum cæli & terra, mare, &
omnia reptilia in eis.

36 Quoniam Deus salvam faciet Sion: &
ædificabuntur civitates Iuda:

Et inhabitabunt ibi, & hæredita e acqui-
rent eam.

37 Et semen servorum ejus possidebit eam,
& qui diligunt nomen ejus, habitabunt in
ea.

1 In finem, Psalmus David,
In rememorationem, quod salvum fecerit
eum Dominus. L X I X.

2 **D**eus in adiutorium meum intende:
Domine ad adjuvandum me festina.

3 Confundantur, & reveantur, qui quæ-
runt animam meam.

4 Avertantur retrorsum, & erubescant,
qui volunt mihi mala:

Avertantur statim erubescences, qui dicunt
mihi: Euge, euge.

5 Exultent & lætentur in te omnes qui
quærunt te, & dicant semper: Magnificetur
Dominus: qui diligunt salutare tuum.

6 Ego vero egenus, & pauper sum: Deus
adjuva me.

Adjutor meus, & liberator meus es tu:
Domine ne moreris.

1 Psalmus David,
Filiorum Ionadab, & Priorum captivorum.
L X X.

1 **I**n te Domine speravi, non confundar in
æternum:

2 In iustitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & salva me.

3 Esto mihi in Deum protectorem, & in
locum munitum: ut salvum me facias,
Quoniam firmamentum meum, & refu-
gium meum es tu.

4 Deus meus eripe me de manu peccato-
ris, & de manu contra legem agentis & ini-
qui:

5 Quoniam tu es patientia mea Domine:
Domine spes mea à juventute mea.

6 In te confirmatus sum ex utero: de ven-
tre matris meæ tu es protector meus.

7 In te cantatio mea semper: tanquam
prodigium factus sum multis: & tu adjutor
fortis.

8 Repleatur os meum laude, ut cantem
gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.

9 Ne propicias me in tempore senectutis:
cum defecerit virtus mea, ne dereliquas
me.

10 Quia dixerunt inimici mei mihi : & qui custodiebant animam meam , consilium fecerunt in unum.

11 Dicentes : Deus dereliquit eum , persequimini , & comprehendite eum : quia non est qui eripiat.

12 Deus ne elongeris à me : Deus meus in auxilium meum respice.

13 Confundantur , & deficiant detrahentes animæ meæ : operiantur confusione , & pudore , qui quærunt mala mihi.

14 Ego autem semper sperabo : & adjiciam super omnem laudem tuam.

15 Os meum annuntiabit justitiam tuam : tota die salutare tuum.

Quoniam non cognovi litteraturam :

16 Introibo in potentias Domini :

Domine memorabor justitiæ tuæ solius.

17 Deus docuisti me à juventute mea : & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.

18 Et usque in senectam & senium : Deus ne derelinquas me.

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni , quæ ventura est :

Potentiam tuam.

19 Et justitiam tuam Deus usque in altissima , quæ fecisti magnalia : Deus quis similis tibi ?

20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas , & malas : & conversus vivificasti me : & de abyssis terræ iterum reduxisti me :

21 Multiplicasti magnificentiam tuam : & conversus consolatus es me.

22 Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam : Deus psallam tibi in cithara , sanctus Israël.

23 Exultabunt labia mea cum cantavero tibi : & anima mea , quam redemisti.

24 Sed & lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam : cum confusi & reveriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Psalmus ,

1 In Salomonem. LXXI.

2 Deus judicium tuum regi da : & justitiam tuam filio regis :

Judicare populum tuum in justitia , & pauperes tuos in iudicio.

3 Suscipiant montes pacem populo : & colles justitiam.

4 Iudicabit pauperes populi , & salvos faciet filios pauperum : & humiliabit calumniatorem.

5 Et permanebit cum sole , & ante lunam , in generatione & generationem ,

6 Descendit sicut pluvia in vellus : & sicut stillicidia stillantia super terram.

7 Orietur in diebus ejus justitia , & abundantia pacis : donec auferatur luna.

8 Et dominabitur à mari usque ad mare : & à flumine usque ad terminos orbis terrarum ,

9 Coram illo procident Æthiopes : & inimici ejus terram lingent.

10 Reges Tharsis , & insulæ munera offerent : reges Arabum , & Saba dona adducent :

11 Et adorabunt eum omnes reges terræ : omnes gentes servient ei :

12 Quia liberabit pauperem à potente : & pauperem , cui non erat adjutor.

13 Parceret pauperi & inopi , & animas pauperum salvas faciet.

14 Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum : & honorabile nomen eorum coram illo.

15 Et vivet , & dabitur ei de auro Arabiz , & adorabunt de ipso semper : tota die benedicent ei.

16 Et erit firmamentum in terra in summis montium , super extolletur super Libanum fructus ejus : & florebit de civitate sicut fœnum terræ.

17 Sit nomen ejus benedictum in sæcula : ante solem permanet nomen ejus.

Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ : omnes gentes magnificabunt eum.

18 Benedictus Dominus Deus Israël , qui facit mirabilia solus :

19 Et benedictum nomen majestatis ejus in æternum : & replebitur majestate ejus omnis terra : fiat , fiat.

20 Defecerunt laudes David filii Jesse.

1 Psalmus Asaph. LXXI.

Q Vam bonus Israël Deus his , qui recto sunt corde !

2 Mei autem penè moti sunt pedes : penè effusi sunt gressus mei.

3 Quia zelavi super iniquos , pacem peccatorum videns.

4 Quia non est respectus morti eorum : & firmamentum in plaga eorum.

5 In labore hominum non sunt , & cum hominibus non flagellabuntur.

6 Ideo tenuit eos superbia , operti sunt iniquitate & impietate sua.

7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum : transierunt in affectum cordis.

8 Cogitaverunt , & locuti sunt nequitiam : iniquitatem in excelsis locuti sunt.

9 Posuerunt in cælum os suum : & lingua eorum transivit in terra.

10 Ideo convertetur populus meus hic : & dies pleni invenientur in eis.

11 Et dixerunt , Quomodo scit Deus , & si est scientia in excelsis ?

12 Ecce ipsi peccatores , & abundantes in sæculo , obtinuerunt divitias.

13 Et dixi : Ergo sine causa justificavi cor meum , & lavi inter innocentes manus meas :

14 Et fui flagellatus tota die , & castigatio mea in matutinis.

15 Si dicebam : Narrabo sic : ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.

16 Existimabam ut cognoscerem hoc , labor est ante me :

17 Donec intrem in sanctuarium Dei : & intelligam in novissimis eorum.

18 Verumtamen propter dolos posuisti eis : dejecisti eos dum allevarentur.

19 Quomodo facti sunt in desolationem , subito defecerunt : perierunt propter iniquitatem suam.

20 Velut somnium surgentium Domine , in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.

21 Quia inflammatum est cor meum , & renes mei commutati sunt :

22 Et ego ad nihilum redactus sum , & nescivi.

23 Ut jumentum factus sum apud te : & ego semper tecum.

24 Tenuisti manum dexteram meam : & in

In voluntate tu deduxisti me & cum gloria suscepisti me.

25 Quid enim mihi est in celo ? & à te quid volui super terram ?

26 Defecit caro mea, & cor meum : Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

27 Quia ecce, qui elongant se à te, peribunt : perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

28 Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam :

Vt annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filia Sion.

I Intellectus Asaph. LXXIII.

VT quid Deus repulisti in finem : iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ ?

2 Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam hæreditatis tuæ : mons Sion, in quo habitasti in eo.

3 Leua manus tuas in superbias eorum in finem : quanta malignatus est inimicus in sancto !

4 Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ.

5 Posuerunt signa sua, signa : & non cognoverunt sicut in exitu super summum.

Quasi in silva lignorum securibus.

6 Exciderunt januas ejus in idipsum : in securi & ascia dejecerunt eam.

† 4 Reg. 25. 9. † Incenderunt igni sanctuarium tuum : in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.

8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul : Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.

9 Signa nostra non vidimus, jam non est propheta : & nos non cognoscet amplius.

10 Usquequo Deus improperebit inimicus : irritat adversarius nomen tuum in finem ?

11 Vt quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem ?

† Luc I. 68. † Deus autem rex noster ante secula operatus est salutem in medio terræ.

13 Tu confirmasti in virtute tua mare : contribulasti capita draconum in aquis.

14 Tu confregisti capita draconis : dedisti eum escam populis Æthiopum.

15 Tu dirupisti fontes & torrentes : tu siccasti fluvios Ehan.

16 Tuus est dies, & tua est nox : tu fabricatus es auroram & solem.

17 Tu fecisti omnes terminos terræ : æstatem & ver tu plasmasti ea.

18 Memor esto hujus, inimicus impropereavit Domino : & populus insipiens incitavit nomen tuum.

19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi : & animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem.

20 Respice in testamentum tuum : quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.

21 Ne avertatur humilis factus confusus : pauper & inops laudabunt nomen tuum,

22 Exurge Deus, judica causam tuam : memor esto impropriorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.

23 Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum : superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

1 In finem, Ne currumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIV.

2 **C**onfitebimur tibi Deus : confitebimur & invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua :

3 Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.

4 Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea : ego confirmavi columnas ejus.

5 Dixi iniquis : Nolite inique agere : & delinquentibus : Nolite exaltare cornu :

6 Nolite extollere in altum cornu vestrum : nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

7 Quia neque ab oriente, neque ab occidente neque à desertis montibus :

8 Quoniam Deus judex est.

9 Hunc humiliat, & hunc exaltat : quia calix in manu Dñi vini meri plenus misto.

Et inclinavit ex hoc in hoc : verumtamen fæx ejus non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ.

10 Ego autem annuntiabo in sæculum : cantabo Deo Iacob.

11 Et omnia cornua peccatorum confringam : & exultabuntur cornua justii.

1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph.

Canticum ad Assyrios. LXXV.

2 **N**otus in Iudæa Deus : in Israel magnum nomen ejus :

3 Et factus est in pace locus ejus : & habitatio ejus in Sion.

4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.

5 Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.

6 Turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum suum : & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

7 Ab increpatione tua Deus Iacob dormitaverunt qui ascenderunt equos.

8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi ? ex tunc ira tua.

9 De cœlo audivimus fecisti judicium : terræ tremuit & quievit.

10 Cum exurgeret in judicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.

11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi : & reliquæ cogitationis diem festum agent tibi.

12 Vovete, & reddite Dño Deo vestro, omnes qui in circuitu ejus offertis munera.

Terribili

13 Et ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph. LXXVI.

2 **V**oce mea ad Dominum clamavi : voce mea ad Deum, & intendit mihi,

3 In die tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum : & non sum deceptus.

Revertit consolari anima mea,

4 Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum : & defecit spiritus meus.

5 Anticipaverunt vigilias oculi mei : turbatus sum, & non sum locutus.

6 Cogitavi dies antiquos : & annos æternos in mente habui.

7 Et meditatus sum nocte cum corde meo,
& exercitabar, & scopebam spiritum meum.

8 Numquid in æternum proficiet Deus:
aut non apponet ut complacitior sit adhuc?

9 Aut in finem misericordiam suam ab-
scindet, à generatione in generationem?

10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut
continebit in ira sua misericordias suas?

11 Et dixi: Nunc capì: hæc mutatio
dexteræ excelsi.

12 Memor fui operum Domini: quia me-
mor ero ab initio mirabilium tuorum.

13 Et meditabor in omnibus operibus
tuis: & in adinventionibus tuis exercebor.

14 Deus in sancto via tua, quis Deus ma-
gnus sicut Deus noster?

15 Tu es Deus qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam:

16 Redemisti in brachio tuo populum
tuum, filios Iacob, & Ioseph.

17 Viderunt te aquæ Deus, viderunt te
aquæ: & timuerunt, & turbatae sunt abyssi.

18 Multitudo sonitus aquarum: vocem
dederunt nubes.

Et enim sagittæ tuæ transeunt:

19 Vox tonitruï tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ:
commota est & contremuit terra.

20 In mari via tua, & semitæ tuæ in
aquis multis: & vestigia tua non cognos-
centur.

† Exod. 14. 29. 21 † Deduxisti sicut oves populum tuum,
in manu Moysi & Aaron.

1 Intellectus Asaph. LXXVII.

Attendite popule meus legem meam: in-
clinate aurem vestram in verba oris mei.

2 Aperiam in parabolis os meum: loquar
propositiones ab initio.

3 Quanta audivimus & cognovimus ea:
& patres nostri narraverunt nobis.

4 Non sunt occultata à filiis eorum, in
generatione altera.

Narrantes laudes Domini, & virtutes
ejus, & mirabilia ejus quæ fecit.

5 Et suscitavit testimonium in Iacob: &
legem posuit in Israel.

6 Quanta mandavit patribus nostris nota
facere ea filiis suis: ut cognoscat generatio
altera.

Filii qui nascentur, & exurgent, & nar-
rabunt filiis suis.

7 Ut ponant in Deo spem suam, & non
obliviscantur operum Dei: & mandata ejus
exquirant.

8 Ne fiant sicut patres eorum: generatio
prava & exasperans:

Generatio, quæ non direxit cor suum: &
non est creditus cum Deo spiritus ejus.

9 Filii Ephrem intendentes & mittentes
arcum: conversi sunt in die belli.

10 Non custodierunt testamentum Dei: &
in lege ejus noluerunt ambulare.

11 Et oblii sunt benefactorum ejus, &
mirabilium ejus quæ ostendit eis.

12 Coram patribus eorum fecit mirabilia
in terra Ægypti, in campo Taneos.

† Exod. 14. 22. 13 † Interrupit mare, & perduxit eos: &
statuit aquas quasi in iure.

14 Et deduxit eos in nube diei, & tota
nocte in illuminatione ignis.

15 † Interrupit petram in eremo: & ada-
quavit eos velut in abyssu multa.

16 Et eduxit aquam de petra, & deduxit
tanquam flumina aquas.

17 Et apposuerunt adhuc peccare ei: in
iram excitaverunt excelsum in iniquoso.

18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis:
ut peterent escas animabus suis.

19 Et male locuti sunt de Deo: dixerunt:
Numquid poterit Deus parare mensam in
deserto?

20 Quoniam percussit petram, & fluxe-
runt aquæ, & torrentes inundaverunt.

Numquid & panem poterit dare, aut pa-
rare mensam populo suo?

21 † Ideo audivit Dominus, & distulit:
& ignis accensus est in Iacob, & ira ascen-
dit in Israel:

22 Quia non crediderunt in Deo, nec
speraverunt in salutari ejus:

23 Et mandavit nubibus desuper, & ja-
nuas cæli aperuit.

24 † Et pluit illis manna ad manducan-
dum, & panem cæli dedit eis.

25 † Panem angelorum manducavit ho-
mo: cibaria misit eis in abundantia.

26 † Transulit Austrum de cælo: & in-
duxit in virtute sua Africum.

27 Et pluit super eos sicut pulverem car-
nes: & sicut arenam maris volatilia pennata.

28 Et ceciderunt in medio castrorum eo-
rum circa tabernacula eorum,

29 Et manducaverunt & saturati sunt ni-
mis, & desiderium eorum attulit eis: non
sunt fraudati à desiderio suo.

30 † Adhuc escæ eorum erant in ore ipso-
rum & ira Dei ascendit super eos.

31 Et occidit pingues eorum, & electos
Israel impedivit.

32 In omnibus his peccaverunt adhuc:
& non crediderunt in mirabilibus ejus.

33 Et defecerunt in vanitate dies eorum,
& anni eorum cum festinatione.

34 Cum occideret eos quærebant eum:
& revertebantur, & diluculo veniebant ad
eum.

35 Et rememorati sunt quia Deus adiutor
est eorum, & Deus excelsus redemptor eo-
rum est.

36 Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua
sua mentiti sunt ei:

37 Cor autem eorum non erat rectum
cum eo: nec fideles habiti sunt in testamen-
to ejus.

38 Ipse autem est misericors, & propitius
fieri peccatis eorum: & non disperdet eos.

Et abundavit ut averteret iram suam: &
non accendit omnem iram suam.

39 Et recordatus est quia caro sunt: spi-
ritus vadens, & non rediens.

40 Quoties exacerbaverunt eum in deser-
to, in iram concitaverunt eum in iniquoso?

41 Et conversi sunt, & tentaverunt Deum:
& sanctum Israel exacerbaverunt.

42 Non sunt recordati manus ejus, die
qua redemit eos de manu tribulantis:

43 Sicut posuit in Ægypto signa sua, &
prodigia sua in campo Taneos.

44 † Et convertit in sanguinem flumina
eorum, & imbres eorum: ne biberent.

45 † Misit

† Exod.

17. 6.

Psal.

104.

41.

† Num.

11. 1.

† Exod.

16. 4.

† Num.

11. 7.

104.

6. 31.

1. Cor.

10. 30.

† Num.

11. 31.

† Num.

11. 33.

† Exod.

7. 20.

† Exod. 45 † Misit in eos cynomyiam, & comes. 14. dit eos: & ranam, & disperdidit eos.
 † Exod. 46 † Et dedit ærugini fructus eorum: & 10. 15. labores eorum locustæ.
 † Exod. 47 † Et occidit in grandine vineas eorum: & moros eorum in pruina.
 48 Et tradidit grandini jumenta eorum: & possessionem eorum igni.
 49 Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem: immisiones per angelos malos.
 50 Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit à morte animabus eorum: & jumenta eorum in morte conclusit.
 † Exod. 51 † Et percussit omne primogenitum, 12. 19. in terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.
 52 Et abstulit sicut oves populum suum: & perduxit eos tamquam gregem in deserto.
 † Exod. 53 † Et deduxit eos in spe, & non timuerunt: & inimicos eorum operuit mare. 14. 27.
 54 Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquisivit dextera ejus.
 † Jos. 7. † Et ejecit à facie eorum gentes: & sorte 13. 7. divisit eis terram in funiculo distributionis.
 55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.
 56 Et tentaverunt, & exacerbaverunt Deum excelsum: & testimonia ejus non custodierunt.
 57 Et averterunt se, & non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum pravum.
 58 Et in iram concitaverunt eum in collibus suis: & in sculptrilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.
 59 Audivit Deus, & sprexit: & ad nihilum redegit valde Israel.
 † 1 Reg. 4. 4. † Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.
 † Jer. 7. 32. † Et tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici.
 62 Et conclusit in gladio populum suum: & hæreditatem suam sprexit.
 63 Juvenes eorum comedit ignis: & virgines eorum non sunt lamentatæ.
 64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt, & viduæ eorum non plorabantur.
 65 Et excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquã potens crapularus à vino.
 66 Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis.
 67 Et repulit tabernaculum Ioseph: & tribum Ephraim non elegit:
 68 Sed elegit tribum Iuda, montem Sion quem dilexit.
 69 Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra, quam fundavit in sæcula.
 70 Et elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium: de post scæptantes accepit eum.
 71 Pascere Iacob servum suum, & Israel hæreditatem suam.
 72 Et pavit eos in innocentia cordis sui: & in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXVIII.
 Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam,
 2 Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatibus cæli, carnes sanctorum tuorum, bestiis terræ.
 3 Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Ierusalem: & non erat qui sepeliret.
 4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.
 5 Usquequo Domine irasceris in finem: accenderetur velut ignis zelus tuus?
 6 † Effunde iram tuam in gentes: quæ te † 1 Pet. 2. 8. non noverunt: & in regna, quæ nomen 10. 25. tuum non invocaverunt.
 7 Quia comederunt Iacob: & locum ejus desolaverunt:
 8 † Ne memineris iniquitatum nostrarum † Hæc. 64. 9. antiquarum, cito anticipent nos misericordia tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.
 9 Adjuva nos Deus salutaris noster: & propter gloriam nominis tui Domine libera nos: & propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum:
 10 Ne forte dicant in gentibus: Vbi est Deus eorum? & innotescat in nationibus coram oculis nostris,
 Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est:
 11 Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.
 Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios mortificationum,
 12 Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improprium ipsorum, quod exprobraverunt tibi Domine.
 13 Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum: In generationem & generationem annuntiabimus laudem tuam.
 1 In finem, Pro iis qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.
 LXXIX.
 2 Q Vi regis Israel, intende: qui deducis velut ovem Ioseph.
 3 Qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Benjamin, & Manasse.
 Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.
 4 Deus converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.
 5 Domine Deus virtutum, quousque irasceris super orationem servi tui?
 6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum dabis nobis in lacrymis in mensura?
 7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris: & inimici nostri subannaverunt nos:
 8 Deus virtutum converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.
 9 Vineam de Ægypto transtulisti: ejecisti gentes, & plantasti eam.
 10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus: plantasti radices ejus, & implevit terram.
 11 Operuit montes umbra ejus: & Arbuta ejus cedros Dei.
 12 Extendis

12 Extendit palmites suos usque ad mare : tenebris ambulant : movebuntur omnia
& usque ad flumen propagines ejus. fundamenta terræ.

13 Vt quid destruxisti maceriam ejus : & 46 + Ego dixi : Dii estis , & filii Excelsi + 10.34.
vindeant eam omnes , qui prætergre-
diuntur viam ? omnes.

14 Exterminavit eam aper de silva : & 7 Vos autem sicut homines moriemini :
singularis ferus depastus est eam. & sicut unus de principibus cadetis.

15 Deus virtutum convertere : respice de 8 Surge Deus , judica terram : quoniam
calo , & vide , & visita vineam istam. tu hereditabis in omnibus gentibus.

16 Et perfice eam , quam plantavit dex- 1 Canticum Psalmi Asaph. LXXXII.
tera tua : & super filium hominis , quem + Deus , quis similis erit tibi ? ne ta-
confirmasti tibi. ceas , neque compescaris Deus :

17 Incensa igni , & suffossa ab increpatio- 3 Quoniam ecce inimici tui sonuerunt :
ne vultus tui peribunt. & qui oderunt te , extulerunt caput.

18 Fiat manus tua super virum dexteræ 4 Super populum tuum malignaverunt
tuæ : & super filium hominis , quem con- consilium : & cogitaverunt adversus san-
firmasti tibi. ctos tuos.

19 Et non discedimus à te , vivificabis nos : 5 Dixerunt : Venite , & disperdamus eos
& nomen tuum invocabimus. de gente : & non memoretur nomen Israel
ultra.

20 Domine Deus virtutum converte nos , 6 Quoniam cogitaverunt unánimiter , simul
& ostende faciem tuam , & salvi erimus. adversum te testamentum disposuerunt ,

In finem ,

1 Pro torcularibus , Psalmus ipsi
Asaph. LXXX.

2 **E**xultate Deo adiutori nostro : jubi-
late Deo Jacob.

3 Sumite psalmum , & date tympanum :
psalterium jucundum cum cithara.

4 Buccinate in neomenia tuba , in insigni
die solemnitatis vestræ :

5 Quia præceptum in Israël est : & judi-
cium Deo Jacob.

+ Gen. 6 + Testimonium in Ioseph posuit illud ,
41.29. cum exiret de terra Ægypti : linguam ,
quam non voverat , audivit.

7 Divertit ab oneribus dorsum ejus : ma-
nus ejus in cophino servierunt.

8 In tribulatione invocasti me , & libera-
vi te : exaudivi te in abscondito tempestatis :

+ Exod. + probavi te apud aquam contradictionis.
17. 5. 9 Audi populus meus , & contestabor te :

Israel si audieris me.

+ Exod. 10 + Non erit in te deus recens , neque
20. 3. adorabis deum alienum.

11 Ego enim sum Dominus Deus tuus ,
qui eduxi te de terra Ægypti : dilata os
tuum : & implebo illud.

12 Et non audivit populus meus vocem
meam : & Israel non intendit mihi.

+ Añ. 13 + Et dimisi eos secundum desideria
14. 15. cordis eorum , ibunt in adinventionibus suis.

+ Ba- 14 + Si populus meus audisset me : Israel
ruc. 3. si in viis meis ambulasset :

13. 15 Pro nihilo forsitan inimicos eorum
humiliassem : & super tribulantes eos mi-
sissem manum meam.

16 Inimici Domini mentiti sunt ei : &
erit tempus eorum in secula.

17 Et cibavit eos ex adipe frumenti : &
de petra , melle saturavit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXXI.

Deus stetit in synagoga deorum : in
medio autem deos dijudicat ,

2 Usquequo judicatis iniquitatem : & fa-
cies peccatorum sumitis ?

3 Iudicare egeno , & pupillo : humilem ,
& pauperem iustificate.

+ Prov. 4 + Eripite pauperem , & egenum de ma-
24. 11. nu peccatoris liberae.

5 Neicjerunt , neque intellexerunt , in

17 Imple facies eorum ignominia : &
querent nomen tuum , Domine.

18 Erubescant , & conturbentur in sæcu-
lum sæculi : & confundantur , & pereant.

19 Et cognoscant quia nomen tibi Domi-
nus : tu solus Altissimus in omni terra.

1 In finem , Pro torcularibus filiis Core ,
Psalmus. LXXXIII.

2 **Q**uam dilecta tabernacula tua Do-
mine virtutum.

3 Concupiscit , & deficit anima mea in
atria Domini.

Cor meum , & caro mea , exultaverunt
in Deum vivum.

4 Etenim passer invenit sibi domum : &
turtur nidum sibi , ubi ponat pullos suos.

Altaria tua Domine virtutum : rex meus ,
& Deus meus.

5 Beati , qui habitant in domo tua Do-
mine , in sæcula sæculorum laudabunt te.

6 Beatus vir , cujus est auxilium abs te : as-
censiones in corde suo disposuit ,

7 In valle lacrymarum in loco , quem
posuit.

8 Etenim benedictionem dabit legislator ,
ibant de virtute in virtutem : videbitur
Deus deorum in Sion.

9 Domine Deus virtutum exaudi oratio-
nem meam : auribus percipe Deus Jacob

10 Protector

10 Prætor noster aspice Deus : & respice in faciem Christi tui :

11 Quia melior est dies una in atriis tuis super nullia.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

12 Quia misericordiam, & veritatem diligit Deus : gratiam, & gloriam dabit Dominus.

13 Nec privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia : Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te.

1 In finem, filiis Core, Psalmus.

LXXXIV.

2 **B**enedixisti Domine terram tuam : avertisti captivitatem Iacob.

3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ : operuisti omnia peccata eorum.

4 Mitigasti omnem iram tuam : avertisti ab ira indignationis tuæ.

5 Converte nos Deus salutaris noster : & averte iram tuam à nobis.

6 Numquid in æternum irascēris nobis ? aut extends iram à generatione in generationem ?

7 Deus tu conversus vivificabis nos : & plebs tua lætabitur in te.

8 Ostende nobis Domine misericordiam tuam : & salutare tuum da nobis.

9 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus : quoniam loquetur pacem in plebem suam,

Et super sanctos suos : & in eos qui convertentur ad cor.

10 Verumtamen propè timentes eum salutate ipsius : ut inhabitet gloria in terra nostra.

11 Misericordia & veritas obviaverunt sibi : iustitia & pax osculatæ sunt.

12 Veritas de terra orta est : & iustitia de cælo prospexit.

13 Etenim Dominus dabit benignitatem : & terra nostra dabit fructum suum.

14 Iustitia ante eum ambulabit : & ponet in via gressus suos.

Oratio ipsi David. LXXXV.

1 **I**nclina Domine aurem tuam, & exaudi me : quoniam inops & pauper sum ego.

2 Custodi animam meam, quoniam sanctus sum : salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.

3 Miserere mei Domine, quoniam ad te clamavi tota die :

4 Lætifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.

5 ^{102.} Quoniam tu Domine suavis, & mitis : & multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.

6 Auribus percipe Domine orationem meam : & intende voci deprecationis meæ.

7 In die tribulationis meæ clamavi ad te : quia exaudisti me.

8 Non est similis tui in diis Domine : & non est secundum opera tua.

9 Omnes gentes quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine : & glorificabunt nomen tuum.

10 Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia : tu es Deus solus.

11 Deduc me Domine in viam tuam, & ingrediar in veritate tua : lætetur cor meum ut timeat nomen tuum.

12 Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum.

13 Quia misericordia tua magna est super me : & eruisti animam meam ex inferno inferiori.

14 Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quæsierunt animam meam : & non proposuerunt te in conspectu tuo.

15 Et tu Domine Deus miserator & misericors, patiens, & multæ misericordiæ, & verax.

16 Respice me, & miserere mei, da imperium tuum puero tuo : & salvum fac filium ancillæ tuæ.

17 Fac mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me, & confundantur : quoniam tu Domine adjuvisti me, & consolatus es me.

1 Filiis Core: Psalmus Cantici.

LXXXVI.

2 **F**undamenta eius in montibus sanctis : Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob.

3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.

4 Memor ero Rahab & Babylonis scientium me.

Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.

5 Nunquid Sion dicet : Homo, & homo natus est in ea : & ipse fundavit eam Altissimus ?

6 Dominus narrabit in scripturis populorum, & principum, horum, qui fuerunt in ea.

7 Sicut latantium omnium habitatio est in te.

Canticum Psalmi.

1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahite.

LXXXVII.

2 **D**omine Deus salutis meæ, in die clamavi, & nocte coram te.

3 Intret in conspectu tuo oratio mea : inclina aurem tuam ad preces meas :

4 Quia repleta est malis anima mea : & vita mea inferno appropinquavit.

5 Estimatus sum cum descendentibus in lacum : factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber.

6 Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius : & ipsi de manu tua repulsi sunt.

7 Posuerunt me in lacu inscripti : in tenebrosis, & in umbra mortis.

8 Super me confirmatus est furor tuus : & omnes fluctus tuos induxisti super me.

9 Longè fecisti notos meos à me : posuerunt me abominationem sibi.

10 Traditus sum, & non egrediebar : oculi mei languerunt præ inopia.

Clamavi ad te Domine tota die : expandi ad te manus meas.

11 Nunquid mortuis facies mirabilia : aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi ?

12 Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?

13 Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra oblivionis?

14 Et ego ad te Domine clamavi: & mane oratio mea praeveniet te.

15 Ut quid Domine repellis orationem meam: avertis faciem tuam à me?

16 Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea: exaltatus autem, humiliatus sum & conturbatus.

17 In me transierunt ira tua: & terrores tui conturbaverunt me.

18 Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul.

19 Elongasti à me amicum, & proximum: & notos meos à miseria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitar.

LXXXVIII.

2 **M**isericordias Domini in aeternum cantrabo.

In generationem & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.

3 Quoniam dixisti: In aeternum misericordia edificabitur in caelis: praeprabitur veritas tua in eis.

† 2. Reg. 7. 12. 4 Disposui testamentum electis meis: † juravi David servo meo:

5 Usque in aeternum praeprabo semen tuum. Et edificabo in generationem & generationem sedem tuam.

6 Confitebuntur caeli mirabilia tua Domine: etenim veritatem tuam in Ecclesia sanctorum.

7 Quoniam quis in nubibus aequabitur Domino: similis erit Deo in filiis Dei?

8 Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus & terribilis super omnes qui in circuitu ejus sunt.

9 Domine Deus virtutum quis similis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.

10 Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.

11 Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuae dispersisti inimicos tuos.

† Gen. 1. 1. 12 † Tui sunt caeli, & tua est terra, orbem terrae & plenitudinem ejus tu fundasti:

13 Aquilonem & mare tu creasti.

Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt:

14 Tuum brachium cum potentia.

Firmetur manus tua, & exalteur dextera tua:

15 Iustitia & iudicium praepratio sedis tuae.

Misericordia & veritas praecedent faciem tuam:

16 Beatus populus, qui scit jubilationem.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt.

17 Et in nomine tuo exultabunt tota die: & in iustitia tua exultabuntur.

18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.

19 Quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israel regis nostri.

20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis, & dixisti: Posui adjutorium in potente: & exaltavi electum de plebe mea:

21 † Inveni David servum meum: oleo † 7. sancto meo unxi eum. Reg. 16.

22 Manus enim mea auxiliabitur ei: & 1. 12. brachium meum confortabit eum. Ab.

23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius 13. 12. iniquitatis non apponet nocere ei.

24 Et concidam à facie ipsius inimicos ejus: & odientes eum in fugam convertam.

25 Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.

26 Et ponam in mari manum ejus: & in fluminibus dexteram ejus.

27 Ipse invocabit me: Pater meus est tu: Deus meus, & susceptor salutis meae.

28 Et ego primogenitum ponam illum excelsum praeregibus terrae.

29 In aeternum servabo illi misericordiam meam: & testamentum meum fidele ipsi.

30 Et ponam in saeculum saeculi semen ejus: & thronum ejus sicut dies caeli.

31 Si autem dereliquerint filii ejus legem meam: & in iudiciis meis non ambulaverint:

32 Si iustitias meas profanaverint: & mandata mea non custodierint:

33 Visitabo in virga iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum.

34 Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea.

35 Neque profanabo testamentum meum: & quae procedunt de labiis meis non faciam irrita.

36 Semel juravi in sancto meo, si David mentiar:

37 Semen ejus in aeternum manebit.

38 † Et thronus ejus sicut sol in conspectu † 23. meo, & sicut luna perfecta in aeternum: Reg. 7. 16. & testis in caelo fidelis.

39 Tu vero repulisti & despexisti: distulisti Christum tuum.

40 Evertisti testamentum servi tui: profanasti in terra sanctuarium ejus.

41 Destruixisti omnes spes ejus: posuisti firmamentum ejus formidinem.

42 Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.

43 Exaltasti dexteram deprimentium eum: laetificasti omnes inimicos ejus.

44 Avertisti adjutorium gladii ejus: & non es auxiliatus ei in bello.

45 Destruixisti eum ab emundatione: & sedem ejus in terram collidisti.

46 Minorasti dies temporis ejus: perfudisti eum confusione.

47 Usquequo Domine avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?

48 Memorare quae mea substantia: nunquid enim vane constituisti omnes filios hominum?

49 Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?

50 Vbi sunt misericordiae tuae antiquae Domine, † sicut jurasti David in veritate tua? † 25. Reg. 7. 18

51 Memor esto opprobrii servo- rum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium,

52 Quod

52 Quod exprobraverunt inimici tui Domine, quod exprobraverunt commutationem Christi tui.

53 Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 Oratio Moyfi hominis Dei.

L X X X I X.

Domine, refugium factus es nobis: à generatione in generationem.

2 Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis: à sæculo & usque in sæculum tu es Deus.

3 Ne avertas hominem in humilitatem: & dixisti: Convertimini filii hominum.

4 Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternæ, quæ præterit.

5 Et custodia in nocte, quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.

6 Mane sicut herba transeat, mane floreat, & transeat: vespere decidat, induret, & arecat.

7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus.

8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.

9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in ira tua defecimus.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur:

10 † Dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni.

Si autem in potentatibus, octoginta anni: & amplius eorum labor & dolor,

Quoniam supervenit mansuetudo: & corripimur.

11 Quis novit potestatem iræ tuæ: & præ timore tuo iram tuam dinumerare?

12 dexteram tuam sic notam fac: & eruditos corde in sapientia.

13 Convertere Domine usquequo? & deprecabilis esto super servos tuos.

14 Repleti sumus mane misericordia tua: & exultavimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris.

15 Læti sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: annis, quibus vidimus mala.

16 Respice in servos tuos, & in opera tua: & dirige filios eorum.

17 Et sit splendor Domini Dei nostri super nos: & opera manuum nostrarum dirige super nos: & opus manuum nostrarum dirige.

Laus Cantici David. XC.

1 **Q**ui habitat in adiutorio Altissimi in protectione Dei cæli comorabitur.

2 Dicit Domino: Susceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus sperabo in eum.

3 Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium: & à verbo aspero.

4 Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pennis ejus sperabis.

5 Sento circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno.

6 A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris: ab incurso, & detrimento meridiano.

7 Caden à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.

8 Veruntamen oculis tuis considerabis: & retributionem peccatorum videbis.

9 Quoniam tu es Domine spes mea: Altissimum posuisti refugium tuum.

10 Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

11 † Quoniam angelis suis mandavit de te: ut custodiant te in omnibus viis tuis.

12 In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

13 Super aspidem & basilicum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.

14 Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.

15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum & glorificabo eum.

16 Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum.

Psalmus Cantici.

1 In die Sabbathi XC I.

2 **B**onum est confiteri Domino: & psallere nomini tuo Altissime;

3 Ad annuntiandum mane misericordiam tuam: & veritatem tuam per noctem;

4 In decachordo, psalterio: cum cantico, in cithara.

5 Quia delectasti me Domine in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo.

6 Quam magnificata sunt opera tua Domine: nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.

7 Vir insipiens non cognoscet: & stultus non intelliget hæc.

8 Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum: & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem.

9 Ut intereant in sæculum sæculi:

Tu autem altissimus in æternum Domine.

10 Quoniam ecce inimici tui Domine: Quoniam ecce inimici tui peribunt: & dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.

11 Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum: & senectus mea in misericordia uberis.

12 Et despexit oculus meus inimicos meos: & in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.

13 Iustus, ut palma florebit: sicut cedrus Libani multiplicabitur.

14 Plantati in domo Domini, in atris Domus Dei nostri florebit.

15 Adhuc multiplicabuntur in senecta uberis: & bene patientes erunt,

16 Ut annuntient:

Quoniam rectus Dominus Deus noster: & non est iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi David in die ante sabbatum quando fundata est terra. XC I I.

1 **D**ominus regnavit, decorem induit: indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se.

Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.

2 Parata sedes tua ex tunc: à sæculo tu es.

3 Elevaverunt flumina Domine: elevaverunt flumina vocem suam.

Elevaverunt flumina fluctus suos.

GC 2

4 A vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis in al-
tis Dominus.
5 Testimonia tua credibilia facta sunt ni-
mis: domum tuam decet sanctitudo Domi-
ne in longitudinem dierum.

Psalmus ipsi David.

Quarta sabbathi. XCIII.

1 **D**eus ultionum Dominus: Deus ul-
tionum libere egit.
2 Exaltare qui iudicas terram: redde re-
tributionem superbis.
3 Usquequo peccatores Domine: usque-
quo peccatores gloriabuntur:
4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: lo-
quentur omnes, qui operantur in iustitiam?
5 Populum tuum Domine humiliaverunt:
& hereditatem tuam vexaverunt.
6 Viduam & advenam interfecerunt: &
pupillos occiderunt.
7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec
intelliget Deus Iacob.
8 Intelligite insipientes in populo: &
stulti aliquando sapite.
9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut
qui finxit oculum non considerat?
10 Qui corripit gentes, non arguet: qui
docet hominem scientiam?
11 Dominus scit cogitationes hominum,
quoniam vanæ sunt.
12 Beatus homo, quem tu erudieris Do-
mine: & de lege tua docueris eum:
13 Ut mitiges ei à diebus malis: donec fo-
diatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dñs plebem suam:
& hereditatem suam non derelinquet.
15 Quoadusque iustitia convertatur in
iudicium: & qui iuxta illam omnes qui re-
cto sunt corde.
16 Quis confurget mihi adversus mali-
gnantes? aut quis stabit mecum adversus
operantes iniquitatem?
17 Nisi quia Dominus adjuvit me: paulo-
minus habitasset in inferno anima mea.
18 Si dicebam: Motus est pes meus: mi-
sericordia tua Domine adjuvabat me.
19 Secundum multitudinem dolorum
meorum in corde meo: consolationes tuæ
lætificaverunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi sedes iniquita-
tis: qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam iusti: & sangui-
nem innocentem condemnabunt.
22 Et factus est mihi Dominus in refu-
gium & Deus meus in adiutorium spei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum: &
in malitia eorum disperdet eos: disperdet
illos Dominus Deus noster.
Laus Cantici ipsi David. XCIV.
1 **V**enite, exultemus Domino: jubile-
mus Deo salutari nostro.
2 Præoccupemus faciem ejus in confes-
sione: & in psalmis jubilemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus: &
rex manus super omnes deos.
4 Quia in manu ejus sunt omnes fines
terræ: & altitudines montium ipsius sunt.
5 Quoniam ipse est mare, & ipse fecit il-
lud: & siccam manus ejus formaverunt.
6 Venite adoremus, & procidamus: & plo-

remus ante Dominum, qui fecit nos.

7 Quia ipse est Dominus Deus noster:
& nos populus pascuæ ejus, & oves manus
ejus.

8 † Hodie si vocem ejus audieritis, nolite † Hebr.
obdurare corda vestra, 5. 7.

9 Sicut in irritatione secundum diem ten-
tationis in deserto: ubi tentaverunt me
patres vestri, probaverunt me, & viderunt
opera mea.

10 † Qui draginta annis offensus fui gene- † Num.
rationi illi, & dixi: Semper hi errant corde. 14. 34.

11 Et isti non cognoverunt vias meas: † Heb.
ut juravi in ira mea: Si introibunt in re- 4. 3.
quiem meam.

Canticum ipsi David,

1 Quando domus ædificabatur post capti-
vitatem. (1. Par. 15.) XCV.

Cantate Domino canticum novum: can-
tate Domino omnis terra.

2 Cantate Domino, & benedicite nomi-
ni ejus: annuntiate de die in diem salutare
ejus.

3 Annuntiate inter gentes gloriam ejus, in
omnibus populis mirabilia ejus.

4 Quoniam magnus Dominus, & laudabi-
lis nimis: terribilis est super omnes deos.

5 Quoniam omnes dii gentium dzmonia:
Dominus autem cælos fecit.

6 Confessio & pulchritudo in conspectu
ejus sanctimonia & magnificentia in sancti-
ficatione ejus.

7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte
Domino gloriam & honorem:

8 Afferte Domino gloriam nomini ejus.
Tollite hostias, & introite in atria ejus:

9 Adorate Dominum in atrio sancto ejus.
Commoveatur à facie ejus universa terra:

10 Dicite in gentibus quia Dominus re-
gnavit.

Etenim correxit orbem terræ qui non com-
movebitur: judicabit populos in æquitate.

11 Latantur cæli, & exultet terra, com-
moveatur mare, & plenitudo ejus:

12 Gaudebunt campi, & omnia quæ in
eis sunt.

Tunc exultabunt omnia ligna silvarum.

13 A facie Domini, quia venit: quoniam
venit judicare terram.

Judicabit orbem terræ in æquitate, & po-
pulos in veritate sua.

1 Huic David,

Quando terra ejus restituta est XCVI.

Dominus regnavit, exultet terra: læten-
tur insulæ multæ.

2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: iustitia
& iudicium correctio sedis ejus.

3 Ignis ante ipsum præcedet, & inflamma-
bit in circuitu inimicos ejus.

4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vi-
dit, & commota est terra.

5 Montes sicut cera fluxerunt à facie Do-
mini: à facie Domini omnis terra.

6 Annuntiaverunt cæli iustitiam ejus: &
viderunt omnes populi gloriam ejus.

7 † Confundantur omnes, qui adorant
sculptilia: & qui gloriantur in simulacris
suis.

† Adorate eum omnes Angeli ejus: † Heb.
8 Audivit, & lætata est Sion, 1. 6.

Et exultaverunt filie Iudæ, propter iudicia tua Domine:

9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.

† Amor 10 † Qui diligitis Dominum, odite malum; custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.

Rem. 11 Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.

12 Lætamini iusti in Domino: & confitemini memoriæ sanctificationis ejus.

1 Psalmus ipsi David. XC VII.

Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit.

Salvavit sibi dextera ejus: & brachium sanctum ejus.

2 Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

3 Recordatus est misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israël.

† Isa. 52. 10. † Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri.

63. 4 Iubilare Deo omnis terra: cantate, & exultate, & psallite.

8. 5 Psallite Domino in cithara, in cithara & voce psalmi:

6 In tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.

Iubilare in conspectu regis Domini:

7 Moveatur mare, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & qui habitant in eo.

8 Flumina plaudent manu, simul montes exultabunt.

9 A conspectu Domini: quoniam venit iudicare terram.

Iudicabit orbem terrarum in justitia, & populos in æquitate.

1 Psalmus ipsi David. XC VIII.

Dominus regnavit, irascantur populi: qui sedet super cherubim, moveatur terra.

2 Dominus in Sion magnus: & excelsus super omnes populos.

3 Confitebantur nomini tuo magno: quoniam terribile, & sanctum est:

4 Et honor regis iudicium diligit.

Tu parasti directiones: iudicium & justitiam in Iacob tu fecisti.

5 Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum ejus: quoniam sanctum est.

6 Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus: & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.

Invocabant Dominum, & ipse exaudiebat eos.

7 In columna nubis loquebatur ad eos.

Custodiebant testimonia ejus, & præceptum quod dedit illis.

8 Domine Deus noster tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.

9 Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate in monte sancto ejus: quoniam sanctus Dominus Deus noster.

1 Psalmus in confessione. XC IX.

2 Iubilare Deo omnis terra: servite Domino in lætitia.

Introite in conspectu ejus, in exultatione.

3 Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, & non ipsi nos:

Populus ejus, & oves pascuæ ejus:

4 Introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis: confitemini illi.

Laudate nomen ejus.

5 Quoniam suavis est Dominus, in æternam misericordia ejus, & usque in generationem & generationem veritas ejus.

1 Psalmus ipsi David. C.

Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine:

Psallam,

2 Et intelligam in via immaculata, quando venies ad me.

Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.

3 Non proponebam ante oculos meos rem injustam: facientes prævaricationes odivi.

Non adhæsit mihi

4 Cor pravum: declinantem à me malignum non cognoscebam.

5 Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequabar.

Superbo oculo, & insatiabili corde cum hoc non edebam.

6 Oculi mei ad fideles terræ ut sedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat,

7 Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.

8 In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,

Cum anxius fuerit, & in conspectu Domini effuderit precem suam. C I.

2 Domine exaudi orationem meam: & clamor meus ad te veniat.

3 Non avertas faciem tuam à me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.

4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei: & ossa mea sicut cremum aruerunt.

5 Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.

6 A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ.

7 Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.

8 Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.

9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me, adversum me jurabant.

10 Quia cinerem tamquam panem masticabam, & potum meum cum fletu miscebam.

11 A facie iræ & indignationis tuæ: quia elevans allisisti me.

12 Dies mei sicut umbra declinaverunt: & ego sicut fœnum arui.

13 Tu autem Domine in æternum permanes: & memoriale tuum in generationem & generationem:

14 Tu exurgens misereberis Sion: quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.

15 Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus : & terræ ejus miserebuntur.

16 Et timebunt gentes nomen tuum Domine : & omnes reges terræ gloriam tuam ,

17 Quia ædificavit Dominus Sion : & videbitur in gloria sua.

18 Respexit in orationem humilium : & non sprexit precem eorum.

19 Scribantur hæc in generatione altera , & populus , qui creabitur , laudabit Dominum :

20 Quia prospexit de excelsis sancto suo : Dominus de cælo in terram aspexit :

21 Ut audiret gemitus compeditorum : ut solveret filios interemptorum :

22 Ut annuntient in Sion nomen Domini : & laudem ejus in Ierusalem.

23 In conveniendo populos in unum , & reges ut serviant Domino.

24 Respondit ei in via virtutis suæ : Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.

25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum : in generationem & generationem anni tui.

26 Initio tu Domine terram fundasti : & opera manuum tuarum sunt cæli.

27 Ipsi peribunt , tu autem permanes : & omnes sicut vestimentum veterascent.

Et sicut opertorium mutabis eos , & mutabuntur :

28 Tu autem idem ipse es : & anni tui non deficient.

29 Filii servorum tuorum habitabunt : & semen eorum in sæculum dirigetur.

Ipsi David. CII.

Benedic anima mea Domino : & omnia , quæ intra me sunt : nomini sancto ejus.

2 Benedic anima mea Domino : & noli oblivisci omnes retributiones ejus.

3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis , qui sanat omnes infirmitates tuas ,

4 Qui redimit de interitu vitam tuam : qui coronat te in misericordia & miserationibus ,

5 Qui replet in bonis desiderium tuum : renovabitur ut aquilæ juvenus tua.

6 Faciens misericordias Dominus : & iudicium omnibus injuriam patientibus.

7 Nota fecit vias suas Moyfi , filiis Israël voluntates suas.

† Num. 8 † Misericors , & misericors Dominus : 14.18. longanimis , & multum misericors.

9 Non in perpetuum irascetur : neque in æternum comminabitur.

10 Non secundum peccata nostra fecit nobis : neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

11 Quoniam secundum altitudinem cæli à terra : corroboravit misericordiam suam super timentes se.

12 Quantum distat ortus ab occidente : longe fecit à nobis iniquitates nostras.

13 Quomodo miseretur pater filiorum , misertus est Dominus timentibus se :

14 Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.

Recordatus est quoniam pulvis sumus :

15 Homo , sicut fœnum dies ejus , tamquam flos agri sic efflorescit ,

16 Quoniam spiritus pertransibit in illo , & non subsistet : & non cognoscat amplius locum suum.

17 Misericordia autem Domini ab æterno , & usque in æternum super timentes eum. Et iustitia illius in filios filiorum ,

18 His qui servant testamentum ejus : Et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea.

19 Dominus in cælo paravit sedem suam : & regnum ipsius omnibus dominabitur.

20 Benedicite Domino omnes angeli ejus : potentes virtute , facientes verbum illius , ad audiendam vocem sermonum ejus.

21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus : ministri ejus , qui faciis voluntatem ejus.

22 Benedicite Domino omnia opera ejus , in omni loco dominationis ejus , benedic anima mea Domino.

Ipsi David CIII.

Benedic anima mea Domino : Domine Deus meus magnificatus es vehementer.

Confessionem , & decorem induisti :

2 Amictus lumine sicut vestimento :

Extendens cælum sicut pellem :

3 Qui tegis aquis superiora ejus.

Qui ponis nubem ascensum tuum : qui ambulas super pennas ventorum.

4 † Qui facis angelos tuos , spiritus : & ministros tuos , ignem urentem.

5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam : non inclinabitur in sæculum sæculi.

6 Abyssus sicut vestimentum , amictus ejus : super montes stabunt aquæ.

7 Ab increpatione tua fugient : à voce tonitru tui formidabunt.

8 Ascendunt montes : & descendunt campi in locum , quem fundasti eis.

9 Terminum posuisti , quem non transgredientur : neque convertentur operire terram.

10 Qui emittis fontes in convallibus : inter medium montium pertransibunt aquæ.

11 Potabunt omnes bestię agri : expectabunt onagri in siti sua.

12 Super ea volucres cæli habitabunt : de medio petrarum dabunt voces.

13 Rigans montes de superioribus suis : de fructu operum tuorum satiabitur terra :

14 Producent fœnum jumentis , & herbam servituti hominum :

Vt educa panem de terra :

15 Et vinum lætificet cor hominis :

Vt exhilaret faciem in oleo : & panis cor hominis confirmet.

16 Saturabuntur ligna campi , & cedri Libani , quas plantavit :

17 Illic passeris nidificabunt.

Herodii domus dux est eorum.

18 Montes excelsi cervis : petra refugium herinacis.

19 Fecit lunam in tempora : sol cognovit occasum suum.

20 Posuisti tenebras , & facta est nox : in ipsa pertransibunt omnes bestię silvæ.

21 Catuli leonum rugientes , ut rapiant , & quarant à Deo escam sibi

22 Ortus est sol , & congregati sunt : & in cubilibus suis collocabuntur.

23. Exhibe

23 Exhibuit homo ad opus suum : & ad operationem suam usque ad Vesperum.

24 Quam magnificata sunt opera tua Domine : omnia in sapientia fecisti : impleta est terra possessione tua.

25 Hoc mare magnum, & spatiosum manibus : illic reptilia, quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis :

26 Illic naves pertransibunt.

Draco iste : quem formasti ad illudendum ei :

27 Omnia à te expectant ut des illis escam in tempore.

28 Danse te illis, colligent : aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.

29 Avertente autem te faciem, turbabuntur : auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.

30 Emitteres spiritum tuum, & creabuntur : & renouabis faciem terræ.

31 Sit gloria Domini in sæculum : lætabitur Dominus in operibus suis :

32 Qui respicit terram, & facit eam tremere : qui tangit montes, & fumigant.

† Infr. 145.2. 33 † Cantabo Domino in vita mea : psallam Deo meo quamdiu sum.

34 Iacundum sit ei eloquium meum : ego vero delectabor in Domino.

35 Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita ut non sint : benedic anima mea Dño.

Alleluia. (1. Par. 16.8.) C IV.

1. Par. 16.8. 1. C Onfitemini Domino, & invocate nomen ejus : annuntiate inter gentes opera ejus.

2. Cantate ei, & psallite ei : narrate omnia mirabilia ejus.

3 Laudamini in nomine sancto ejus : lætetur cor quærentium Dominum.

4 Quærite Dominum, & confirmamini : quærite faciem ejus semper.

5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit : prodigia ejus, & judicia oris ejus.

6 Semen Abraham, servi ejus : filii Iacob electi ejus.

7 Ipse Dominus Deus noster : in universa terra judicia ejus.

8 Memor fuit in sæculum testamenti sui : verbi, quod mandavit in mille generationes :

† Gen. 22.16. 9 † Quod disposuit ad Abraham : & iuramenti sui ad Isaac.

10 Et statuit illud Iacob in præceptum : & Israel in testamentum æternum :

11 Dicens : tibi dabo terram Chanaan : funiculum hæreditatis vestræ.

12 Cum essent numero brevi, paucissimi & incolæ ejus :

13 Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

14 Non reliquit hominem nocere eis : & corripuit pro eis reges.

† 1. Par. 16.22. 15 † Nolite tangere christos meos : & in prophetis meis nolite malignari.

2. Reg. 1.14. 16 Et vocavit famem super terram : & omne firmamentum panis contrivit.

† Gen. 37.36. 17 Misit ante eos † virum, in servum venditus est Ioseph.

† Gen. 39.20. 18 † Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertransiit animam ejus :

19 Donec veniret verbum ejus.

Eloquium Domini inflammavit eum :

20 † Misit rex, & solvit eum, princeps populorum, & dimisit eum.

21 Constituit eum dominum domus suæ : & principem omnis possessionis suæ.

22 Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum : & senes ejus prudentiam doceret.

23 † Et introivit Israël in Ægyptum : & Iacob accola fuit in terra Cham.

24 Et auxit populum suum vehementer : & firmavit eum super inimicos ejus.

25 Convertit cor eorum ut odirent populum ejus : & dolum facerent in servos ejus.

26 † Misit Moyse servum suum : Aaron, quem elegit ipsum.

27 † Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in terra Cham.

28 † Misit tenebras, & obscuravit : & non exacerbavit sermones suos.

29 † Convertit aquas eorum in sanguinem : & occidit pisces eorum.

30 † Edidit terra eorum ranas, in penetralibus regum ipsorum.

31 † Dixit, & venit cynomyia : & cinifes in omnibus finibus eorum.

32 Posuit pluvias eorum, grandinem : ignem comburentem in terra ipsorum.

33 Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum : & contrivit lignum finium eorum.

34 † Dixit, & venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus :

35 Et comedit omne fœnum in terra eorum : & comedit omnem fructum terræ eorum.

36 † Et percussit omne primogenitum in terra eorum : primitias omnis laboris eorum.

37 Et eduxit eos cum argento & auro : & non erat in tribubus eorum infirmus.

38 Læta est Ægyptus in protectione eorum : quia incubuit timor eorum super eos.

39 † Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem ut luceret eis per noctem.

40 † Petierunt, & venit coturnix : & pascuæ cæli saturavit eos.

41 † Diripuit penam, & fluxerunt aquæ : abierunt in sicco flumina ?

42 † Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.

43 Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia.

44 Et dedit illis regiones gentium : & labores populorum possederunt :

45 Ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.

Alleluia. (Judith. 13.21.) C V.

1 † C Onfitemini Domino quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

2 † Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus ?

3 Beati, qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore.

4 Memento nostri Domine in beneplacito populi tui : visita nos in salutaris tuo :

5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lærandum in lætitia gentis tuæ : ut lauderis cum hæreditate tua.

6 † Peccavimus cum patribus nostris : injuste egimus, iniquitatem fecimus.

7 Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua : non fuerunt

mentores multitudinis misericordiae tuae.

Et irritaverunt ascendentes in mare, mare rubrum.

8 Et salvavit eos propter nomen suum: ut notam faceret potentiam suam.

† Exod. 9 † Et increpuit mare rubrum, & exsiccatum est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

10 Et salvavit eos de manu odientium, & redemit eos de manu inimici.

† Exod. 11 † Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit.

12 Et crediderunt verbis ejus: & laudaverunt laudem ejus.

13 Ciro fecerunt, oblitum sunt operum ejus: & non sustinuerunt consilium ejus.

† Exod. 14 † Et concupierunt concupiscentiam in deserto: & tentaverunt Deum in inaquoso.

† Num. 15 † Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum.

† Num. 16 Et irritaverunt Moysen in castris: Aaron sanctum Domini.

† Num. 17 † Aperta est terra, & deglutivit Dathan: & operuit super congregationem Abiron.

18 Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.

† Exod. 19 † Et fecerunt vitulum in Horeb: & adoraverunt sculptile.

20 Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœcum.

21 Obliti sunt Deum, qui salvavit eos: qui fecit magnalia in Aegypto.

22 Mirabilia in terra Cham: terribilia in mari rubro.

† Exod. 23 † Et dixit ut disperderet eos: si non Moyses electus ejus steteret in confractioe in conspectu ejus:

Vt averteret iram ejus ne disperderet eos:

24 Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem:

Non crediderunt verbo ejus,

25 Et murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.

† Num. 26 † Et elevavit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto:

27 Et ut deiceret semen eorum in nationibus: & dispergeret eos in regionibus.

28 Et initiati sunt Beelphegor: & conederunt sacrificia mortuorum.

29 Et irritaverunt eum in adinventionibus suis: & multiplicata est in eis ruina.

† Num. 30 † Et sterit Phinees, & placavit: & cessavit quassatio.

31 Et reputatum est ei in iustitiam, in generationem & generationem usque in sempiternum.

† Num. 32 † Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis: & vexatus est Moyses propter eos:

33 Quia exacerbaverunt spiritum ejus. Et distinxit in labiis suis:

34 Non disperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.

35 Et commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum:

36 Et servierunt sculptilibus eorum: & factum est illis in scandalum.

37 Et immolaverunt filios suos, & filias suas dæmonibus,

38 Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.

Et infecta est terra in sanguinibus.

39 Et contaminata est in operibus eorum: & fornicati sunt in adinventionibus suis.

40 Et iratus est furore Dominus in populum suum: & abominatus est hæreditatem suam.

41 Et tradidit eos in manus gentium: & dominati sunt eorum qui oderunt eos.

42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati sunt sub manibus eorum:

43 Sæpe liberavit eos.

Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.

44 Et vidit cum tribularentur: & audivit orationem eorum.

45 † Et memor fuit testamenti sui: & pœnituit eum secundum multitudinem misericordiae suae. † Deut. 50. 4.

46 Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos.

47 Salvos nos fac Dominus Deus noster: & congrega nos de nationibus.

Vt confiteamur nomini sancto tuo: & gloriemur in laude tua.

48 Benedictus Dominus Deus Israël à sæculo & usque in sæculum: & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluya. (Iudish. 13. 21.) C VI.

1 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

2 Dicant qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici: & de regionibus congregavit eos.

3 A solis ortu, & occasu: ab aquilone, & mari.

4 Erraverunt in solitudine in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt.

5 Esurientes, & sitientes: anima eorum in ipsis defecit.

6 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur: & de necessitatibus eorum eripuit eos.

7 Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in civitatem habitationis.

8 Confiteantur Domino misericordiae ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.

9 Quia satiavit animam inanem: & animam esurientem satiavit bonis.

10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis: victos in mendicitate, & ferro.

11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei: & consilium Altissimi irritaverunt.

12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt, nec fuit qui adjuvaret.

13 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur: & de necessitatibus eorum liberavit eos.

14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis & vincula eorum dirupit.

15 Confiteantur Domino misericordiae ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.

16 Quia contrivit portas æreas: & vestes ferreos confregit.

17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter injustitias enim suas humiliati sunt.

18 Omnem

18 Omnem escam abominata est anima eorum : & appropinquaverunt usque ad portas mortis.

19 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur : & de necessitatibus eorum liberavit.

20 Misit verbum suum , & sanavit eos : & eripuit eos de interitionibus eorum.

21 Confiteantur Domino misericordie ejus : & mirabilia ejus filiis hominum :

22 Et sacrificent sacrificium laudis : & annuntient opera ejus in exultatione.

23 Qui descendunt mare in navibus , facientes operationem in aquis multis.

24 Ipsi viderunt opera Domini , & mirabilia ejus in profundo.

25 Dixit , & stetit spiritus procellæ : & exaltati sunt fluctus ejus.

26 Ascendunt usque ad celos , & descendunt usque ad abyssos : anima eorum in malis tabescebat.

27 Turbati sunt , & moti sunt sicut ebrius : & omnis sapientia eorum devorata est.

28 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur , & de necessitatibus eorum eduxit eos.

29 Et statuit procellam ejus in auram : & filuerunt fluctus ejus.

30 Et lætati sunt quia filuerunt : & deduxit eos in portum voluntatis eorum.

31 Confiteantur Domino misericordie ejus : & mirabilia ejus filiis hominum.

32 Et exaltent eum in ecclesia plebis : & in cathedra seniorum laudent eum.

33 Posuit flumina in desertum : & exitus aquarum in sinum ;

34 Terram fructiferam in saluginem , à malitia inhabitantium in ea.

35 Posuit desertum in stagna aquarum : & terram sine aqua in exitus aquarum.

36 Et collocavit illic esurientes : & constituerunt civitatem habitationis.

37 Et seminaverunt agros , & plantaverunt vineas : & fecerunt fructum civitatis.

38 Et benedixit eis , & multiplicati sunt nimis : & jumenta eorum non minoravit.

39 Et pauci facti sunt : & vexati sunt à tribulatione malorum , & dolore.

40 Effusa est contempcio super principes : & errare fecit eos in invio , & non in via.

41 Et adjuvit pauperem de inopia : & posuit sicut oves familias.

42 Videbunt recti , & lætabuntur : & omnis iniquitas oppilabit os suum.

43 Quis sapiens & custodiet hæc ? & intelliget misericordias Domini ?

1 Canticum Psalmi ipsi David.

(Sup. 56. 8.) C VII.

2 Paratum cor meum Deus , paratum cor meum : cantabo , & psallam in gloria mea.

3 Exurge gloria mea , exurge psalterium , & cithara : exurgam diluculo.

4 Confitebor tibi in populis Domine : & psallam tibi in nationibus.

5 Quia magna est super celos misericordia tua : & usque ad nubes veritas tua.

6 Exaltare super celos Deus , & super omnem terram gloria tua :

7 Ut liberentur dilecti tui.

Salvum fac dextera tua , & exaudi me :

8 Deus locus est in sancto suo :

Exultabo , & dividam Sichimam , & convallem tabernaculorum dimitiar.

9 Meus est Galaad , & meus est Manassas : & Ephraim susceptio capitis mei.

Juda rex meus :

10 Moab lebes spei meæ.

In Idumeam extendam calcamentum meum : mihi alienigenæ amici facti sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam ? quis deducet me usque in Idumæam ?

12 Nonne tu Deus , qui repulisti nos , & non exhibis Deus in virtutibus nostris ?

13 Da nobis auxilium de tribulatione : quia vana salus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem , & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

In finem , Psalmus David. C VII.

2 Deus laudem meam ne tacueris : quia os peccatoris , & os dolosi super me apertum est.

3 Locuti sunt adversum me lingua dolosa , & sermonibus odii circumdederunt me : & expugnaverunt me gratis.

4 Pro eo ut me diligerent , deridebant mihi : ego autem orabam.

5 Et posuerunt adversum me mala pro bonis : & odium pro dilectione mea.

6 Constitue super eum peccatorem : & diabolus stet à dextris ejus.

7 Cum judicatur , exeat condemnatus : & oratio ejus fiat in peccatum.

8 Fiant dies ejus pauci : & episcopatum ejus accipiat alter.

9 Fiant filii ejus orphani : & uxor ejus vidua.

10 Nutantes transferantur filii ejus , & mendicent : & ejiciantur de habitationibus suis.

11 Scrutetur foenerator omnem substantiam ejus : & diripiant alieni labores ejus.

12 Non sit illi adjutor : nec sit qui misereatur pupillis ejus.

13 Fiant nati ejus in interitum : in generatione una deleatur nomen ejus.

14 In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini : & peccatum matris ejus non deleatur.

15 Fiant contra Dominum semper , & dispereat de terra memoria eorum :

16 Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam.

17 Et persecutus est hominem inopem , & mendicum , & compunctum corde mortificare.

18 Et dilexit maledictionem , & veniet ei : & noluit benedictionem , & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut vestimentum , & intravit sicut aqua in interiora ejus , & sicut oleum in ossibus ejus.

19 Fiat ei sicut vestimentum , quo operitur : & sicut zona , qua semper præcingitur.

20 Hoc opus eorum , qui deridunt mihi apud Dominum : & qui loquuntur mala adversus animam meam.

21 Et tu Domine , Domine , fac mecum propter nomen tuum : quia suavis est misericordia tua.

Libera me.

22 Quia egenus, & pauper ego sum: & cor meum conturbatum est intra me.

23 Sicut umbra cum declinat, ablatum sum: & excussus sum sicut locustæ.

24 Genua mea infirmata sunt à jejunio: & caro mea immutata est propter oleum.

25 Et ego factus sum opprobrium illis: viderunt me, & moverunt capita sua.

26 Adjuva me Domine Deus meus: saluum me fac secundum misericordiam tuam.

27 Et sciant quia manus tua hæc: & tu Domine fecisti eam.

28 Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur: servus autem tuus lætabitur.

29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur sicut diploide confusione sua.

30 Confitebor Domino nimis in ore meo: & in medio multorum laudabo eum.

31 Quia assistit à dextris pauperis, ut salvam faceret à persequentibus animam meam.

1 Psalmus David, CIX.

Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis:

Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.

2 Virgam virtutis tuæ emittere Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

3 Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.

4 Iuravit Dominus, & non poenitebit eum: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

5 Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges.

6 Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.

7 De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Alleluia. CX.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo: in consilio iustorum, & congregatione.

2 Magna opera Domini: exquisita in omnes voluntates ejus.

3 Confessio & magnificentia opus ejus: & iustitia ejus manet in sæculum sæculi.

4 Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus:

5 Escam dedit timentibus se.

Memor erit in sæculum testamenti sui:

6 Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo:

7 Videri illis hæreditatem gentium: opera manuum ejus, veritas & iudicium.

8 Fidelia omnia mandata ejus: confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate & æquitate.

9 Redemptionem misit populo suo: mandavit in æternum testamentum suum.

Sanctum, & terribile nomen ejus:

10 Initium sapientiæ timor Domini.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio ejus manet in sæculum sæculi.

Alleluia, Reversionis Aggæi, &

Zachariæ CXI.

Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis.

2 Potens in terra erit semen ejus: generatio rectorum benedicetur.

3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & iustitia ejus manet in sæculum sæculi.

4 Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, & miserator, & iustus.

5 Incundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in iudicio:

6 Quia in æternum non commovebitur.

7 In memoria æterna erit iustus: ab auditione mala non timebit.

Paratum cor ejus sperare in Domino,

8 Confirmatum est cor ejus: non commovebitur donec despiciat inimicos suos.

9 Dispersit, dedit pauperibus: iustitia ejus manet in sæculum sæculi, cornu ejus exaltabitur in gloria.

10 Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: desiderium peccatorum peribit.

Alleluia. CXII.

Laudate pueri Dominum: laudate nomen Domini.

2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, usque in sæculum.

3 A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.

4 Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria ejus.

5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat,

6 Et humilia respicit in cælo & in terra?

7 Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem:

8 Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.

9 Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

In exitu Israel de Ægypto, domus Iacob de populo barbaro:

2 Facta est Iudæa sanctificatio ejus, Israel potestas ejus.

3 Mare vidit & fugit: Iordanis conversus est retrorsum.

4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles sicut agni ovium.

5 Quid est tibi mare quod fugisti: & tu Iordanis, quia conversus es retrorsum?

6 Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ovium.

7 A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob.

8 Qui convertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.

NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS; sed nomini tuo da gloriam.

2 Super misericordia tua, & veritate tua: nequando dicant gentes: Vbi est Deus eorū?

3 Deus autem noster in cælo: omnia quæcumque voluit, fecit.

4 Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.

5 Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt.

6 Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.

7 Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo.

8 S. miles

Matth.

22.44.

1. Cor.

15.25.

Heb. I.

13.6.

10.13.

† Hebr.

56.6.

7.17.

Ioan.

12.33.

† Matth.

1.11.

† Exod.

13.3.

† Infr.

134.

15.

† Sap.

15.15.

8 Similes illi's fiant qui faciunt ea : & omnes qui confidunt in eis.

9 Domus Israël speravit in Domino : adiutor eorum & protector eorum est.

10 Domus Aaron speravit in Domino : adiutor eorum & protector eorum est.

11 Qui timent Dominum, speraverunt in Domino : adiutor eorum & protector eorum est.

12 Dominus memor fuit nostri : & benedixit nobis :

Benedixit domui Israël : benedixit domui Aaron.

13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum maioribus.

14 Adjiciat Dominus super vos : super vos, & super filios vestros.

15 Benedicti vos à Domino, qui fecit cælum, & terram.

16 Cælum cæli Domino : terram autem dedit filiis hominum.

† Baru. 17 † Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes, qui descendunt in infernum.

2. 17. 18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc & usque in sæculum.

Alleluia. C X I V.

1 Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.

2 Quia inclinavit aurem suam mihi : & in diebus meis invocabo.

3 Circumdederunt me dolores mortis & pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem & dolorem inveni :

4 Et nomen Domini invocavi.

O Domine libera animam meam :

5 Misericors Dominus, & justus, & Deus noster miseretur.

6 Custodiens parvulos Dominus : humiliatus sum, & liberavit me.

7 Convertere anima mea in requiem tuam : quia Dominus benefecit tibi.

8 Quia eripuit animam meam de morte : oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu.

9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluia. C X V.

10 Credidi, propter quod locutus sum : Ego autem humiliatus sum nimis.

11 Ego dixi in excessu meo : † Omnis homo mendax.

12 Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi ?

13 Calicem salutaris accipiam : & nomen Domini invocabo.

14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus.

15 Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.

16 O Domine quia ego servus tuus : ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ.

Dirupisti vincula mea :

17 Tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo.

18 Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus :

19 In atriis domus Domini, in medio tui Ierusalem.

Alleluia C X V I.

2 Laudate Dominum omnes gentes : Laudate eum omnes populi :

2 Quoniam confirmata est super nos mi-

sericordia ejus : † & veritas Domini manet in æternum.

† Iosua
12. 34.

Alleluia. C X V I I.

1 Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

2 Dicat nunc Israël quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

3 Dicat nunc domus Aaron : quoniam in sæculum misericordia ejus.

4 Dicant nunc qui timent Dominum : quoniam in sæculum misericordia ejus.

5 De tribulatione invocavi Dominum : & exaudivit me in latitudine Dominus.

6 Dominus mihi adiutor : non timebo quid faciat mihi homo.

7 † Dominus mihi adiutor : & ego despiciam inimicos meos.

8 Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine.

9 Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.

10 Omnes gentes circuierunt me : & in nomine Domini quia, ultus sum in eos.

11 Circumdantes circumdederunt me : & in nomine Domini quia ultus sum in eos.

12 Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis : & in nomine Domini quia ultus sum in eos.

13 Impulsus everfus sum ut caderem : & Dominus suscepit me.

14 † Fortitudo mea, & laus mea Dominus : & factus est mihi in salutem.

15 Vox exultationis & salutis, in tabernaculis iustorum.

16 Dexterâ Domini fecit virtutem : dexterâ Domini exaltavit me, dexterâ Domini fecit virtutem.

17 Non moriar, sed vivam : & narrabo opera Domini.

18 Castigans castigavit me Dominus : & morti non tradidit me.

19 Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in eas confitebor Domino :

20 Hæc porta Dñi, iusti intrabunt in eam.

21 Confitebor tibi quoniam exaudivisti me : & factus es mihi in salutem.

22 † Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.

23 A Domino factum est illud : & est mirabile in oculis nostris.

24 Hæc est dies, quam fecit Dominus : exultemus, & lætemur in ea.

25 O Domine salvum me fac, O Domine bene prosperare :

26 Benedictus qui venit in nomine Dñi. Benediximus vobis de domo Domini :

27 Deus Dominus, & illuxit nobis. Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris.

28 Deus meus es tu, & confitebor tibi : Deus meus es tu, & exaltabo te.

Confitebor tibi quoniam exaudivisti me : & factus es mihi in salutem.

29 Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Alleluia. C X V I I I.

A L E P H.

1 Beati immaculati in via : qui ambulant in lege Domini.

2 Beati,

2. Cor.

4. 13.

1 Rom.

3. 4.

† Matt.

21. 42.

Luc.

20. 17.

Act. 4.

11.

Rom. 9.

33.

1. Petr.

2. 7.

1f. 23.

15.

Rom.

15. 11.

2 Beati, qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum.

3 Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.

4 Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.

5 Utinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas justificationes tuas.

6 Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.

7 Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici judicia justitiæ tuæ.

8 Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.

B E T H.

9 In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos.

10 In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me à mandatis tuis.

11 In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.

12 Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas.

13 In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.

14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.

15 In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas.

16 In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.

G I M E L.

17 Retribue servo tuo, vivifi a me: & custodiam sermones tuos.

18 Revela oculos meos: & considerabo mirabilia de lege tua.

19 Incola ego sum in terra: non abscondas à me mandata tua.

20 Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.

21 Increpasti superbos: maledicti qui declinant à mandatis tuis.

22 Aufer à me opprobrium, & contemptum: quia testimonia tua exquisivi.

23 Etenim sederunt principes, & adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.

24 Nam & testimonia tua meditatio mea est: & concilium meum justificationes tuæ.

D A L E T H.

25 Adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundum verbum tuum.

26 Vias meas enuntiavi, & exaudisti me: doce me justificationes tuas.

27 Viam justificationum tuarum instrue me: & exercebor in mirabilibus tuis.

28 Dormitavit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.

29 Viam iniquitatis amove à me: & de lege tua miserere mei.

30 Viam veritatis elegi: judicia tua non sum oblitus.

31 Adhæsi testimoniis tuis Domine: noli me confundere.

32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.

H E.

33 Legem pone mihi Domine viam justificationum tuarum: & exquiram eam semper.

34 Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam: & custodiam illam in toto corde meo.

35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui.

36 Inclina cor meum in testimonia tua: & non in avaritiam.

37 Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.

38 Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.

39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia judicia tua jucunda.

40 Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me.

V A V.

41 Et veniat super me misericordia tua Domine: salutare tuum secundum eloquium tuum.

42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speravi in sermonibus tuis.

43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque: quia in judiciis tuis supersperavi.

44 Et custodiam legem tuam semper: in sæculum & in sæculum sæculi.

45 Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisivi.

46 Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum: & non confundebar.

47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.

48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in justificationibus tuis.

Z A I N.

49 Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti.

50 Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me.

51 Superbi inquit agebant usquequaque: à lege autem tua non declinavi.

52 Memor fui judiciorum tuorum à sæculo Domine: & consolatus sum.

53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelipientibus legem tuam.

54 Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.

55 Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodivi legem tuam.

56 Hæc facta est mihi: quia justificationes tuas exquisivi.

H E T H.

57 Portio mea Domine, dixi, custodire legem tuam.

58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum.

59 Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in testimonia tua.

60 Paratus sum, & non sum turbatus: ut custodiam mandata tua.

61 Funes peccatorum circumplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus.

62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuæ.

63 Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.

64 Misericordia tua Domine plena est terra: justificationes tuas doce me.

T H E T H.

65 Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine, secundum verbum tuum.

66 Bonita

66 Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me, quia mandatis tui credidi.
 67 Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.
 68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me justificationes tuas.
 69 Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.
 70 Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum.
 71 Bonum mihi quia humiliasti me: ut discam justificationes tuas.
 72 Bonum mihi lex oris tui, super millia auri & argenti.

I O D

73 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me: da mihi intellectum, & discam mandata tua.
 74 Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua supersperavi.
 75 Cognovi Domine quia æquitas iudicia tua: & in veritate tua humiliasti me.
 76 Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.
 77 Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam, quia lex tua meditatio mea est.
 78 Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
 79 Convertantur mihi timentes te: & qui noverunt testimonia tua.
 80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.

C A P H.

81 Defecit in salutare tuum anima mea: in verbum tuum supersperavi.
 82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: quando consolaberis me?
 83 Quia factus sum sicut uter in pruina: iustificati ones tuas non sum oblitus.
 84 Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me iudicium?
 85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.
 86 Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me, adjuva me.
 87 Paulo minus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.
 88 Secundum misericordiam tuam vivifica me: & custodiam testimonia oris tui?

L A M E D.

89 In æternum Domine, verbum tuum permanet in cælo.
 90 In generationem & generationem veritas tua: fundasti terram, & permanet.
 91 Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi.
 92 Nisi quod lex tua meditatio mea est: tunc forte periissem in humilitate mea.
 93 In æternum non obliviscar justificationes tuas: quia in ipsis vivificasti me.
 94 Tuus sum ego, salvum me fac: quoniam iustificationes tuas exquisivi.
 95 Me expectaverunt peccatores ut perderem me, testimonia tua intellexi.
 96 Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

M E M.

97 Quomodo dilexi legem tuam Domi-

ne? tota die meditatio mea est.

98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in æternum mihi est.
 99 Super omnes dolentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.
 100 Super senes intellexi: quia mandata tua quæsi.
 101 Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut custodiam verba tua.
 102 A iudiciis tuis non declinavi: quia tu legem posuisti mihi.
 103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!
 104 A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

N V N.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.
 106 Iuravi, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.
 107 Humiliatus sum usquequaque Domine: vivifica me secundum verbum tuum.
 108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & iudicia tua doce me.
 109 Anima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblitus.
 110 Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.
 111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.
 112 Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.

S A M E C H.

113 Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi.
 114 Adjutor, & susceptor meus es tu: & in verbum tuum supersperavi.
 115 Declinate à me maligni: & scrutabor mandata Dei mei.
 116 Suscipe me secundum eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.
 117 Adjuva me, & salvus ero, & meditabor in justificationibus tuis semper.
 118 Sprevisi omnes discedentes à iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorum.
 119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.
 120 Confige timore tuo carnes meas: & iudiciis enim tuis timeo.

A I N.

121 Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniantibus me.
 122 Suscipe servum tuum in bonum: non calumnientur me superbi.
 123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ.
 124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam: & justificationes tuas doce me.
 125 Servus tuus sum ego: da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.
 126 Tempus faciendi Domine: dissipaverunt legem tuam.
 127 Ideo dilexi mandata tua, super aurum & topazion.
 128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

129 Mirabilia testimonia tua : ideo scrutata est ea anima mea.

130 Declaratio sermonum tuorum illuminat : & intellectum dat parvulis ;

131 Os meum aperui, & attraxi spiritum : quia mandata tua desiderabam.

132 Aspice in me, & miserere mei, secundum iudicium diligentium nomen tuum.

133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum : non dominetur mei omnis iniustitia.

134 Redime me à calumniis hominum : ut custodiam mandata tua.

135 Faciem tuam illumina super servum tuum : & doce me justificationes tuas.

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei : quia non custodierunt legem tuam.

S A D E.

137 Iustus es Domine : & rectum iudicium tuum.

138 Mandasti iustitiam testimonia tua : & veritatem tuam nimis.

139 Tabescere me fecit, zelus meus : quia obliti sunt verba tua inimici mei.

140 Ignitum eloquium tuum vehementer : & servus tuus dilexit illud.

141 Adolescentulus sum ego, & contempnus : justificationes tuas non sum oblitus.

142 Iustitia tua, iustitia in æternum : & lex tua veritas.

143 Tribulatio & angustia invenerunt me : mandata tua meditatio mea est.

144 Æquitas testimonia tua in æternum : intellectum da mihi & vivam.

C O P H.

145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine : justificationes tuas requiram.

146 Clamavi ad te, salvum me fac : ut custodiam mandata tua.

147 Præveni in maturitate, & clamavi : quia in verba tua superasperavi.

148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo : ut mediter eloquia tua.

149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam Domine : & secundum iudicium tuum vivifica me.

150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati : à lege autem tua longe facti sunt.

151 Prope es tu Domine : & omnes viæ tuæ veritas.

152 Initio cognovi de testimoniis tuis : quia in æternum fundasti ea.

R E S.

153 Vide humilitatem meam, & eripe me : quia legem tuam non sum oblitus.

154 Iudica iudicium meum, & redime me : propter eloquium tuum vivifica me.

155 Longe à peccatoribus salus : quia justificationes tuas non exquisierunt.

156 Misericordie tuæ multæ Domine : secundum iudicium tuum vivifica me.

157 Multi qui persequuntur me, & tribulant me : à testimoniis tuis non declinavi.

158 Vidi prævaricantes, & tabescebam : quia eloquia tua non custodierunt.

159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine : in misericordia tua vivifica me.

160 Principium verborum tuorum, veri-

tas : in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ : S I N.

161 Principes persecuti sunt me gratis : & à verbis tuis formidavit cor meum.

162 Lætabor ego super eloquia tua : sicut qui invenit spolia multa.

163 Iniquitatem odio habui, & abominatus sum : legem autem tuam dilexi.

164 Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ :

165 Pax multa diligentibus legem tuam : & non est illis scandalum,

166 Expectabam salutare tuum Domine : & mandata tua dilexi.

167 Custodivit anima mea testimonia tua : & dilexit ea vehementer.

168 Servavi mandata tua, & testimonia tua : quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

T A V.

169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine : juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 Intret postulatio mea in conspectu tuo : secundum eloquium tuum eripe me.

171 Erucebunt labia mea hymnum, cum docueris me justificationes tuas.

172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum : quia omnia mandata tua æquitas.

173 Fiat manus tua ut salvet me : quoniam mandata tua elegi.

174 Concupivi salutare tuum Domine : & lex tua meditatio mea est.

175 Vivet anima mea, & laudabit te : & iudicia tua adjuvabunt me.

176 Erravi, sicut ovis quæ periit : quare servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

I Canticum graduum,

C X I X.

AD Dominum cum tribularet clamavi : & exaudivit me.

2 Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa.

3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam ?

4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis.

5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est : habitavi cum habitantibus Cedar :

6 Multum incola fuit anima mea.

7 Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus : cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

Canticum graduum.

C X X.

1 **L**evavi oculos meos in montes : unde veniet auxilium mihi.

2 Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.

3 Non det in commotionem pedem tuum : neque dormitet qui custodit te.

4 Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel.

5 Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.

6 Per diem sol non uret te, neque luna per noctem,

7 Dominus custodit te ab omni malo : custodiat animam tuam Dominus.

8 Dominus

2. Parv.
20.17.

8 Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum: ex hoc nunc, & usque in seculum.

1 Canticum graduum. CXXI.

Latus sum in his, quæ dicta sunt mihi: In domum Domini ibimus.

2 Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Ierusalem.

3 Ierusalem, quæ ædificatur ut civitas: cujus participatio in idipsum.

4 Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.

5 Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum David.

6 Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem: & abundantia diligentibus te.

7 Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turribus tuis.

8 Propter fratres meos, & proximos meos, loquebar pacem de te:

9 Propter domum Domini Dei nostri quæsi bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis.

2 Ecce sicut oculi servorum: in manibus dominorum suorum.

Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.

3 Miserere nostri Domine, miserere nostri quia multum repleti sumus despectu.

4 Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, & despectio superbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel:

2 Nisi quia Dominus erat in nobis.

Cum exurgerent homines in nos.

3 Forte vivos deglutissent nos:

Cum irasceretur furor eorum in nos.

4 Forsitan aqua absorbuisset nos.

5 Torrentem pertransiit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captivem dentibus eorum.

7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.

8 Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. CXXIV.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion: non commovebitur in æternum, qui habitat

2 In Ierusalem.

Montes in circuitu ejus: & Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc & usque in seculum,

3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum: ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas.

4 Benefac Domine bonis, & rectis corde.

5 Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax super Israel.

1 Canticum graduum. CXXV.

In convertendo Dominus captivitatem Sion: facti sumus sicut consolati:

2 Tunc repletum est gaudio os nostrum: & lingua nostra exultatione.

Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis.

3 Magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus lætantes.

4 Convertite Domine captivitatem nostram sicut torrens in austro.

5 Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.

6 Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.

Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

1 Canticum graduum Salomonis.

CXXVI.

Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificat eam.

Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

2 Vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

Cum dederit dilectis suis somnum:

3 Ecce hæreditas Domini, filii; merces, fructus ventris.

4 Sicut sagittæ in manu potentis: ita filii excussorum.

5 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis, non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

1 Canticum graduum.

CXXVII.

Beatissimi omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.

2 Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit.

3 Vxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ,

Filii tui sicut novellæ olivarum, in circuitu mensæ tuæ.

4 Ecce sic benedicetur homo, qui timeat Dominum.

5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.

1 Canticum graduum.

CXXVIII.

Sæpe expugnaverunt me à juventute mea, sedicat nunc Israel.

2 Sæpe expugnaverunt me à juventute mea: etenim non potuerunt mihi.

3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores prolongaverunt iniquitatem suam.

4 Dominus justus concidit cervices peccatorum:

5 Confundantur & convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.

6 Fiant sicut scænum tectorum: quod priusquam evellatur, exaruit:

7 De quo non implevit manum suam qui meritis, & finem suum qui manipulos colligit.

8 Et non dixerunt qui præteribant: Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini.

1 Canticum

1 Canticum graduum. CXXXIX.

De profundis clamavi ad te Domine.
2 Domine exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.

3 Si iniquitates observaveris Domine :
Domine quis sustinebit ?

4 Quia apud te propitiatio est : & propter legem tuam sustinui te Domine.

Sustinuit anima mea in verbo ejus.

5 Speravit anima mea in Domino.

6 A custodia matutina usque ad noctem,
speret Israel in Domino.

7 Quia apud Dominum misericordia ; & copiosa apud eum redemptio.

8 Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus ejus.

1 Canticum graduum David. CXXX.

Domine non est exaltatum cor meum :
neque elati sunt oculi mei.

Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.

2 Si non humiliter sentiebam : sed exaltavi animam meam.

Sicut ablactatus est super matrem suam, ita retributio in anima mea.

3 Super Israel in Domino, ex hoc nunc & usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus :

2. Reg. 2 Sicut juravit Domino, votum vovit
7. 2. Deo Jacob :

3 Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei.

4 Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.

5 Et requiem temporibus meis : donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.

6 Ecce audivimus eam in Ephrata : invenimus eam in campis silvæ.

7 Introibimus in tabernaculum ejus : adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.

† 1. Par. 6. 8 † Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ.

† 41. 9 Sacerdotes tui induantur iustitiam : & sancti tui exultent.

10 Propter David servum tuum : non avertas faciem Christi tui.

† 2. Regum 11 Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam : † de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.

7. 12. Luc. 1. 12 Si custodierint filii tui testamentum meum, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos :

55. Act. 2. 30. Et filii eorum usque in sæculum, sedebunt super sedem tuam.

13 Quoniam elegit Dominus Sion : elegit eam in habitationem sibi.

14 Hæc requies mea in sæculum sæculi : hic habitabo quoniam elegi eam.

15 Viduam ejus benedicens benedicam : pauperes ejus saturabo panibus.

16 Sacerdotes ejus induam salutaribus : & sancti ejus exultatione exultabunt.

† Luc. 1. 69. 17 † Illuc producam coturnum David, paravi lucernam Christo meo.

2. alac. 18 Inimicos ejus induam confusione : super ipsum autem efflorescit sanctificatio mea.

1 Canticum graduum David.

CXXXII.

† **E**cce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum :

2 Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron :

Quod descendit in oram vestimenti ejus :

3 Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.

Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini.

Qui statis in Domo Domini, in atriis domus Dei nostri.

2 In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.

3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum & terram.

1 Alleluia. CXXXIV.

Laudate nomen domini, laudate servi Domini.

2 Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.

3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus : psallite nomini ejus, quoniam suave.

4 Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi.

5 Quia ego cognovi quod magnus est Dominus, & Deus noster præ omnibus diis.

6 Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.

7 † Educens nubes ab extremo terræ : † 1et. fulgura in pluviam fecit. 10. 13.

Qui producit ventos, de thesauris suis :

8 † Qui percussit primogenita Ægypti † Exod. ab homine usque ad pecus. 12. 29.

9 Et misit signa & prodigia in medio tui Ægypte : in Pharaonem, & in omnes servos ejus.

10 † Qui percussit gentes multas : & occidit reges fortes. † 1et. 12. 1. 7.

11 † Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Basan, & omnia regna Chanaan. † Num. 21. 24.

12 Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel populo suo. 35.

13 Domine nomen tuum in æternum : Domine memoriale tuum in generationem & generationem.

14 Quia judicabit Dominus populum suum : & in servis suis deprecabitur.

15 † Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. † 1et. 11. 3. 4.

16 † Os habent, & non loquentur : oculos habent, & non videbunt. † 1et. 15. 1. 5.

17 Aures habent, & non audient : neque enim est spiritus in ore ipsorum.

18 Similes illis fiant qui faciunt ea : & omnes, qui confidunt in eis.

19 Domus Israel benedicite Domino : domus Aaron benedicite Domino.

20 Domus Levi benedicite Domino : qui timetis Dominum, benedicite Domino.

21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem.

1 Alleluia. CXXXV.

Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam in æternum misericordia ejus.

2 Conf.

3 Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

4 Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

5 Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in æternum misericordia ejus.

† Gen. 1. 5 † Qui fecit cælos in intellectu: quoniam in æternum misericordia ejus:

6 Qui firmavit terram super aquas: quoniam in æternum misericordia ejus.

7 Qui fecit luminaria magna: quoniam in æternum misericordia ejus.

8 Solem in potestatem diei: quoniam in æternum misericordia ejus.

9 Lunam & stellas in potestatem noctis: quoniam in æternum misericordia ejus.

† Exod. 12. 29. 10 † Qui percussit Ægyptum cum primo-

genitis eorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

† Exod. 13. 17. 11 † Qui eduxit Israël de medio eorum:

quoniam in æternum misericordia ejus.

12 In manu potentis, & brachio excelso: quoniam in æternum misericordia ejus.

13 Qui divisit mare rubrum in divisiones: quoniam in æternum misericordia ejus.

14 Et eduxit Israël per medium ejus: quoniam in æternum misericordia ejus.

† Exod. 14. 28. 15 † Et excussit Pharaonem, & virtutem

ejus in mari rubro: quoniam in æternum misericordia ejus.

16 Qui traduxit populum suum per desertum: quoniam in æternum misericordia ejus.

17 Qui percussit reges magnos: quoniam in æternum misericordia ejus.

† Num. 31. 24. 18 † Et occidit reges fortes: quoniam in æternum misericordia ejus.

19 Sehon regem Amorrhæorum, quoniam in æternum misericordia ejus.

† Num. 31. 33. 20 † Et Og regem Basan: quoniam in æternum misericordia ejus.

† 10/6 21 † Et dedit terram eorum hæreditatem: quoniam in æternum misericordia ejus.

22 Hæreditatem Israël seruo suo: quoniam in æternum misericordia ejus.

23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniam in æternum misericordia ejus.

24 Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in æternum misericordia ejus.

25 Qui dat escam omni carni: quoniam in æternum misericordia ejus.

26 Confitemini Deo cæli: quoniam in æternum misericordia ejus.

Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

Psalmus David, Jeremiæ,

CXXXVI.

1 Super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus: cum recordaremur Sion:

2 In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.

3 Quia illic interrogauerunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum:

Et qui abduxerunt nos, Hymnum cantate nobis de canticis Sion.

4 Quomodo cantabimus canticum Domino in terra aliena?

5 Si oblitus fuero tui Ierusalem, oblivioni datus detur deus meus.

6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui:

Si non proposuero Ierusalem, in principio lætitiæ meæ.

7 Memor esto Domine filiorum Edom, id die Ierusalem:

Qui dicunt: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea.

8 Filia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuisti nobis.

9 Beatus, qui tenebit: & allidet parvulos tuos ad petram.

1. Ipsi David. CXXXVII.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei:

In conspectu angelorum psallam tibi:

2 Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

Super misericordia tua, & veritate tua: quoniam magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.

3 In quacumque die invocavero te: exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

4 Confiteantur tibi Domine omnes reges terræ, quia audierunt omnia verba oris tui:

5 Et cantent in viis Domini: quoniam magna est gloria Domini.

6 Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit: & alta à longe cognoscit:

7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: & super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & salvum me fecit dextera tua.

8 Dominus retribuet pro me: Domine misericordia tua in sæculum: opera manuum tuarum ne despicias,

1. In finem, Psalmus David.

CXXXVIII.

Domine probasti me, & cognovisti me:

2 Tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.

3 Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam, & funiculum meum investigasti.

4 Et omnes vias meas prævidisti: quia non est sermo in lingua mea.

5 Ecce Domine tu cognovisti omnia, novissima & antiqua: tu formasti me, & posuisti super me, manum tuam.

6 Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, & non potero ad eam.

7 Quo ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam?

8 † Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades.

9 Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris.

10 Etenim illic manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua.

11 Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.

12 Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus.

13 Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meæ.

14 Confitebor tibi quia terribiliter magnificans es: mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit nimis.

15 Non est occultatum os meum à te : quod fecisti in occulto : & substantia mea in inferioribus terræ.

16 Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur : dies formabuntur, & nemo in eis.

17 Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus : nimis confortatus est principatus eorum.

18 Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur : exurrexi, & adhuc sum tecum.

19 Si occideris Deus peccatores : viri sanguinum declinate à te?

20 Quia dicitis in cogitatione : Accipient in vanitate civitates tuas.

21 Nonne qui oderunt te Domine, ode-ram : & super inimicos tuos tabescebam?

22 Perfecto odio oderam illos : & ini- mici facti sunt mihi.

23 Proba me Deus, & scito cor meum : interroga me, & cognosce semitas meas.

24 Et vide, si via iniquitatis in me est : & deduc me in via æterna.

1 In finem, Psalmus David.

CXXXIX

2 **E**ripe me Domine ab homine malo : à viro iniquo eripe me.

3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde : tota die constituebant prælia.

4 **†** Auerunt linguas suas sicut serpentis : venenum aspidum sub labiis eorum.

5 Custodi me Domine de manu peccato- ris : & ab hominibus iniquis eripe me.

Qui cogitaverunt supplantare gressus meos :

6 Absconderunt superbi laqueum mihi :

Et funes extenderunt in laqueum : juxta iter scandalum posuerunt mihi.

7 Dixi Domino : Deus meus es tu : exaudi Domine vocem deprecationis meæ.

8 Domine, Domine virtus salutis meæ, obumbrasti super caput meum in die belli :

9 Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori : cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exultentur.

10 Caput circuitus eorum, labor labio- rum ipsorum operiet eos.

11 Cadent super eos carbones, in ignem decies eos : in miseriis non subsistent.

12 Vir linguosus non dirigetur in terra : virum injustum mala capient in interitu.

13 Cognovi quia faciet Dominus judi- cium inopis : & vindictam pauperum.

14 Verumtamen justii confitebuntur no- mini tuo & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 Psalmus David. CXL

Domine clamavi ad te, exaudi me : in- tende voci meæ, cum clamavero ad te.

2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo : elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

3 Pone Domine custodiam osi meo : & ostium circumstantiæ labiis meis.

4 Non declines cor meum in verba mali- tiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum.

5 Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me : oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Quoniam adhuc & oratio mea in bene- placitis eorum :

6 Absorpti sunt juncti petre judices eorum : Audient verba mea quoniam potuerunt :

7 Sicut crassitudo terræ erupta est super terram.

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum :

8 Quia ad te Domine, Domine oculi mei : in te speravi, non auferas animam meam.

9 Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi : & à scandalis operantium iniquitatē :

10 Cadent in retiaculo ejus peccatores : singulariter sum ego donec transeam.

1 Intellectus David,

Cum esset in spelunca, oratio.

(1. Reg. 24.) CXLII

2 **V**oce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum.

3 Effundo in conspectu ejus orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

4 In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, absconde- runt laqueum mihi.

5 Considerabam ad dexteram, & vide- bam : & non erat qui cognosceret me.

Periit fuga à me, & non est qui requirat animam meam.

6 Clamavi ad te Domine, dixi : Tu es spes mea, portio mea in terra viventium :

7 Intende ad deprecationem meam : quia humiliatus sum nimis.

Libera me à persequentibus me : quia confortati sunt super me.

8 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo : me expectant ju- sti, donec retribuas mihi.

Psalmus David.

1 Quando persequabatur eum Absalom fi- lius ejus. (2. Reg. 17.) CXLIII

Domine exaudi orationem meam : au- ribus percipe obsecrationem meam in veritate tua : exaudi me in tua justitia.

2 Et non intres in judicium cum servo tuo : quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

3 Quia persecutus est inimicus animam meam : humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi :

4 Et anxius est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

5 Memor fui dierum antiquorum, medi- tatus sum in omnibus operibus tuis : in fa- ctis manuum tuarum meditabar.

6 Expandi manus meas ad te : anima mea sicut terra sine aqua tibi :

7 Velociter exaudi me Domine : defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam à me : & similis ero descendentibus in lacum.

8 Audiam fac mihi mane misericordiam tuam : quia in te speravi.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem : quia ad te levavi animam meam.

9 Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi :

10 Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam :

11 Propter nomen tuum Domine vivificabis me , in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam.

12 Et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes , qui tribulant animam meam : quoniam ego servus tuus sum.

Psalmus David ,

1 Adversus Goliath. CXLIII.

Benedictus Dominus Deus meus , qui docet manus meas ad prælum , & digitos meos ad bellum.

2 Misericordia mea , & refugium meum : susceptor meus , & liberator meus.

Protektor meus , & in ipso speravi : qui subdit populum meum sub me.

3 Domine quid est homo , quia innotuisti ei ? aut filius hominis , quia reputas eum ?

† Job. 8. 4 Homo vanitati similis factus est : *†* dies ejus sicut umbra prætereunt.

9. 6 5 Domine inclina cælos tuos , & descende : tange montes , & fumigabunt.

14. 26 6 Fulgura coruscationem , & dissipabis eos : emitte sagittas tuas , & conturbabis eos.

7 Emitte manum tuam de alto , eripe me , & libera me de aquis multis , de manu filiorum alienorum.

8 Quorum os locutum est vanitatem : & dextera eorum , dextera iniquitatis.

9 Deus canticum novum cantabo tibi : in psalterio , decachordo psallam tibi.

10 Qui das salutem regibus : qui redemisti David servum tuum de gladio maligno :

11 Eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum , quorum os locutum est vanitatem : & dextera eorum , dextera iniquitatis :

12 Quorum filii , sicut novellæ plantationes in juventute sua.

Filiæ eorum compositæ : circumornatæ ut similitudo templi :

13 Promptuaria eorum plena , eructantia ex hoc in illud.

Oves eorum foetosæ , abundantes in egressibus suis.

14 Boves eorum crassæ.

Non est ruina materiarum , neque transitus , neque clamor in plateis eorum.

15 Beatum dixerunt populum , cui hæc sunt : beatus populus , cujus Dominus Deus ejus.

1 Laudatio ipsi David. CXLIV.

Exaltabo te Deus meus rex : & benedicam nomini tuo in sæculum , & in sæculum sæculi.

2 Per singulos dies benedicam tibi : & laudabo nomen tuum in sæculum , & in sæculum sæculi.

3 Magnus Dominus , & laudabilis nimis : & magnitudinis ejus non est finis.

4 Generatio & generatio laudabit opera tua : & potentiam tuam pronuntiabunt :

5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur , & mirabilia tua narrabunt.

6 Et virtutem terribilium tuorum dicent : & magnitudinem tuam narrabunt.

7 Memoriam abundantie suavitatis tuæ enuntiabunt : & justitia tua exultabunt.

8 Misericors & misericors Dominus : patiens , & multum misericors.

9 Suavis Dominus universis : & miserationes ejus super omnia opera ejus.

10 Confiæantur tibi Domine omnia opera tua & sancti tui benedicant tibi.

11 Gloriam regni tui dicent : & potentiam tuam loquentur.

12 Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam : & gloriam magnificentiæ regni tui.

13 Regnum tuum regnum omnium sæculorum : & dominatio tua in omni generatione & generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis : & sanctus in omnibus operibus suis.

14 Allevat Dominus omnes , qui corruunt : & erigit omnes elisos.

15 Oculi omnium in te sperant Domine : & tu das escam illorum in tempore opportuno.

16 Aperis tu manum tuam , & implebis omne animal benedictione.

17 Iustus Dominus in omnibus viis suis : & sanctus in omnibus operibus suis.

18 Prope est Dominus omnibus invocantibus eum : omnibus invocantibus eum in veritate.

19 Voluntatem timentium se faciet , & deprecationem eorum exaudiet : & salvos faciet eos.

20 Custodit Dominus omnes diligentes se : & omnes peccatores disperdet.

21 Laudationem Domini loquetur os meum : & benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum , & in sæculum sæculi.

1 Alleluia , Aggæi , & Zachariæ.

CXLV.

2 **L**auda anima mea Dominum , lauda Lbo Dominum in vita mea : psallam Deo meo quandiu fuero.

3 Nolite confidere in principibus : in filiis hominum , in quibus non est salus.

4 Exhibet spiritus ejus , & revertetur in terram suam : in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus , cujus Deus Jacob adjutor ejus , spes ejus in Domino Deo ipso.

6 *†* Qui fecit cælum & terram , mare , & omnia quæ in eis sunt.

7 Qui custodit veritatem in sæculum , facit judicium injuriis patientibus : dat escam esurientibus ,

Dominus solvit compeditos.

8 Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit elisos , Dominus diligit justos.

9 Dominus custodit advenas : pupillum & viduam suscipiet : & vias peccatorum disperdet.

10 Regnabit Dominus in sæcula , Deus tuus Sion in generatione & generationem.

1 Alleluia. CXLVI.

Laudate Dominum , quoniam bonus est Psalmus : Deo nostro sit jucunda , decoraque laudatio.

2 Edificans Jerusalem Dominus : dispersiones Israël congregabit ,

3 Qui sanat contritos corde : & alligat convulsionem eorum.

4 Qui numerat multitudinem stellarum : & omnibus eis nomina vocat.

5 Magnus Dominus noster, & magna virtus ejus : & sapientia ejus non est numerus.

6 Suscipiens mansuetos Dominus : humilians autem peccatores usque ad terram.

7 Præcinite Domino in confessione : psallite Deo nostro in cithara.

8 Qui operit cælum nubibus : & parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus fœnum, & herbam serviuti hominum.

9 Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum.

10 Non in fortitudine equi voluntas est habebit : nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11 Beneplacitum est Domino super timentes eum : & in eis, qui sperant super misericordia ejus.

Alleluia. CXLVII.

12 **L**auda Ierusalem Dominum : lauda Deum tuum Sion.

13 Quoniam confortavit seras portarum tuarum : benedixit filiis tuis in te.

14 Qui posuit fines tuos pacem : & adipe frumenti satiavit te.

15 Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit sermo ejus.

16 Qui dat nivem sicut lanam : nebulam sicut cinerem spargit.

17 Mittit crystallum suum sicut buccellas : ante faciem frigoris ejus quis sustinebit ?

18 Emittit verbum suum, & liquefaciet ea : flabit spiritus ejus, & fluent aquæ.

19 Qui annunciat verbum suum Jacob : iustitias & judicia sua Israël.

20 Non fecit taliter omni nationi : & judicia sua non manifestavit eis. Alleluia.

Alleluia. CXLVIII.

Lauda Dominum de cælis : laudate eum in excelsis.

2 Laudate eum omnes angeli ejus : laudate eum omnes virtutes ejus.

3 Laudate eum sol & luna : laudate eum omnes stellæ, & lumen.

† Dan. 3 59. 60. 4 † Laudate eum cæli cælorum : & aquæ omnes, quæ super cælos sunt,

5 Laudent nomen Domini.

Quia ipse dixit, & facta sunt : ipse mandavit, & creata sunt.

6 Statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi : præceptum posuit, & non præteribit.

7 Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyssi.

8 Ignis, grando, nix, glaciæ, spiritus procellatum : quæ faciunt verbum ejus.

9 Montes, & omnes colles : ligna fructifera, & omnes cedri.

10 Bestiæ, & universa pecora : serpentes, & volucres pennatæ,

11 Reges terræ, & omnes populi principes : & omnes iudices terræ.

12 Juvenes, & virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini :

13 Quia exaltatum est nomen ejus solius.

14 Confessio ejus super cælum & terram : & exaltavit cornu populi sui.

Hymnus omnibus sanctis ejus : filiis Israël, populo appropinquanti sibi. Alleluia.

Alleluia. CXLI.

Cantate Domino canticum novum : laus ejus in ecclesia sanctorum.

1 Latetur Israël in eo, qui fecit eum : & filii Sion exultent in rege suo.

3 Laudent nomen ejus in choro : in tympano & psalterio psallant ei.

4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo : & exaltabit mansuetos in salutem.

5 Exultabunt sancti in gloria : lætabuntur in cubilibus suis.

6 Exaltationes Dei in gutture eorum : & gladii ancipites in manibus eorum :

7 Ad faciendam vindictam in nationibus : increpationes in populis.

8 Ad alligandos reges eorum in compedibus : & nobiles eorum in manicis ferreis.

9 Ut faciant in eis iudicium conscriptum : gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluia.

Alleluia. CL.

Laudate Dominum in sanctis ejus : laudate eum in firmamento virtutis ejus.

2 Laudate eum in virtutibus ejus : laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

3 Laudate eum in sono tubæ : laudate eum in psalterio, & cithara.

4 Laudate eum in tympano, & choro : laudate eum in chordis, & organo.

5 Laudate eum in cymbalis bene sonantibus : laudate eum in cymbalis jubilationis.

6 Omnis spiritus laudet Dominum : Alleluia.

LIBER PROVERBIORVM,

QVEM

HEBRÆI MISLE

APPELLANT.

CAPVT I.

Parabolarum utilitas : auditus & studium sapientia commendatur, filius admonetur ne peccatorum sequatur blanditias : sapientia ad sui amplexum invitat, & contemptoribus minatur exitium.

1 **P**arabolæ Salomonis filii David, regis Israël,

2 Ad sciendam sapientiam, & disciplinam :

3 Ad intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiam, & iudicium, & æquitatem :

4 Ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia & intellectus.

5 Audiens sapiens, sapientior erit : & intelligens, gubernacula possidebit.

6 Animadverter parabolam, & interpretationem, verba sapientum, & ænigmata eorum.

7 † Timor Domini principium sapientiæ, Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.

8 Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ :

9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.

† Psal. 10. 10. Eccli. 1. 16.

10 Fili

10 Filii mei, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.

11 Si dixerint: Veni nobiscum, insidiamur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra:

12 Deglutiamus eum sicut infernus viventem, & integrum quasi descendentem in lacum.

13 Omnem pretiosam substantiam repemus, implebimus domos nostras spoliis.

14 Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum.

15 Filii mei, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum:

+ Isai. 59.7. 16 + Pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant ut effundant sanguinem.

17 Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum.

18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur & moliuntur fraudes contra animas suas.

19 Sic semitæ omnis avari, animas possidentium rapiunt.

20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam.

21 In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens:

22 Usquequo parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam?

23 Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea.

+ Isai. 65.12. 24 + Quia vocavi, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.

25 Despexistis omne consilium meum: & increpationes meas neglexistis.

26 Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.

27 Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio: & angustia:

28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam: mane consurgent, & non invenient me:

29 Eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint,

30 Nec acquieverint consilio meo, & detraxerint universæ correptioni meæ.

31 Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.

32 Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.

33 Qui autem me audierit absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

C A P V T II.

Sapientia acquisitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat, cum qua Dei dona veniunt, & sine qua ubique erratur.

1 Filii mei, si susceperis sermones meos, & mandata mea absconderis penes te:

2 Ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.

3 Si enim sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ:

4 Si quasi seris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam.

5 Tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei invenies.

+ 6 Quia Dominus dat sapientiam: & ex ore ejus prudentia, & scientia.

7 Custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter,

8 Servans semitas justitiæ, & vias sanctorum custodiens.

9 Tunc intelliges justitiam, & iudicium, & æquitatem: & omnem semitam bonam.

10 Si intraverit sapientia cor tuum, & scientia animæ tuæ placuerit:

11 Consilium custodiet te, & prudentia servabit te.

12 Ut eruaris à via mala, & ab homine, qui perversa loquitur:

+ 13 Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas:

14 Qui latantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis:

15 Quoniam viæ perversæ sunt, & infames gressus eorum.

16 Ut eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ molit sermones suos:

17 Et relinquit ducem pubertatis suæ,

18 Et pacti Dei sui oblita est: inclinata est enim ad mortem domus ejus, & ad inferos semitæ ipsius.

19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas viæ.

20 Ut ambules in via bona: & calles justorum custodias.

21 Qui enim recti sunt, habitabunt in terra, simplices permanebunt in ea.

22 + Impii vero de terra perdentur: & + Job. 18.17. qui inique agunt, auferentur ex ea.

C A P V T III.

Sapientia vitam prolongat: misericordia & veritas non deferenda: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum laetitia ferenda: sapientia laus: sapientiam sequentibus omnia prospera: amico statim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

1 Filii mei, ne obliviscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat.

2 Longitudinem enim dierum, & annos viæ, & pacem apponent tibi.

3 Misericordia & veritas te non deferant, circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui:

4 Et invenies gratiam, & disciplinam bonam, coram Deo & hominibus.

5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.

6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos,

7 + Ne sis sapiens apud te ipsum: time Deum & recede à malo. + Rom. 12.16.

8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irrigatio ossium tuorum. + Tob. 4.7.

9 + Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei: Luc. 14.13.

10 Et implebuntur horrea tua saturitate, & vino & torcularia tua redundabunt. + Heb. 12.5.

11 + Disciplinam Domini: filii mei, ne abjicias: nec deficias cum ab eo corriperis: Apoc. 3.19.

12 Quem enim diligit Dominus, corripiet.

pie: & quasi pater in filio complacet sibi.

13 Beatus homo, qui invenit sapientiam, & qui affluit prudentia:

14 Melior est acquisitio ejus negotiatione argenti, & auri primi, & purissimi fructus ejus:

15 Pretiosior est cunctis opibus: & omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari.

16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ, & gloria.

17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes semitæ illius pacificæ.

18 Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, beatus.

19 Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit cælos prudentia.

20 Sapientia illius eruperunt abyssi, & nubes rore concreverunt.

21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Custodi legem atque consilium:

22 Eritis vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.

23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget:

24 Si dormieris, non timebis: quiesces, & suavis erit somnus tuus.

25 Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.

26 Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum ne capiaris.

27 Noli prohibere benefacere eum, qui potest: si vales, & ipse benefac.

28 Ne dicas amico tuo: Vade, & reverte: cras dabo tibi; cum statim possis dare.

29 Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.

30 Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit.

† *Psal.* 36. 1. 31 † Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus:

32 Quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio ejus.

33 Egestas à Domino in domo impij: habitacula autem justorum benedicuntur.

34 Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam.

35 Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio, ignominia.

C A P V T I V.

Sapiens suo exemplo hortatur quæcere sapientiam, cujus explicat utilitates: via impiorum declinanda, & justorum amplectenda: de custodia cordis, oris, & gressuum.

1 Audite filii disciplinam patris, & attendite ut sciatis prudentiam.

2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.

3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea:

4 Et docebat me, atque dicebat: Suscipiar verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, & vives.

5 Posside sapientiam, posside prudentiam: ne obliviscaris, neque declines à verbis oris mei.

6 Ne dimittas eam, & custodiet te: diliget eam, & conservabit te.

7 Principi in sapientiæ, posside sapientiam, & in omni possessione tua, acquire prudentiam.

8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.

9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te.

10 Audi fili mi, & suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis:

12 Quas cum ingressus fueris, non ardebuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum.

13 Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.

14 Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

15 Fuge ab ea, nec transeas per illam: declina, & desere eam.

16 Non enim dormiunt nisi malefecerint: & rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint.

17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.

† 18 Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem.

† 19 Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant.

20 Filii mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.

21 Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:

22 Vita enim sunt invenientibus ea, & universæ carni sanitas.

23 Onni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.

24 Remove à te os pravum, & detrahentia labia sint procul à te.

25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.

26 Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur.

27 Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum à malo, vias enim, quæ à dextris sunt, novit Dominus: perversæ vero sunt quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

C A P V T V.

Vitare jubet meretricem: & ne labores & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

1 Fili mi, attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam,

2 Ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciæ mulieris.

3 Favus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus:

4 Novissima autem illius amara quasi absinthium, & acuta quasi gladius biceps.

5 Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.

6 Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus ejus, & investigabiles.

7 Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei.

8 Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.

9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.

10 Ne

10 Ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena,

11 Et gemas in novissimis, quando consumpleris carnes tuas & corpus tuum, & dicas

12 Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum,

13 Nec audiivi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam?

14 Pene fui in omni malo, in medio ecclesiæ & synagogæ.

15 Bibe aquam de cisterna tua, & fluent putei tui:

16 Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.

17 Habeto eas solus, nec sint alieni participantipes tui.

18 Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adolescentiæ tuæ:

19 Cerva charissima, & gratissimus hinnulus, ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter.

20 Quare seduceris fili mi ab aliena, & foveris in sinu alterius?

† Job. 31. 4. Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus ejus considerat.

Job. 34. 22 Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.

23 Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

C A P V T VI.

Sponsori ut fidem datam liberet laborandum: pigrum formica exemplo excitat ad laborem: Apostatam describit: sex qua Dominus odit: exhortatur ad legis custodiam, utque mulieris pulchritudinem non concupiscas, sed consortium vites adultera.

1 Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam,

2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus.

3 Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum:

4 Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ,

5 Eruere quasi damula de manu, & quasi avis de manu aucupis.

6 Vade ad formicam & piger, & considera vias ejus, & discite sapientiam:

7 Quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,

8 Parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.

9 Usquequo piger dormies? quando consurges e somno tuo?

† Infra 24. 33. 10 Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conferes manus, ut dormias.

11 Et veniet tibi quasi viator, egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons mellis tua, & egestas longe fugiet à te.

12 Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso,

13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur.

14 Pravo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat.

15 Huic extemplo veniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.

16 Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus:

17 Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem,

18 Cormachinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum,

19 Proferentem mendacia testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias.

20 Conserva fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.

21 Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo.

22 Cum ambulaveris, gradientur tecum: cum dormieris, custodiant te, & evigilans loquere cum eis.

23 Quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ:

24 Ut custodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.

25 Non concupiscat pulchritudinem ejus cortuum, nec capiaris nutibus illius.

26 Pretium enim scori vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit.

27 Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?

28 Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus?

29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum te igerit eam.

30 Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim ut esurientem impleat animam:

31 Depreheus quoque reddet septuplum, & omnem substantiam domus suæ tradet.

32 Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam:

33 Turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non deletur:

34 Quia zelus & furor viri non parces in die vindictæ,

35 Nec acquiescet cujusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

C A P V T VII.

† Hortatur adolescentem ad sapientiæ amplexum, & mandatorum custodiam: utque sciorum blanditias, quas late describit, evites.

1 Fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea recondetibi. Fili,

2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam quasi pupillam oculi tui:

3 Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.

4 Dic sapientiæ, soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam,

5 Ut custodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.

6 De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi,

7 Et video parvulos, considero vecordes juvenem,

8 Qui transit per plateam juxta angulum, & prope viam domus illius, graditur.

9 In obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris, & caligine.

10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas garrula & vaga.

11 Quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis.

12 Nunc foris: nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians.

13 Apprehensumque deosculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens:

14 Victimam pro salute vovi, hodie reddidi vota mea.

15 Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, & reperi.

16 Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto.

17 Aspersi cubile meum myrrha, & aloë, & cinnamomo.

18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies:

19 Non est enim vir in domo sua, abiit via longissima.

20 Sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.

21 Irretivit eum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.

22 Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lascivius, & ignorans quod ad vincula stultus trahatur.

23 Donec transfigat sagitta jecur ejus: velut si avis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo animæ illius agitur.

24 Nunc ergo fili mi: audi me, & tende verbis oris mei.

25 Ne abstrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris semitis ejus.

26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea.

27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad sui amplexum invitat, se quoque multis modis commendat, quodque sit Deo cœterna, cum ipso cuncta componens; quam quærentes, beati spernentes vero, miseri tandem evadent.

1 Numquid non sapientia clamat, & prudentia dat vocem suam?

2 In summis excelsisque verticibus supra viam, in mediis semitis stans,

3 iuxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens:

4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.

5 Intelligite parvuli astutiam, & insipientes animadvertite.

6 Audite, quoniam de rebus magnis loquutura sum: & aperientur labia mea, ut recta prædicent.

7 Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium.

8 Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid, neque perversum.

9 Recti sunt intelligentibus, & æqui invenientibus scientiam.

10 Accipite disciplinam meam, & non pecuniam: doctrinam magis, quam aurum eligit.

11 Melior est enim sapientia cunctis præ-

tiosissimis: & omne desiderabile ei non potest comparari.

12 Ego Sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus,

13 Timor Domini odit malum: arrogantiam, & superbiam, & viam pravam, & os bilingue detestor.

14 Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo.

15 Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.

16 Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam.

17 Ego diligentes me diligo: & qui mane vigilant ad me, invenient me.

18 Mecum sunt divitiæ, & gloria, opes superbæ, & iustitia.

19 Melior est enim fructus meus auro, & lapide pretioso, & genimina mea argento electo.

20 In viis iustitiæ ambulo, in medio semitarum iudicii,

21 Ut ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam.

22 Dominus possedit me initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.

23 Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret.

24 Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant:

25 Necdum montes gravi mole constiterant: ante colles ego parturiebar:

26 Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ.

27 Quando præparabat cælos aderam: quando certa lege, & gyro vallabat abyssi:

28 Quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum:

29 Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ,

30 Cum eo eram cuncta componens, & delectabor per singulos dies, ludens coram eo omni tempore:

31 Ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ, esse cum filiis hominum.

32 Nunc ergo filii audite me: Beati qui custodiunt vias meas.

33 Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abjicere eam.

34 Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & observat ad postes ostii mei.

35 Qui me invenerit, inveniet vitam & hauriet salutem à Domino.

36 Qui autem in me peccaverit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAPUT IX.

Sapientia domo sibi ædificata omnes ad se allicit: vitam prorogat, & à muliere stulta ac vaga liberat: porro eruditionem & correctionem non suscipiat impius ac derisor, sed iustus & sapiens.

1 Sapientia ædificavit sibi domum, ex-

2 Immolavit

2 Immolavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam.

3 Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis:

4 Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:

5 Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.

6 Relinquitte infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.

7 Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat.

8 Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.

9 Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce justum, & festinabit accipere.

10 Principium sapientiæ, timor Domini: & scientia sanctorum, prudentia.

11 Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.

12 Si sapiens fueris, tibi metipsum eris: si autem illusor, solus portabis malum.

13 Mulier stulta & clamosa, pleneque illecebris, & nihil omnino sciens,

14 Sedit in foribus domus suæ super sellam in excelsu urbis loco,

15 Ut vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo,

16 Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est:

17 Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior.

18 Et ignoravit quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPVT X

Alternas sermonem de filio sapiente & stulto, & justo & impio, operante & otioso, simplici & pravo; de charitate & odio: de bono lingua, & ejusque malo.

1 Filius sapiens lætificat patrem: filius vero stultus mœstitia est matri suæ.

2 Nil proderunt thesauri impietatis: justitia vero liberabit à morte.

3 Non affliget Dominus fame animam justii, & insidias impiorum subvertet.

4 Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium divitias parat.

Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aves volantes.

5 Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem sterit æstate, filius confusionis.

6 Benedictio Domini super caput justii: os autem impiorum operit iniquitas.

7 Memoria justii cum laudibus: & nomen impiorum putrescet.

8 Sapiens corde præcepta suscipit: stultus ceditur labiis.

9 Qui ambulat simpliciter, ambulat confidens: qui autem depravat vias suas, manifestus erit.

10 Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stultus labiis verberabitur.

11 Vena vitæ, os justii: & os impiorum operit iniquitatem.

12 Odium suscitatur rixas: & universa delicta operit charitas.

13 In labiis sapientis invenitur sapientia:

& virga in dorso ejus qui indiget corde.

14 Sapientes abscondunt scientiam: os autem stulti confusioni proximum est.

15 Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus: pavor pauperum, egestas eorum.

16 Opus justii ad vitam: fructus autem impii ad peccatum.

17 Via vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.

18 Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est.

19 In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.

20 Argentum electum, lingua justii: cor autem impiorum pro nihilo.

21 Labia justii erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate moriuntur.

22 Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.

23 Quasi per risum stultus operatur scelus: sapientia autem est viro prudentia.

24 Quod timet impius veniet super eum: desiderium suum justis dabitur.

25 Quasi tempestas transiens non erit impius: justus autem quasi fundamentum sen piternum.

26 Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum.

27 Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breviabuntur.

28 Expectatio justorum lætitia: spes autem impiorum peribit.

29 Fortitudo simplicis via Domini: & pavor his, qui operantur malum.

30 Iustus in æternum non commovebitur: impii autem non habitabunt super terram.

31 Os justii parturiet sapientiam: lingua pravorum peribit.

32 Labia justii considerant placita: & os impiorum perversa.

CAPVT XI.

Æquitatis & justitiæ ceterarumque virtutum commoda, & visorum ac vanarum divitiarum incommoda.

1 Satera dolosa, abominatio est apud Dominum: & pondus æquum, voluntas ejus.

2 Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia.

3 Simplicitas justorum dirigit eos: & supplantatio perversorum vastabit illos.

4 Non proderunt divitiæ in die ultionis: justitia autem liberabit à morte:

5 Iustitia simplicis dirigit viam ejus: & in impietate sua corruet impius.

6 Iustitia rectorum liberabit eos: & in insidiis suis capientur iniqui.

7 Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes: & expectatio sollicitorum peribit.

8 Iustus de angustia liberatus est: & effuderit impius pro eo.

9 Simulator ore decipit amicum suum: justii autem liberabuntur scientia.

10 In bonis justorum exultabit civitas: & in perditione impiorum erit laudario.

11 Benedictio justorum exaltabitur civitas: & ore impiorum subvertetur.

† Sup.

17.

Psal.

110.

29.

Eccli.

1, 16.

† Eccli.

27, 25.

† 1.

Ps. 4.

8.

2, Cor.

13, 4.

12 Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit.

13 Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.

14 Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia.

15 Affligitur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cavet laqueos secutus erit.

16 Mulier gratiofa inveniet gloriam: & robusti habebunt divitias.

17 Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.

18 Impius facit opus instabile: seminanti autem justitiam merces fidelis.

19 Clementia præparat vitam: & sectatio malorum mortem.

20 Abominabile Domino cor pravum: & voluntas ejus in iis, qui simpliciter ambulant.

21 Manus in manu non erit innocens malus: semen autem justorum salvabitur.

22 Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra & fatua.

23 Desiderium justorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor.

24 Alii dividunt propria, & ditiores fiunt: alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.

25 Anima quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.

26 Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium.

27 Bene confurgit diluculo qui quærit bona: qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis.

28 Qui confilit in divitiis suis, corruet: justus autem quasi virens foliū germinabit.

29 Qui conturbat domum suam, possidebit ventos, & qui stultus est, serviet sapienti.

30 Fructus justus lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.

31 Si [†] justus in terra recipit, quanto magis impius & peccator?

C A P V T XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam & eam odiente: de impio & justo, operante & otioso, stulto & sapiente, & de bonis ac malis lingua.

1 **Q**ui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.

2 Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit.

3 Non roborabitur homo ex impietate: & radix justorum non commovebitur.

4 Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.

5 Cogitationes justorum judicia: & consilia impiorum fraudulenta.

6 Verba impiorum insidiantur sanguini: os justorum liberabit eos.

7 Verte impios, & non erunt: domus autem justorum permancebit.

8 Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.

9 [†] Melior est pauper & sufficiens sibi, [†] Eccl. 10.30. quam gloriosus & indigens pane.

10 Novit justus jumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.

11 [†] Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, [†] Eccl. 30.30. stultissimus est.

Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.

12 Desiderium impii munimentum est pessimorum: radix autem justorum proficiet.

13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem justus de angustia.

14 De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei.

15 Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia.

16 Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est.

17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

18 Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientia: lingua autem sapientium sanitas est.

19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concionat linguam mendacii.

20 Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.

21 Non contristabit justum quidquid ei acciderit, impii autem replebuntur malo.

22 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.

23 Homo versutus celat scientiam: & cogit insipientium provocat stultitiam.

24 Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tribus serviet.

25 Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.

26 Qui negligit damnum propter amicum, justus est: iter autem impiorum decipiet eos.

27 Non inveniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri premium.

28 In semita justitiæ, vita: iter autem devium ducit ad mortem.

C A P V T XIII.

De filio sapiente: de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, substantia festinata, & dilatione spei: omnia cum consilio agenda, & cum sapientibus gradiendum: de parcente vinga, & insaturabili ventre impii.

1 **F**ilius sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cum arguitur.

2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua.

3 Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.

4 Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

5 Verbum mendax justus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.

& iustitia

6 Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.

7 Est quasi dives, cum nihil habeat, & est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.

8 Redemptio animæ viri, divitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.

9 Lux justorum lætificat, lucerna autem impiorum extinguetur.

10 Inter superbos semper jurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.

11 Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.

12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.

13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.

Animæ dolosæ errant in peccatis: justī autem misericordes sunt, & miserantur.

14 Lex sapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.

15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

16 Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.

17 Nuntius impij cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.

18 Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.

19 Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.

20 Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.

21 Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit hæredes, filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.

23 Multi cibi in novilibus patrum: & aliis congregantur absque iudicio.

24 Qui parcat virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.

25 Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum infaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientia & stultitia variae conditiones: prudentia quivis stultus debite regulatur, qua quis ad misericordiam movetur & afflictiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

1 Sapiens mulier ædificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet.

2 Ambulans recto itinere, & timens Deum, † despicitur ab eo, qui infami graditur via.

3 In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos.

4 Vbi non sunt boves præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.

5 Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis.

6 Querit derisor sapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.

7 Vade contra virum stultum, & nescit labia prudentiæ.

8 Sapientia callidi est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans.

9 Stultus illudet peccatum, & inter justos morabitur gratia.

10 Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus.

11 Domus impiorum delebitur: tabernacula vero justorum germinabunt.

12 Est via, quæ videtur homini iusta: novissima autem ejus deducunt ad mortem.

13 Ritus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.

14 Viis suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.

15 Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.

Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16 Sapiens timet, & declinat à malo: stultus transilit & confidit.

17 Impatiens operabitur stultitiam: & vir versutus odiosus est.

18 Possidebunt parvuli stultitiam, & expectabunt astuti scientiam.

19 Iacebunt mali ante bonos: & impij ante portas justorum.

20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero divitum multi.

21 Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, misericordiam diligit.

22 Errant qui operantur malum: misericordia & veritas præparant bona.

23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.

24 Corona sapientium, divitiæ eorum: sanitas stultorum, imprudentia.

25 Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis.

26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit spes.

27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.

28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

29 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.

30 Vita carniū, sanitas cordis: putredo ossium invidia.

31 † Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum qui miseretur pauperis.

32 In malitia sua expelletur impius: sperat autem justus in morte sua.

33 In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos quosque erudiet.

34 Iustitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum.

35 Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam ejus inutilis sustinebit.

CAPUT XV.

Responsio mollis: lingua sapientis, & immeditata: fortitudo domus justis: visluma impiorum in gratia.

† Job. 22.4.

† Infr. 17.3.

grata : omnia Deo nota : cor gaudens : dies pauperis mali : secuta mens : vocari ad olera : vir iracundus & rixosus : laus patientis : iter pigrorum : domus superbiorum : fide & misericordia purgantur peccata : de abijciente disciplinam : laus timoris Domini & humilitatis.

Infrā

25.15.

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem.

2 Lingua sapientium ornat scientiam : os fatuorum ebullit stultitiam.

3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.

4 Lingua placabilis, lignum vitæ : quæ autem immoderata est, conteret spiritum.

5 Stultus irridet disciplinam patris sui : qui autem custodit increpationes, astutior fiet.

In abundanti iustitia virtus maxima est : cogitationes autem impiorum eradicabuntur.

6 Domus iusti plurima fortitudo : & in fructibus impij conturbatio.

7 Labia sapientium disseminabunt scientiam : cor stultorum dissimile erit.

+ Eccl. 8 + Victimæ impiorum abominabiles Domino : vota iustorum placabilia.

34.21.

9 Abominatio est Domino via impij : qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.

10 Doctrina mala deferenti viam vitæ, qui increpationes odit, morietur.

11 Infernus, & perditio coram Domino : quanto magis corda filiorum hominum :

12 Non amat pestilens eum, qui se corripit : nec ad sapientes graditur.

+ Infrā

17.22.

13 + Cor gaudens exhilarat faciem : in merore animi deicitur spiritus.

14 Cor sapientis quærit doctrinam : & os stultorum pascitur imperitia.

15 Omnes dies pauperis, mali : secuta mens quasi iuge convivium.

16 Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni & insatiabiles.

17 Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio.

18 Vir iracundus provocat rixas, qui pateriens est, mitigat suscitatas.

19 Iter pigrorum quasi sepes spinarum : via iustorum absque offendiculo.

20 Filius sapiens lætificat patrem : & stultus homo despicit matrem suam.

21 Stultitia gaudium stulto : & vir prudens dirigit gressus suos.

22 Dissipantur cogitationes ubi non est consilium : ubi vero sunt plures consilarii, confirmantur.

23 Lætatur homo in sententia oris sui : & sermo opportunus est optimus.

24 Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.

25 Domum superbiorum demolietur Dominus : & firmos faciet terminos viduæ :

26 Abominatio Domini cogitationes malæ : & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27 Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam : qui autem odit munera, vivet.

16.16.

6.

+ Per misericordiam & fidem purgantur peccata : per timorem autem Domini declinat omnis à malo,

28 Mens iusti meditatur obedientiam : os impiorum redundat malis.

29 Longe est Dominus ab impiis : & orationes iustorum exaudiet.

30 Lux oculorum lætificat animam : fama bona impinguat ossa.

31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.

32 Qui abijcit disciplinam, despicit animam suam : qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.

33 Timor Domini, disciplina sapientiæ : & gloriam præcedit humilitas.

CAPUT XVI.

Homo animam præparat, Deus spiritum ponderator, linguam viasque hominum dirigit, omnia propter seipsum operans, cui abominatio est omnis arrogans : misericordia redimuntur peccata : pondus & statera Dei iudicia : indignatio & clementia regis : laus sapientiæ, prudentia, eruditio, ac dulcis in verbo, & patientia : & vituperatur impius & perversus : fortes à Domino temperantur.

Hominis est animam præparare : & Domini gubernare linguam.

2 Omnes viæ hominis parent oculis ejus : spirituum ponderator est Dominus.

3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum.

5 Abominatio Domini eſt omnis arrogans : etiam ſi manus ad manum fuerit, & non eſt innocens :

Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam : accepta eſt autem apud Deum magis, quam immolare hoſtias.

6 + Miſericordia & veritate redimitur iniquitas : & in timore Domini declinat à malo.

7 Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

8 Melius eſt parum cum iuſtitia, quam multi fructus cum iniquitate.

9 Cor hominis diſponit viam ſuam : ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.

10 Divinatio in labiis regis, in iudicio non errabit os ejus.

11 Pondus & ſtara iudicia Domini ſunt : & opera ejus omnes lapides ſacculi.

12 Abominabiles regi qui agunt impie : quoniam iuſtitia firmatur ſolum.

13 Voluntas regum labia iuſta : qui recta loquitur : diligeretur.

14 Indignatio regis, nuntii mortis : & vir ſapiens placabit eam.

15 In hilaritate vultus regis, vita, & clementia ejus quaſi imber ſerotinus.

16 Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt : & acquire prudentiam, quia pretioſior eſt argento.

17 Semita iuſtorum declinat mala : cuſtos animæ ſuæ ſervat viam ſuam.

18 Contritionem præcedit ſuperbia : & ante ruinam exaltatur ſpiritus :

19 Melius eſt humiliari cum mitibus, quam dividere ſpolia cum ſuperbis.

20 Eruditus in verbo reperiet bona : & qui ſperat in Domino, beatus eſt.

21 Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens : & qui dulcis eloquio, majora percipiet,

22 Fons vitæ eruditio possidentis : doctri-
na stultorum, fatuitas.

23 Cor sapientis erudiet os ejus : & labiis
ejus addet gratiam.

24 Favus mellis composita verba : dulce-
do animæ, sanitas ossium.

25 Est via quæ videtur hominib. recta, &
novissima ejus ducunt ad mortem.

26 Anima laborantis laborat sibi, quia
compulit eum os suum.

27 Vir impius fodit malum, & in labiis
ejus ignis ardescit.

28 Homo perversus suscitatur lites : & ver-
boſus separat principes.

29 Vir iniquus lætat amicum suum : &
ducit eum per viam non bonam.

30 Qui attonitus oculis cogitat prava,
mordens labia sua perficit malum.

31 Corona dignitatis senectus, quæ in viis
justitiæ reperietur.

32 Melior est patiens viro forti : & qui do-
minatur animo suo, expugnatore urbium.

33 Sortes mittuntur in sinum, sed à Do-
mino temperantur.

C A P V T XVII.

*Buccella sicca cum gaudio ; servus sapiens : Do-
minus corda probat : despiciens pauperem ; gaudens
de alterius ruina ; corona senum : celans delictum :
fatuus in stultitia confidens : stulto inuiles divitiæ ;
altam faciens domum suam omni tempore diligit
amicus : animus gaudens : & spiritus tristis : stul-
tus tacens.*

1 Melior est buccella sicca cum gau-
dio, quam domus plena victimis
cum jurgio.

† Eccli. 2 † Servus sapiens dominabitur filiis stul-
to. 28. tis, & inter fratres hæreditatem divider.

3 Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino : ita corda probat Dominus.

4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax
obtemperat labiis mendacibus.

† Supr. 5 † Qui despicit pauperem, exprobrat fa-
cto. 54. 31. ctori ejus : & qui ruina lætatur alterius, non
erit impunitus.

6 Corona senum filii filiorum : & gloria
filiorum patres eorum.

7 Non decent stultum verba composita,
nec principem labium mentiens.

8 Gemma gratissima, expectatio præsto-
lantis : quocumque se vertit, prudenter
intelligit.

9 Qui cedat delictum, quærit amicitias : qui
altero sermone repetit, separat foederatos.

10 Plus proficit correptio apud pruden-
tem, quam centum plagæ apud stultum.

11 Semper jurgia quærit malus : Angelus
autem crudelis mittetur contra eum.

12 Expedit magis ursæ occurrere raptis
foetibus, quam fatuo confidenti in stultitia
sua.

† Rom. 13 † Qui reddit mala pro bonis, non re-
12. 17. cederet malum de domo ejus.

† Petr. 14 Qui dimittit aquam, caput est jurgio-
3. 9. rum : & antequam patiatur contumeliam,
† Theſ. 1. 15. judicium deferat.

† Isa. 15 † Qui justificat impium, & qui con-
† 5. 23. demnat justum, abominabilis est uterque
apud Deum.

16 Quid prodest stulto habere divitias,
cum sapientiam emere non possit ?

Qui altam facit domum suam, quærit
ruinam : & qui evitat discere, incidet in
mala.

17 Omni tempore diligit qui amicus est
& frater in angustiis comprobatur.

18 Stultus homo plaudet manibus, cum
sponderit pro amico suo.

19 Qui meditatur discordias, diligit rixas :
& qui exaltat ostium, quærit ruinam.

20 Qui perversi cordis est, non inveniet
bonum : & qui vertit linguam, incidet in
malum.

21 Natus est stultus in ignominiam suam :
sed nec pater in fatuo lætabitur.

22 † Animus gaudens ætatem floridam fa-
cit : spiritus tristis exsiccat ossa.

23 Munera de sinu impius accipit, ut per-
vertat semitas judicij.

24 † In facie prudentis lucet sapientia :
oculi stultorum in finibus terræ.

25 Ita patris, filius stultus : & dolor ma-
tris quæ genuit eum.

26 Non est bonum, damnum inferre ju-
sto : nec percutere principem, qui recta judicat.

27 † Qui moderatur sermones suos, do-
ctus & prudens est : & pretiosi spiritus vir
eruditus.

28 Stultus quoque si tacuerit, sapiens re-
putabitur : & si compresserit labia sua, in-
telligens.

C A P V T XVIII.

*De recessu ab amico : de incorrigibili ; non de-
viandum à veritate : os stulti : justus se accusans :
frater juvenis fratrem : fructus oris : mulier bona
& mala : locutio divitis & pauperis : vir
amicabilis.*

1 Occasiones quærit qui vult recede-
re ab amico : omni tempore eris
exprobrabilis.

2 Non recipit stultus verba prudentiæ : ni-
si ea dixeris quæ versantur in corde ejus.

3 Impius, cum in profundum venerit pec-
catorum, contemnit : sed sequitur eum ig-
nominia & opprobrium.

4 Aqua profunda verba ex ore viri : & tor-
rens redundans fons sapientiæ.

5 Accipere personam impij non est bo-
num, ut declines à veritate judicij.

6 Labia stulti miscent se rixis : & os ejus
jurgia provocat.

7 Os stulti contritio ejus, & labia ipsius
ruina animæ ejus.

8 Verba bilinguis, quasi simplicia : & ipsa
perveniant usque ad interiora ventris.

Pigrum dejicit timor : animæ autem effe-
minatorum esurient.

9 Qui mollis & dissolutus est in opere
suo, frater est sua opera dissipantis.

10 Turris fortissima, nomen Domini : ad
ipsum currit justus, & exaltabitur.

11 Substantia divitis, urbs roboris ejus, &
quasi murus validus circumdans eum.

12 Antequam conteratur, exaltatur cor homi-
nis : & antequam glorificetur, humiliatur.

13 † Qui prius respondet quam audiat,
stultum se esse demonstrat, & confusione
dignum.

14 Spiritus viri sustentat imbecillitatem
suam : spiritum vero ad irascendum facilem
quis poterit sustinere ;

15 Cor

† Supr.
25. 13.

† Eccli.
2. 14.
6. 8. 1.

† Jac.
1. 19.

† Eccli.
11. 8.

15 Cor prudens possidebit scientiam : & auris sapientium quærit doctrinam.

16 Donum hominis dilatat viam ejus , & ante principes spatium ei facit.

17 Iustus , prior est accusator sui : venit amicus ejus , & investigavit eum ,

18 Contradictiones comprimit fors , & inter potentes quoque dijudicat.

19 Frater , qui adjuvatur à fratre , quasi civitas firma : & judicia quasi vestes urbium.

20 De fructu oris viri replebitur venter ejus : & genimina labiorum ipsius saturabunt eum.

21 Mors , & vita in manu linguæ : qui diligunt eam , comedent fructus ejus.

22 Qui invenit mulierem bonam , invenit bonum : & hauriet jucunditatem à Domino.

Qui expellit mulierem bonam , expellit bonum : qui autem tenet adulteram , stultus est & impius.

23 Cum obsecrationibus loquetur pauper : & dives effabitur rigide.

24 Vir amabilis ad societatem , magis amicus erit , quam frater.

C A P V T X I X.

Pauper ambulans in simplicitate : divitiæ addunt amicos : verba sectans : falsus testis : non deest stultum delicia : doctrina per patientiam probatur : ira & hilaritas regis : mulier litigiosa : uxor prudens datur à Deo : pigritia : præcepti custodia : misericordia in pauperem : eruditio filii : acceptio consilii : vir mendax : timor Domini : pigritia : pestilens : inobediens parentibus : testis iniquus : derisores.

1 **M**elior est pauper , qui ambulat in simplicitate sua , quam dives torquens labia sua , & insipiens.

2 Vbi non est scientia animæ , non est bonum : & qui festinus est pedibus , offendet.

3 Stultitia hominis supplantat gressus ejus : & contra Deum fervet animo suo.

4 Divitiæ addunt amicos plurimos : à paupere autem & hi , quos habuit , separantur.

† Dan. 2. 61. 5 † Testis falsus non erit impunitus : & qui mendacia loquitur , non effugiet.

6 Multi colunt personam potentis , & amici sunt dona tribuentis.

7 Fratres hominis pauperis oderunt eum : insuper & amici procul recesserunt ab eo.

Qui tantum verba sectatur , nihil habebit :

8 Qui autem possessor est mentis , diligit animam suam , & custos prudentiæ inveniet bona.

9 Falsus testis non erit impunitus : & qui loquitur mendacia , peribit.

10 Non deest stultum delicia , nec servum dominari principibus.

11 Doctrina viri per patientiam noscitur : & gloria ejus est iniqua prætergredi.

12 Sicut fremitus leonis , ita & regis ira : & sicut ros super herbam , ita & hilaritas ejus.

13 Dolor patris , filius stultus : & recta jugiter persillantia , litigiosa mulier.

14 Domus , & divitiæ dantur à parentibus : à Domino autem propriè uxor prudens.

15 Pigredo immittit soporem , & anima dissoluta esuriet.

16 Qui custodit mandatum , custodit animam suam : qui autem negligit viam suam mortificabitur.

17 Fœneratur Domino qui misereatur pauperis : & vicissitudinem suam reddet ei.

18 Erudi filium tuum , ne desperes : ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens est , sustinebit damnum : & cum rapuerit , aliud apponet.

20 Audi consilium , & suscipe disciplinam , ut sis sapiens in novissimis tuis.

21 Multæ cogitationes in corde viri : voluntas autem Domini permanebit.

22 Homo indigens misericors est : & melior est pauper , quam vir mendax.

23 Timor Domini ad vitam : & in plenitudine commorabitur , absque visitatione pessima.

24 † Abscondit piger manum suam sub ascella , nec ad os suum applicat eam. † Infr. 26.15.

25 † Pestilente flagellato stultus sapientior erit : si autem corripueris sapientem , intelliget disciplinam. † Infr. 21.11.

26 Qui affligit patrem , & fugat matrem , ignominiosus est & infelix.

27 Non cesses fili audire doctrinam , nec ignores sermones scientiæ.

28 Testis iniquus diridet judicium : & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata sunt derisoribus judicia : & mallei percutientes stultorum corporibus.

C A P V T XX.

Luxuriosa res vinum : de peccante in regem , & relinquendis contentionibus : piger propter frigus non laborans : rex in solio : nemo potest dicere mundum se habere cor : pondus & pondus : omnis non diligendus : Malum est , dicit emptor : panis mendacii : revelans mysteria : non reddendum malum pro malo : devorare sanctos : festinata hereditas : misericordia , veritas & clementia roborant thronum regis.

1 **L**uxuriosa res , vinum , & tumultuosa ebrietas : quicumque his delectatur , non erit sapiens.

2 Sicut rugitus leonis , ita & terror regis : qui provocat eum , peccat in animam suam.

3 Honor est homini , qui separat se à contentionibus : omnes autem stulti miscentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit : mendicabit ergo æstare , & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda , sic consilium in corde viri : sed homo sapiens exhaustiet illud.

6 Multi homines misericordes vocantur : virum autem fidelem quis inveniet ?

7 Iustus , qui ambulat in simplicitate sua , beatos post se filios derelinquet.

8 Rex , qui sedet in solio judicii , dissipat omne malum intuitu suo.

† 9 † Quis potest dicere : Mundum est cor meum , purus sum à peccato ? † 1. 8.

10 † Pondus & pondus , mensura & mensura : utrumque abominabile est apud Deum. † Par. 6. 36.

11 Ex studiis suis intelligitur puer , si munda & recta sint opera ejus. † Eccl. 7. 22.

12 Aurem audientem , & oculum videntem Dominus fecit utrumque. † Supr. 11. 1.

13 Noli diligere somnum , ne te egestas opprimat. † Infr. 23.

opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus.

14 Malum est, malum est, dicit omnis em-pior: & cum recesserit, tunc gloriabitur.

15 Est autum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiæ.

† Infr. 27. 13. 16 † Tolle vestimentum ejus, qui fide-jussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

17 Suavis est homini panis mendacij: & postea implebitur os ejus calculo.

18 Cogitationes consilij roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella.

19 Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne com-miscearis.

† Exod. 21. 17. 20 † Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in medijs tene-bris.

Levit. 20. 9. 21 Hæreditas, ad quam festinatur in prin-cipio, in novissimo benedictione carebit.

Math. 15. 4. 22 † Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.

† Rom. 12. 17. 23 Abominatio est apud Dominum pon-dus & pondus: statera dolosa non est bona.

1. Petr. 3. 9. 24 A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam?

2. Thes. 3. 15. 25 Ruina est homini devorare sanctos, & post vota retractare.

26 Dissipat impios rex sapiens, & incur-vat super eos fornicem.

27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.

28 Misericordia & veritas custodiunt re-gem, & roboratur clementia thronus ejus.

29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas senum, canities.

30 Livor vulneris absterget mala: & pla-gæ in secretioribus ventris.

C A P V T X X I.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia & ju-dicium magis placent quam victimæ: inique thesau-rizans: melius est sedere in angulo domatis quam, &c. obturans aurem pauperis, &c. diligens epulas: pro justo dabitur impius: qui custodit os suum: de-sideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

1 Sicut divisiones aquarum, ita cor re-gis in manu Domini: quocumque voluerit inclinabit illud.

2 Omnia via viri recta sibi videtur: ap-pendit autem corda Dominus.

3 Facere misericordiam & judicium, ma-gis placet Domino, quam victimæ.

4 Exaltatio oculorum est dilatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robusti semper in abun-dantia: omnis autem piger semper in ege-state est.

6 Qui congregat thesauros lingua men-dacij, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

† Infr. 25. 24. 8 Perversa via viri aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus.

9 † Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, & in domo communi.

10 Anima impij desiderat malum, non miserebitur proximo suo.

11 Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.

12 Excogitat justus de domo impij, ut de-trahat impios a malo.

13 Qui obturat aurem suam ad clamo-rem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.

14 Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam.

15 Gaudium justo est facere judicium, & pavor operantibus iniquitatem.

16 Vir, qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pingua, non ditabitur.

† 18 Pro justo datur impius: & pro rectis iniquus.

19 † Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda. † Eccl. 25. 23. 1. Infr. 25. 14.

20 Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justis: & imprudens homo dissi-pabit illud.

21 Qui sequitur justitiam & misericor-diam, inveniet vitam, justitiam, & glo-riam.

22 Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiduciæ ejus.

23 Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.

24 Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.

25 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari:

26 Tota die concupiscit & desiderat: qui autem justus est, tribuet, & non cessabit.

27 Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.

28 Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.

29 Vir impius procaciter obfirmat vul-tum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.

30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

31 Equus paratur ad diem belli: Domi-nus autem salutem tribuit.

C A P V T X X I I.

Laus boni nominis: callidus videns malum: ad-lescens juxta viam suam: seminans iniquitatem: de-risorem ejice: diligens cordis mundiciam: dicitis piger. Leo, &c. os aliena: stultitia in corde pueri: calu-mnians pauperem: audienda est sapientia: vi-tandi sponsores: termini antiqui servandi: veloci in opere suo, &c.

1 MElus est nomen bonum, quam di-vitiæ multæ: super argentum & 7. 2. aurum, gratia bona.

2 Dives & pauper obviaverunt sibi: tutius-que operator est Dominus.

3 Callidus vidit malum, & abscondit se: in-nocens pertransiit, & afflictus est damno.

4 Finis modestiæ timor Domini, divitiæ & gloria & vita.

5 Arma & gladij in via perversi: custos autem animæ suæ longè recedit ab eis.

6 Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea, 7 Dives

7 Dives pauperibus imperat: & qui accipit mutuum, servus est fœnerantis.
 8 Qui seminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ suæ consummabitur.
 † Eccli. 31.28. 9 † Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi.

Victoriam & honorem acquirat qui dat munera: animam autem auferat accipientium.

10 Ejice derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessabuntque causæ & contumeliæ.

11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.

12 Oculi Domini custodiunt scientiam: & supplantantur verba iniqui.

13 Dicit piger: Leo est fortis, in mediis platearum occidendus sum.

14 Fovea profunda os alienæ: cui iratus est Dominus, incidet in eam.

15 Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam.

16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.

17 Inclina aurem tuam, & audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam.

18 Quæ pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis.

19 Ut sit in Domino fiducia tua, unde & ostendi eam tibi hodie.

20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & scientiâ:

21 Ut ostenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te.

22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta:

23 Quia judicabit Dominus causam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.

24 Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso:

25 Ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ.

26 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis:

27 Si enim non habes unde restituas, quid causæ est ut tollat operimentum de cubili tuo?

28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.

29 Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

C A P V T XXIII.

Quomodo sis edendum cum principe: non appetenda divitiæ, nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli: castigandus puer: quærenda sapientia: fugiendi peccatores & gula dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

1 **Q**uando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende quæ appositæ sunt ante faciem tuam:

2 Et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam.

3 Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii.

4 Noli laborare ut diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum.

5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cælum.

6 Ne comedas cum homine invidio, & ne desideres cibos ejus:

7 Quoniam in similitudinem arioli & conjectoris, æstimat quod ignorat:

Comede & bibe, dicet tibi: & mens ejus non est tecum.

8 Cibos, quos comederas, evomes: & perdes pulchros sermones tuos.

9 In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquii tui.

10 Ne attingas parvulorum terminos: & agrum pupillorum ne introeas:

11 Propinquus enim illorum fortis est: & ipse judicabit contra te causam illorum.

12 Ingredietur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ.

13 † Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur.

14 Tu virga percuties eum: & animam ejus de inferno liberabis.

15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:

16 Et exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.

17 † Non amuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die:

18 Quia habebis spem in novissimo, & præstolatio tua non auferetur.

19 Audi fili mi, & esto sapiens: & dirige in via animum tuum.

20 Noli esse in conviviiis poratorum, nec in comestationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt:

21 Quia vacantes potibus, & dantes symbola consumuntur, & vestietur pannis dormitatio.

22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contemnas cum senuerit mater tua.

23 Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

24 Exultat gaudio pater justus: qui sapientem genuit, lætabitur in eo.

25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exulter quæ genuit te.

26 Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant.

27 Fovea enim profunda est meretrix, & puteus angustus, aliena.

28 Infidiatur in via quasi larro, & quos incautos viderit, interficiet.

29 Cui vix? cujus patri vix? cui rix? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?

30 Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?

31 Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande,

32 Sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.

33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa.

34 Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo:

35 Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi: quando evigilabo, & rursus vinum reperiam?

C A P V T

CAPUT XXIV.

Amulatio malorum : sapientia & eruditio : cogitatio stulti : eruendi oppreſſi : doctrina ut melle sciendum : non infidiandum juſto : caſus inimici : detrectores : juſte judicandum : nullus verbis laudandus , nec malum pro malo reddendum : ager pigri : dormitanti pigro venit egeſtas.

ſuprà
23.17.

1 **N**E æmuleris viros malos, nec deſideres eſſe cum eis :

2 Quia rapinas meditatur mens eorum, & traudes labia eorum loquuntur.

3 Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roboretur.

4 In doctrina replebuntur cellaria, univerſa ſubſtantia pretioſa & pulcherrima.

5 Vir ſapiens, fortis eſt : & vir doctus, robustus & validus.

6 Quia cum diſpoſitione initur bellum, & erit ſalus ubi multa conſilia ſunt.

7 Excella ſtulto ſapientia, in porta non aperiet os ſuum.

8 Qui cogitat mala facere, ſtultus vocabitur.

9 Cogitatio ſtulti peccatum eſt : & abominatio hominum detractor.

10 Si deſperaveris laſſus in die anguſtiæ : imminuetur fortitudo tua.

+ Pſal.
81. 4.

11 **E**rue eos, qui ducuntur ad mortem : & qui trahuntur ad interitum liberare ne ceſſes.

12 Si dixeris : Vires non ſupperunt : qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit, & ſervatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera ſua.

13 Comede, fili mi, mel, quia bonum eſt, & favum dulciſſimum gutturi tuo.

14 Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ : quam cum inveneris, habebis in noviffimis ſpem, & ſpes tua non peribit.

15 Ne infidieris, & quæras impietatem in domo juſti, neque vaſtes requiem ejus.

16 Septies enim cadet juſtus, & reſurget : impii autem corruent in malum.

17 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum :

18 Ne forte videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam.

19 Ne contendas cum peſſimis, nec æmuleris impios.

20 Quoniam non habent futurorum ſpem mali : & lucerna impiorum extinguetur.

21 Time Dominum, fili mi, & regem : & cum detractoribus non commiſcearis :

22 Quoniam repente conſurget perditio eorum : & ruinam utriuſque quis novit ?

+ Lev.
29.15.

23 Hæc quoque ſapientibus : **C**ognoscere perſonam in judicio non eſt bonum.

Deut. 1.
17. &
16. 19.

24 Qui dicunt impio : Juſtus es : maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus.

Eccli.
42. 1.

25 Qui arguunt eum, laudabuntur : & ſuper ipſos venit benedictio.

26 Labia deoſculabitur, qui recta verba reſpondet.

27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum : ut poſtea ædifices domum tuam.

28 Ne ſis teſtis fruſtra contra proximum tuum : nec lactes quemquam labiis tuis.

+ ſuprà
20.22.

29 **N**e dicas : Quomodo fecit mihi, ſic faciam ei : reddam unicuique ſecundum opus ſuum.

30 Per agrum hominis pigri tranſivi, & per vineam viri ſtulti :

31 Et ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus ſpinæ, & macteria lapidum deſtructa erat.

32 Quod cum vidiffem, poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam.

33 Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, paucillum manus conſeres, ut quieſcas :

34 Et veniet tibi quaſi cursor egeſtas, & mendicitas quaſi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei & regum : cor regis : rubigo, quæ eſt impietas eſt : ne te exaltes : ne detrahās ſecreta tua ſerva : mala aurea, & inauris aurea : frigus in meſſe : nubes ſine pluvia : lingua mollis : mel inventum : ſagitta acuta : dens putridus : acetum : tinea : benefac inimico : angulus domatilis : aqua frigida : fons turbatus : multum mellis coneſtum : urbs abſque muro.

1 **H**æc quoque parabolæ Salomonis, quas tranſtulerunt viri Ezechiae regis Iuda.

2 Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria regum inveſtigare ſermonem.

3 Cælum ſuſum, & terra deorſum, & cor regum inſcrutabile.

4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum.

5 Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur juſtitia thronus ejus.

6 Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco magnorum ne ſteteris.

7 Melius eſt enim ut dicatur tibi : Ascende huc, quam ut humiliſeris coram principe.

8 Quæ viderunt oculi tui : ne proferas in jurgio cito : ne poſtea emendare non poſſis, cum dehoneſtaveris amicum tuum.

9 Cauſam tuam tracta cum amico tuo, & ſecretum extraneo ne reveles :

10 Ne forte inſul et tibi cum audierit, & exprobrare non ceſſet.

Gratia & amicitia liberant : quas tibi ſerva, ne exprobrabilis ſias.

11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.

12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem.

13 Sicut frigus nivis in die meſſis, ita legatus fidelis ei, qui miſit eum, animam ipſius requieſcere facit.

14 Nubes, & ventus, & pluviae non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens.

15 **P**atientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiā.

+ ſuprà
25. 4.

16 Mel invenisti, comede quod ſufficit tibi, ne forte ſatiatus evomas illud.

17 Subtrahē pedem tuum de domo proximi tui, nequando ſatiatus oderit te.

18 Iaculum, & gladius, & ſagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium.

19 Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ.

20 Et amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi peſſimo.

Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno : ita triſtitia viri nocet cordi.

† Rom. 21 † Si esurierit inimicus tuus, ciba illum :
 12. 20. si sitierit, da ei aquam bibere :
 22 Prunas enim congregabis super caput
 ejus, & Dominus reddet tibi.
 23 Ven us aquilo dissipat pluvias, & facies
 tristis linguam detrahentem.

† Sup. 24 † Melius est sedere in angulo doma-
 21. 9. tis, quam cum muliere litigiosa, & in do-
 mo communi.

25 Aqua frigida animæ sitienti, & nuntius
 bonus de terra longinqua.

26 Fons turbatus pede, & vena corrupta,
 justus cadens coram impio.

† Eccli. 3. 22. Si ut qui mel multum comedit, non est
 ei bonum : † sic qui scrutator est majestatis
 opprimetur à gloria.

28 Sicut urbs patens & absque murorum
 ambitu, ita vir qui non potest in loquendo
 cohibere spiritum suum.

C A P V T XXVI.

*Gloria in stulto : avis volans : flagellum equo :
 respondere stulto : nuntius stultus : parabola stulti :
 honor insipientis imponens stulto silentium : canis
 ad vomitum : sapiens proprio judicio : commisceri
 vixit : nocens amico : susurro : iracundus : labia
 tumentia : inimicus operiens odium : fodiens fo-
 veam : lingua fallax.*

1 **Q**uomodo nix in æstate, & pluvix
 in messe : sic indecens est stulto
 gloria.

2 Sicut avis ad alta transvolans, & passer
 quolibet vadens : sic maledictum frustra
 prolatum in quempiam superveniet.

3 Flagellum equo, & camus asino, & virga
 in dorso imprudentium.

4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam
 suam, ne efficiaris ei similis.

5 Responde stulto juxta stultitiam suam,
 ne sibi sapiens esse videatur.

6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens,
 qui mittit verba per nuncium stultum.

7 Quomodo pulchras frustra habet clau-
 dus tibias : sic indecens est in ore stulto-
 rum parabola.

8 Sicut qui mittit lapidem in acervum
 Mercurii : ita qui tribuit insipienti hono-
 rem.

9 Quomodo si spina nascatur in manu
 temulenti : sic parabola in ore stultorum.

10 Iudicium determinat causas : & qui
 imponit stulto silentium, iras mitigat.

† 2. 22. † Sicut canis, qui revertitur ad vomitum
 suum, sic imprudens, qui iterat stulti-
 tiam suam.

12 Vidisti hominem sapientem sibi videri?
 magis illo spem habebit insipiens.

13 Dicit piger : Leo est in via, & leæna
 in itineribus.

14 Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita
 piger in lectulo suo.

† Sup. 15 † Abscondit piger manum sub ascella
 sua, & laborat si ad os suum eam converterit.

16 Sapientior sibi piger videtur septem
 viris loquentibus sententias.

17 Sicut qui apprehendit auribus canem,
 sic qui transit impatiens, & commiscetur
 ei alterius.

18 Sicut noxius est qui mittit sagittas, &
 lanceas in mortem :

19 Ita vix, qui fraudulenter nocet amico

suo : & cum fuerit deprehensus, dicit : Lu-
 dens feci.

20 Cum defecerint ligna, extinguetur
 ignis : & susurrone subtrahito, jurgia con-
 quiescent.

21 Sicut carbonem ad prunas, & ligna ad
 ignem, † sic homo iracundus suscitatur rixas.

22 Verba susurrionis quasi simplicia, & ipsa
 perveniunt ad intima ventris.

23 Quomodo si argento sordido ornare
 velis vas fictile, sic labia tumentia cum
 pessimo corde sociata.

24 Labiis suis intelligitur inimicus, cum
 in corde tractaverit dolos.

25 Quando submiserit vocem suam, ne
 credideris ei : quoniam septem nequitiae
 sunt in corde illius.

26 Qui operit odium fraudulenter, reve-
 labitur malitia ejus in consilio.

27 Qui fodit foveam, incidet in eam : &
 qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28 Lingua fallax non amat veritatem : &
 os lubricum operatur ruinas.

C A P V T XXVII.

*Non gloriandum in crastinum, ne te ipsum lau-
 daveris : ira stulti quam sit gravis : manifesta cor-
 reptione : vulnera diligentis : anima saturata : vicinus
 juxta : spondens pro extraneo : litigiosa mulier : in-
 fernus insatiabilis : probatur homo ore laudantis :
 stultus confusus : vultum pecoris agnosce : lac ca-
 prarum in cibum.*

1 **N**e glories in crastinum, ignorans
 quid superventura pariat dies.

2 Laudet te alienus, & non os tuum : ex-
 traneus, & non labia tua.

3 † Grave est saxum, & onerosa arena :
 sed ira stulti utroque gravior.

4 Ira non habet misericordiam : nec erum-
 pens furor : & impetum concitati ferre
 quis poterit ?

5 Melior est manifesta correptione, quam
 amor absconditus.

6 Meliora sunt vulnera diligentis, quam
 fraudulenta oscula odientis.

7 † Anima saturata calcabit favum : & ani-
 ma esuriens etiam amarum pro dulci sumet.

8 Sicut avis transmigrans de nido suo : sic
 vir qui derelinquit locum suum.

9 Unguento & variis odoribus delectatur
 cor : & boni amici consiliis anima dulcoratur.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne
 dimiseris : & domum fratris tui ne ingre-
 diaris in die afflictionis tuæ.

Melior est vicinus juxta, quam frater
 procul.

11 Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor
 meum, ut possis exprobranti respondere
 sermonem.

12 Astutus videns malum, absconditus est :
 parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.

13 † Tolle vestimentum ejus, qui spo-
 pondit pro extraneo : & pro alienis, aufer
 ei pignus.

14 Qui benedicit proximo suo voce gran-
 di, de nocte consurgens maledicenti similis
 erit.

15 † Testa perstillantia in die frigoris, &
 litigiosa mulier comparantur :

16 Qui retinet eam, quasi qui ventum re-
 neat, & oleum dexteræ suæ vocabit.

17 Ferrum

17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.

18 Qui servat ficum, comedet fructus ejus: & qui custos est domini sui, glorificabitur.

19 Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.

† Eccl. 14. 9. 17. 3. ^{† Supr.} 20 Infernus & perditio numquam implentur: similiter & oculi hominum in satiabiles.

† 21 Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis.

Cor iniqui inquit mala, cor autem rectum inquit scientiam.

22 Si contuderis stultum in pila quasi prifanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.

23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera:

24 Non enim habebis jugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem & generationem.

25 Aperta sunt prata, & apparuerunt herbar virentes, & collecta sunt fœva de montibus.

† 1. Tim. 6. 8. 26 Agni ad vestimentum tuum: & hœdi, ad agri pretium.

26 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ, & ad vitum ancillis tuis.

C A P V T XXVIII.

De fuga impii & securitate justii: propter peccata terra multi principes ejus: pauper pauperem calumniatur: pauper supplex, & dives pravus: nolens audire legem: exultatio justorum: abscondens scelera sua: beatus semper pavidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram suam operans: a patre subtrahens.

1 Fugit impius, nemine persequente: Justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.

2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis sapientiam, & horum scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3 Vir pauper calumniatur pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.

4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur contra eum.

5 Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.

† Supr. 19. 1. 6 Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quam dives in pravis itineribus.

7 Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum.

8 Qui coacervat divitias usuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.

9 Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

10 Qui decipit justos in via mala, in interitum suo corruiet: & simplices possidebunt bona ejus.

11 Sapiens sibi videtur vir dives: pauper autem prudens scitabitur eum.

12 In exultatione justorum multa gloria

est: regnantibus impiis ruinæ hominum.

23 Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

24 Beatus homo, qui semper est pavidus: qui vero mentis est duræ, corruiet in malum.

25 Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.

26 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam: longi fient dies ejus.

27 Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.

28 Qui ambulat simpliciter, salvus erit: qui perversis graditur viis, concidet semel.

19 † Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate.

20 Vir fidelis multum laudabitur: † qui autem festinat ditari, non erit innocens.

21 Qui cognoscit in judicio faciem, non benefacit: iste & pro buccella panis deferit veritatem.

22 Vir, qui festinat ditari, & aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei.

23 Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24 Qui subtrahit aliquid a patre suo, & a matre: & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

25 Qui se jactat, & dilatat, jurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur.

26 Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.

27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui despiciit deprecantem, sustinebit penuriam.

28 Cum surrexerint impii, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur justii.

C A P V T XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio justorum: amor sapientia: rex justus: blandus amicis: pestilenses: contendere cum stulto: viri sanguinum: totum proferens spiritum: verba mendacii: pauper & creditor: rex justus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicate ferrum nutriendum: iracundus: superbus: cum fure participans: timens hominem: justus abominatur impium, & a diverso.

1 Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus: & cum sanitas non sequetur.

2 In multiplicatione justorum lætabitur vulgus: cum impii sumperint principatum, gemet populus.

3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: † qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.

4 Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam.

5 Homo, qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & justus laudabit atque gaudebit.

7 Novit justus causam pauperum: impius ignorat scientiam.

8 Homines pestilentes dissipant civitatem: sapientes vero avertunt furorem.

9 Vir sapiens, si cum stulto contenderit, siue irascatur, siue rideat, non inveniet requiem.

10 Viri sanguinum oderunt simplicem: iusti autem querunt animam ejus.

11 Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reservat in posterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii omnes ministros habet impios.

13 Pauper & creditor obviaverunt sibi: utriusque illuminator est Dominus.

14 Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

15 Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.

16 In multiplicatione impiorum multipli abuntur scelera: & iusti ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18 Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui vero custodit legem, beatus est.

19 Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit.

20 Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio.

21 Qui delicate à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem.

22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.

23 Superbum sequitur humilitas: & humilem spiritu suscipiet gloria.

24 Qui cum fure participat, odit animam suam: adjurantem audit, & non indicat.

25 Qui timet hominem, cito corruet: qui sperat in Domino, sublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis: & iudicium à Domino egreditur singulorum.

27 Abominantur iusti virum impium: & abominantur impii eos, qui in recta sunt via.

Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

C A P V T X X X.

Flamo Deo vicinus judicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia: sermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacii, mendicitatem & divitias: non accusandus servus apud dominum suum: aliquot generationes execrables: duo sanguisuga: tria insaturabilia: oculus patrem subsannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terra: tria bene gradientia: vehementer emungens.

1 Verba Congregantis filij, Vomentis. Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:

2 Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum.

3 Non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum.

4 Quis ascendit in cælum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vesti-

mento? quis suscitavit omnes terminos terræ? quod nomen est ejus, & quod nomen filii ejus, si nosti?

5 Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se:

6 Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniarisque mendax.

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi antiquam moriar.

8 Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me.

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria:

9 Ne forte satiatas illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate cōpulsus furer, & perjurem nomen Dei mei.

10 Ne accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi, & corruas.

11 Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit.

12 Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est loia à sordibus suis.

13 Generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ ejus in alta surrectæ.

14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15 Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer.

Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod nunquam dicit: Sufficit.

16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua: ignis vero nunquam dicit: Sufficit.

17 Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.

18 Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:

19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia.

20 Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.

21 Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere:

22 Per servum cum regnaverit: per stultum cum saturatus fuerit cibo:

23 Per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta: & per ancillam cum fuerit hæres domini suæ,

24 Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus:

25 Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi:

26 Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum:

27 Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas:

28 Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.

29 Tria sunt, quæ bene gradientur, & quartum, quod incedit feliciter:

30 Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit o cursum:

31 Gallus succinctus lumbos: & aries: nec est rex, qui resistat ei.

32 Est qui stultus apparuit postquam ele-
vatus est in sublime : si enim intellexisset ,
ori suo imposuisset manum.

33 Qui autem foriter premit ubera ad
eliciendum lac , exprimit butyrum : & qui
vehementer emungit , elicit sanguinem : &
qui provocat iras , producit discordias.

CAPVT XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis substantiam
tuam , nec regibus vinum , sed mœrentibus : aperi
os tuum muto : vindicta inopem : Laus & varitas
mulieris fortis : pulchritudo fallax gratia.

1 Verba Lamuelis regis. Visio , qua
ecceidi eum mater sua.

2 Quid dilecte mi , quid dilecte uteri mei ,
quid dilecte votorum meorum ?

3 Ne dederis mulieribus substantiam tuam ,
& divitias tuas ad delendos reges.

4 Noli regibus , ô Lamuel , noli regibus
dare vinum : quia nullum secretum est ubi
regnat ebrietas.

5 Et ne forte bibant , & obliviscantur judi-
ciorum , & mutant causam filiorum pauperis.

6 Date siceram mœrentibus , & vinum his
qui an aro sunt animo :

7 Bibant , & obliviscantur egestatis suæ ,
& doloris sui non recordentur amplius.

8 Aperi os tuum muto , & causis omnium
filiorum qui pertranseunt :

9 Aperi os tuum , decerne quod justum
est , & judica inopem & pauperem.

10 Mulierem fortem quis inveniet ? pro-
cul , & de ultimis finibus pretium ejus.

11 Confidit in ea cor viri sui , & spoliis
non indigebit.

12 Reddet ei bonum , & non malum , om-
nibus diebus vitæ suæ.

13 Quæsit lanam & linum , & operata
est consilio manuum suarum.

14 Facta est quasi navis institoris , de
longe portans panem suum.

15 Et de nocte surrexit , deditque prædam
domesticis suis , & cibaria ancillis suis.

16 Consideravit agrum , & emit eum : de
fructu manuum suarum plantavit vineam.

17 Accinxit fortitudine lumbos suos , &
roboravit brachium suum.

18 Gustavit & vidit quia bona est nego-
tiatio ejus : non extinguetur in nocte lu-
cerna ejus.

19 Manum suam misit ad fortia , & digiti
ejus apprehenderunt fufum.

20 Manum suam aperuit inopi , & palmas
suas extendit ad pauperem.

21 Non timebit domui suæ à frigoribus
nivis : omnes enim domestici ejus vestiti
sunt duplicibus.

22 Siragulatam vestem fecit sibi : byssus &
purpura indumentum ejus.

23 Nobilis in portis vir ejus , quando se-
derit cum senatoribus terræ.

24 Sindonem fecit , & vendidit , & cin-
gulum tradidit Chanaanæ.

25 Fortitudo & decôr indumentum ejus ,
& ridebit in die novissimo.

26 Os suum aperuit sapientiæ , & lex cle-
mentiæ in lingua ejus.

27 Consideravit semitas domus suæ , &
panem otiosa non comedit.

28 Surrexerunt filii ejus , & beatissimam

prædicaverunt : vir ejus , & laudavit eam.

29 Multæ filiæ congregaverunt divitias :
tu supergressa es universas.

30 Fallax gratia , & vana est pulchritudo :
mulier timens Dominum , ipsa laudabitur.

31 Date ei de fructu manuum suarum : &
laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis

COHELETH

appellatur.

CAPVT PRIMVM.

Omnia vana , & nihil sub sole novum : cuncta-
rum quoque rerum difficilem esse inquisitionem ,
eamque vanam , & spiritus afflictionem.

1 Verba Ecclesiastæ , filii David , regis
Ierusalem.

2 Vanitas vanitatum dixit Ecclesia-
stes : vanitas vanitatum : & omnia vanitas.

3 Quid habet amplius homo de universo
labore suo , quo laborat sub sole ?

4 Generatio præerit , & generatio advenit :
terra autem in æternum stat.

5 Oritur sol , & occidit , & ad locum suum
revertitur : ibique renascens :

6 Gyrat per meridiem , & flectitur ad aqu-
lonem : lustrans universa in circuitu pergit
spiritus , & in circulos suos revertitur.

7 Omnia flumina intrant in mare , & ma-
re non redundat : ad locum , unde exeunt
flumina , revertuntur ut iterum fluant.

8 Cunctæ res difficiles : non potest eas
homo explicare sermone. Non saturatur
oculus visu : nec auris auditu impletur.

9 Quid est quod fuit ? ipsum quod futu-
rum est : quid est quod factum est ? ipsum
quod faciendum est.

10 Nihil sub sole novum , nec valet quis-
quam dicere : Ecce hoc recens est : jam
enim præcessit in sæculis , quæ fuerunt ante
nos.

11 Non est priorum memoria : sed nec
eorum quidem , quæ postea futura sunt , erit
recordatio apud eos , qui futuri sunt in no-
vissimo.

12 Ego Ecclesiastes fui rex Israël in Ieru-
salem.

13 Et proposui in animo meo quærere &
investigare sapienter de omnibus , quæ fiunt
sub sole. Hanc occupationem pessimam de-
dit Deus filiis hominum , ut occuparentur
in ea.

14 Vidi cuncta , quæ fiunt sub sole , &
ecce universa vanitas , & afflictio spiritus.

15 Perversi difficile corriguntur , & stul-
torum infinitus est numerus.

16 Locutus sum in corde meo , dicens :
Ecce magnus effectus sum , & præcessi om-
nes sapientia , qui fuerunt ante me in Ieru-
salem : & mens mea contemplata est multa
sapienter , & didici.

17 Deditque cor meum ut scirem pruden-
tiam atque doctrinam , erroresque & stul-
titiæ : & agnovi quod in his quoque
Es 3

esset labor, & afflictio spiritus:

18 Eo quod in multa sapientia, multa sit indignatio: & qui addit scientiam, addit & laborem.

C A P V T I I.

In affluentia deliciarum, divitiarum adificiorum & in horum labore est vanitas, & afflictio spiritus: dixit etiam quanta sit vanitatis congregare futuro heredi, qui qualis futurus sit ignoratur.

1 **D**ixi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruatur bonis. Et vidi quod hoc quoque esset vanitas.

2 Risum reputavi errorem: & gaudio dixi: Quid frustra deciperis?

3 Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitareque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum: quo facto opus est sub sole numero dierum vite sue.

4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas.

5 Feci hortos, & pomaria, & conserui ea cuncti generis arboribus,

6 Et Extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium.

7 Possedi servos & ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque, & magnos ovium greges, ultra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem:

8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, & substantia regum, ac provinciarum: feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, & urceos in ministerio ad vina fundenda.

9 Et supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Ierusalem: sapientia quoque perseveravit mecum:

10 Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præparaveram: & hanc ratus sum partem meam, si uterer labore meo.

11 Cumque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.

12 Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresque & stultitiam (quid est, inquam, homo, ut sequi possit regem factorem suum?)

13 Et vidi quod tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris.

† *Infrā.* 14 † Sapientis oculi in capite ejus stultus in tenebris ambulat: & didici quod unus utriusque esset interitus.

Prov. 17.24. 15 Et dixi in corde meo: Si unus & stultus & meus occasus erit, quid mihi prodest quod maiorem sapientiæ dedit operam? Locutusque cum mente mea, animadverti quod hoc quoque esset vanitas.

16 Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum, & futura tempora oblivione cuncta pariter operient: moritur doctus similiter ut indoctus.

17 Et ideo reduit me vitæ meæ, videntem mala universa esse sub sole, & cuncta

vanitatem & afflictionem spiritus.

18 Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus heredem post me,

19 Quem ignoro, utrum sapiens an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi & sollicitus fui: & est quidquam tam vanum?

20 Unde cessavi, renuntiavique cor meum ultra labore sub sole.

21 Nam cum alius laboret in sapientia, & doctrina, & sollicitudine, homini otioso quæsitæ dimittit: & hoc ergo, vanitas, & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de universo labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est?

23 Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nonne vanitas est?

24 Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est?

25 Quis ita devorabit, & deliciis affluet ut ego?

26 Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiā? peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluum, ut addat, & congreget, & tradat ei qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & cassa sollicitudo mentis.

C A P V T I I I.

Quod omnia suo proveniant tempore & transeant: quodque in nullis hic fluxis sit mentis quies: unus quoque sit hominis ac jumentorum interitus.

1 **O**mnia tempus habent, & suis spatiis transeunt universa sub cælo.

2 Tempus nascendi, & tempus moriendi. Tempus plantandi & tempus evellendi quod plantatum est.

3 Tempus occidendi, & tempus sanandi. Tempus destruendi, & tempus ædificandi.

4 Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus saltandi.

5 Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi.

Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.

6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi. Tempus custodiendi, & tempus abjiciendi.

7 Tempus scindendi, & tempus consuendi. Tempus tacendi, & tempus loquendi.

8 Tempus dilectionis, & tempus odij. Tempus belli, & tempus pacis.

9 Quid habet ampli⁹ homo de labore suo?

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem:

12 Et cognovi quod non esset melius nisi latari, & facere bene in vita sua.

13 Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.

14 Didici quod omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur.

15 Quod

15 Quod factum est, ipsum permanet : quæ futura sunt jam fuerunt : & Deus instaurat quod abiit.

16 Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, & in loco iustitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo : Iustum & impium iudicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis.

19 Idcirco unus interitus est hominis & iumentorum, & æqua utriusque conditio : sicut moritur homo, sic & illa moriuntur : similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius : cuncta subjacent vanitati.

20 Et omnia pergunt ad unum locum : de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum ?

22 Et deprehendi nihil esse melius quam latari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet, ut post se futura cognoscat ?

CAPUT IV.

Vanitatem hujus vite arguit sapiens ex innocentium oppressione, & quod industria humana sit invidiæ obnoxia : item quod stultus secure in orio agit, alio qui heredem non habet thesaurizante : explicat commoda societatis, regum regnorumque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

1 **V**erti me & ad alia, & vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem : nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos.

2 Et laudavi magis mortuos, quam vi-
ventes :

3 Et feliciorē utroque iudicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole sunt.

4 Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, & industrias animadverti patere invidiæ proximi : & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est.

5 Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas dicens :

6 Melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore, & afflictione animi.

7 Considerans reperi & aliam vanitatem sub sole :

8 Unus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis : nec recogitat dicens : Cui laboro, & fraudo animam meam bonis ? in hoc quoque vanitas est, & afflictio pessima.

9 Melius est ergo duos esse simul, quam unum, habent enim emolumentum societatis suæ :

10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli : quia cum ceciderit, non habet sublevantem se.

11 Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo : unus quomodo calefiet ?

12 Et si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt ei : funiculus triplex difficile rumpitur.

13 Melior est puer pauper & sapiens, rege sene & stulto, qui nescit prævidere in posterum.

14 Quod de carcere carenisque interdum quis egrediatur ad regnum : & alius natus in regno, inopia consumatur.

15 Vidi cunctos viventes, qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurgit pro eo.

16 Infinitus numerus est populi omnium, qui fuerunt ante eum : & qui postea futuri sunt, non lætabuntur in eo, sed & hoc vanitas & afflictio spiritus.

17 Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua ut audias. † Multo enim melior est obedientia, quam stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.

CAPUT V.

Nil temerè de Deo & ejus providentia loquendum : vota reddenda : non mirandum de egenorum oppressione, cum iniqui iudicem habeant, item quam sit misera conditio avari numquam impleti, & divitis coacervantis divitias, in proprium nunquam malum.

1 **N**e temerè quid loquaris : neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in cælo, & tu super terram : idcirco sint pauci sermones tui.

2 Multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus invenietur stultitia.

3 Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere : displicet enim ei infidelis & stulta promissio : sed quodcumque voveris redde.

4 Maloque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere.

5 Non dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo : Non est providentia : ne forte iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum.

6 Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri : tu vero Deum time.

7 Si videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & subverti iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio : quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii.

8 Et insuper universæ terræ rex imperat servienti.

9 Avarus non implebitur pecunia : & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis : & hoc ergo vanitas.

10 Vbi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis.

11 Dulcis est somnus operanti, sive parum, sive multum comedat : saturitas autem divitis non finit eum dormire.

12 † Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole : divitiæ conservatæ in malum domini sui.

13 Pereunt enim in afflictione pessima : generavit filium, qui in summa egestate erit.

† 1.
Regum
15.22.
Osee 6.
6.

† 167
20.202

† Job. 14 † Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur: & nihil auferet secum de labore suo.

1 Tim. 5. 7. 15 Miserabilis prorsus infirmitas: quo modo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in venum?

16 Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque tristitia.

17 Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole, numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus: & hæc est pars illius.

18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lætetur de labore suo: hoc est donum Dei.

19 Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

Miser est avari vanitas, qui ne in necessariis quidem audeat partis uti.

1 **E**st & aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines:

2 Vir, cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ, ex omnibus qui desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud, hoc vanitas, & miseria magna est.

3 Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat: de hoc ego pronuntio quod melior illo sit abortivus.

4 Frustra enim venit, & pergit ad tenebras, & oblivione delebitur nomen ejus.

5 Non vidit solem, neque cognovit substantiam boni & mali:

6 Etiam si duobus millibus annis vixerit, & non fuerit perfructus bonis, nonne ad unum locum properant omnia?

7 Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur.

8 Quid habet amplius sapiens à stulto: & quid pauper, nisi ut pergat illuc, ubi est vita?

9 Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias: sed & hoc vanitas est & præsumptio spiritus.

10 Qui fururus est, jam vocatum est nomen ejus: & scitur quod homo sit, & non possit contra fortiolem se in iudicio contendere.

11 Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

Vanum est altiora se querere, & inter multa quæ quibus magis sint eligenda, sic & sapientia utilior est cum divitiis: dies malus præcavendus: ne plusquam oportet sapiens aut justus sit, quam sit mulieris consortium amarum & periculosum: quodque homo sit à Deo creatus rectus.

1 **Q**uid necesse est homini majora se querere: cum ignoret quid condu-

cat sibi in vita sua: numero dierum peregrinationis suæ, & tempore quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit?

2 † Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa; & dies mortis die nati-
vitat. † Prov. 22. 1.

3 Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum sit.

4 Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis.

5 Cor sapientium ubi tristitia est: & cor stultorum ubi lætitia.

6 Melius est à sapiente corripì, quam stultorum adulatione decipi.

7 Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti: sed & hoc vanitas.

8 Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius.

9 Melior est finis orationis, quam principium. Melior est patiens arrogante,

10 Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit.

11 Ne dicas: Quid putas causæ est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? Stulta enim est hujusmodi interrogatio.

12 Vilius est sapientia cum divitiis, & magis prodest videntibus solem.

13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia: hoc autem plus habet eruditio, & sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.

14 Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.

15 In die bona frui bonis, & malam diem præcave: sicut enim hanc, sic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias.

16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Justus perit in justitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua.

17 Noli esse justus multum: neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas.

18 Ne impie agas multum, & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19 Bonum est te sustentare justum, sed & ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.

20 Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis.

21 † Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. † 3. Regum 8. 46.

22 Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accomodes cor tuum: ne forte audias servum tuum maledicentem tibi. † 2. Par. 6. 36.

23 Scit enim conscientia tua, quia & tu crebro maledixisti aliis. † Prov. 20. 9.

24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa longius recessit à me. † 1. Ioan. 1. 8.

25 Multo magis quam erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?

26 Lustravi universa animo meo, ut scirem, & considerarem, & quærerem sapientiam, & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium:

27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor-
eius

ejus, vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.

28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum & alterum, ut invenirem rationem,

29 Quam adhuc querit anima mea, & non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30 Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum: & ipse se infinitis miscuerit questionibus. Quis talis ut sapiens est? & quis cognovit solutionem verbi?

CAPUT VIII.

In vultu lucet sapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo novis tantum presentia, neque mortem potest evadere, impii ob Dei indulgentiam liberius peccant: vanissimum videtur quod iustis & impiis similia hic eveniunt: & operum Dei ratio non est investiganda.

Sup. 2. 14. **S**apientia hominis lucet in vultu eius, & potentissimus faciem illius commutabit.

2 Ego os regis observo: & praecepta iuramenti Dei.

3 Ne festines recedere à facie eius, neque permanes in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:

4 Et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?

5 Qui custodit praeceptum non experietur quidquam mali. Tempus & responsum cor sapientis intelligit.

6 Omni negotio tempus est, & opportunitas, & multa hominis afflictio:

7 Quia ignorat praeterita, & futura nullo scire potest nuntio.

8 Non est in hominis potestate prohibere spiritum: nec habet potestatem in die mortis, nec finitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium.

9 Omnia haec consideravi, & dedi cor meum in cunctis operibus, quae sunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum.

10 Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in civitate quasi iustorum operum: sed & hoc vanitas est.

11 Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.

12 Attamen peccator ex eo quod centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem eius.

13 Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem Domini.

14 Est & alia vanitas, quae fit super terram: sunt iusti, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: & sunt impii, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant: sed & hoc vanissimum iudico.

15 Laudavi igitur letitiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc solum secum auferret de labore suo, in diebus vitae suae: quos dedit ei Deus sub sole.

16 Et apposui cor meum ut scirem sapien-

tiam, & intelligerem dissensionem quae versatur in terra: est homo, qui diebus & noctibus somnum non capit oculis.

17 Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, eorum quae fiunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad querendum, tanto minus inveniat, etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo scit an Dei odio vel amore sit dignus: quod eadem cunctis hic eveniunt: & cum post hanc brevem & incertam vitam non restet tempus operandi, monet nunc operibus instantes incumbendum: & licet sapientia praestet fortitudini in paupere tamen non estimatur.

Omnia haec tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem: Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit:

2 Sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa aequae eveniant iusto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti. Sicut bonus, sic & peccator: ut perjurus, ita & ille qui verum dejerat.

3 Hoc est pessimum inter omnia, quae sub sole sunt, quia eadem cunctis eveniunt. Unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita sua, & post haec ad inferos deducuntur.

4 Nemo est qui semper vivat: & qui huius rei habeat fiduciam: melior est canis vivus leone mortuo.

5 Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6 Amor quoque, & odium, & invidia simul perierunt, nec habent partem in hoc saeculo, & in opere quod sub sole geritur.

7 Vade ergo & comede in letitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

8 Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

9 Perfrue vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitae instabilitatis tuae, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuae: haec est enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras sub sole.

10 Quodcumque facere potest manus tua: instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.

11 Veni me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec forium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: sed tempus, casumque in omnibus.

12 Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, & probavi maximam:

14 Civitas parva, & pauci in ea viri:

Ec 5

venit contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio.

15 Inventusque est in ea vir pauper & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba ejus non sunt audita?

17 Verba sapientium audiuntur in silentio, plusquam clamor principis inter stultos.

18 Melior est Sapientia, quam arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

C A P V T X.

Sapientis à stulto differentia: temptationibus potentis spiritus resistendum, de stulto ac servo elevatis, & divite ac principe humiliatis: occultus detractor serpenti comparatur: de rege puero, & principibus mane comedentibus: neque regi, neque diviti detrachendum.

1 **M**ulcæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia & gloria, parva & ad tempus stultitia.

2 Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius.

3 Sed & in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima.

5 Est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie principis:

6 Postquam stultum in dignitate sublimi, & divites sedere deorsum.

7 Vidi servos in equis, & principes ambulantes super terram quasi servos.

† Prov. 26.27. Eccli. 17.29. 8 † Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui dissipat sepem, mordebit eum coluber.

9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: & qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10 Si retusum fuerit ferrum: & hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuatur; & post industriam sequetur sapientia.

11 Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit.

12 Verba oris sapientis gratia: & labia insipientis præcipitabunt eum.

13 Initium verborum ejus stultitia, & novissimum oris illius error pessimus.

14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit; quis ei poterit indicare?

15 Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

16 Væ tibi terra, cujus rex puer est, & cujus principes mane comedunt.

17 Beata terra, cujus rex nobilis est, & cujus principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

18 In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perstillabit domus.

19 In risum faciunt panem, & vinum ut epulentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.

20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas annuntiabit sententiam.

C A P V T XI.

Monet nostra aliis impartiri, & semper bene esse operandum: quod hominis judicium post obitum sit immutabile; futuri quoque judicii memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi sumus: iram & malitiam à corde auferendam.

1 **M**itte panem tuum super transeuntes aquas: quia post tempora multa invenies illum.

2 Da partem septem, necnon & octo: quia ignoras quid futurum sit mali super terram.

3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4 Qui observat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, numquam metet.

5 Quomodo ignorans quæ sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

6 Mane semina semen tuum & vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur: hoc aut illud; & si utrumque simul: melius erit.

7 Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem.

8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cum venerint vanitatis arguentur præterita.

9 Lætare ergo juvenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui: & in intuitu oculorum tuorum; & scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium.

10 Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

C A P V T XII.

Deum pra oculis habere in juventute, priusquam succedat molesta senectus, tandemque novissima mors: cumque omnia sint vanitas, Dei præcepta observa, nam de omnibus est reddenda ratio.

1 **M**emento creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: non mihi placent.

2 Antequam tenebrescat sol, & lumen, & luna, & stellæ, & revertantur nubes post pluviam:

3 Quando commovebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiosæ erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent videntes per foramina:

4 Et claudent ostia in platea: in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris & obsurdescent omnes filiae carminis.

5 Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta: & dissipabitur capparitis: quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plangentes.

6 Antequam

6 Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurat vitta aurea, & conueratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam.

7 Et reuertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.

8 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.

9 Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarravit quæ fecerat: & intelligens composuit parabolas multas.

10 Quæsiuit verba utilia & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos.

11 Verba sapientium sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore uno.

12 His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequensque meditatio, carnis afflictio est.

13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo:

14 Et cuncta, quæ sunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum illud sit.

CANTICVM CANTICORVM. SALOMONIS, Quod Hebraice dicitur SIR HASIRIM. CAPVT I.

Hoc canticum totum est mysticum: plenissimum incomprehensibilis amoris Christi erga sponsam suam, ac vicissim sponsa erga Christum sponsum.

1 **O**sculetur me osculo oris sui: quia meliora sunt ubera tua vino,

2 Fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulæ dilexerunt te.

3 Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua: exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum: recti diligunt te.

4 Nigra sum, sed formosa, filia Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

5 Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol: filii matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodiui.

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

7 Si ignoraste, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pascue hœdos tuos juxta tabernacula pastorum.

8 Equitavi meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea.

9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis: collum tuum sicut monilia.

10 Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.

11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14 Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus:

16 Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAPVT II.

1 **E**go flos campi, & lilium convallium. 2 Sicut lilium inter spinas, sic anima mea inter filias.

3 Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo.

4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5 Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.

6 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

7 Adjuro vos filia Ierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles:

9 Similis est dilectus meus caprea, hinnuloque cervorum, en ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.

11 Iam enim hiems transiit, imber abiit, & recessit.

12 Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terra nostra:

13 Ficus protulit grossos suos: vineæ florentes dederunt odorem suum. Surge amica mea, speciosa mea, & veni:

14 Columba mea in foraminibus petrae, in caverna maceræ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

15 Capite nobis vulpes parvulas, & demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.

16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia.

17 Donec aspiret dies, & inclinentur umbrae. Revertere: similis esto: dilecte mi, caprea, hinnuloque cervorum super montes Bether.

CAPVT III.

1 **I**n lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea: quæsiui illum, & non inveni.

2 Surgam, & circuibo civitatem: per vias & plateas quæram quem diligit anima mea, quæsiui illum, & non inveni.

3 Invenierunt me vigiles, qui custodiunt civitatem.

civitatem : Num quem diligit anima mea vidisti ?

4 Paululum cum pertransissem eos , inveni quem diligit anima mea : tenui eum , nec dimittam , donec introducam illum in domum matris meae , & in cubiculum genitricis meae.

5 Adjuro vos filiae Ierusalem per capreas , cervosque camporum , ne suscitatis , neque evigilare faciatis dilectam , donec ipsa velit.

6 Quae est ista , quae ascendit per desertum , sicut virgula fumi ex aromatibus mirrhæ , & thuris , & universi pulveris pigmentarii ?

7 En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël :

8 Omnes tenentes gladios , & ad bella doctissimi : uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.

9 Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani :

10 Columnas ejus fecit argenteas , reclinatorium aureum , ascensum purpureum : media charitate constravit propter filias Ierusalem :

11 Egredimini & videte filiae Sion regem Salomonem in diademate , quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius , & in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.

1 **Q**uam pulchra es amica mea , quam pulchra es ! Oculi tui columbarum , absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum , quæ ascenderunt de monte Galaad ,

2 Dentes tui sicut greges tonsarum , quæ ascenderunt de lavacro , omnes gemellis foetibus , & sterilis non est inter eas.

3 Sicut vitra coccinea , labia tua : & eloquium tuum , dulce. Sicut fragmen mali punici , ita genæ tuæ , absque eo quod intrinsecus latet.

4 Sicut turris David collum tuum , quæ edificata est cum propugnaculis : mille clypei pendent ex ea , omnis armatura fortium.

5 Duo ubera tua , sicut duo hinnuli capræ gemelli , qui pascuntur in liliis.

6 Donec aspiret dies , & inclinentur umbrae , vadam ad montem myrrhæ , & ad collem thuris.

7 Tota pulchra es , amica mea : & macula non est in te.

8 Veni de Libano sponsa mea , veni de Libano , veni : coronaberis de capite Amanæ , de vertice Sanir & Hermon , de cubilibus leonum , de montibus pardorum.

9 Vulnerasti cor meum soror mea sponsa , vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum , & in uno crine colli tui.

10 Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa ! pulchriora sunt ubera tua vino , & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

11 Favus distillans labia tua sponsa , mel & lac sub lingua tua , & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

12 Hortus conclusus , soror mea sponsa , hortus conclusus , fons signatus.

13 Emissiones tuæ paradisus malorum

punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo.

14 Nardus & crocus , fistula & cinnamomum cum universis lignis Libani , myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis.

15 Fons hortorum : puteus aquarum viventium , quæ fluunt impetu de Libano.

16 Surge aquilo , & veni auster , perfusa hortum meum , & fluant aromata illius.

CAPUT V.

1 **V**eniat dilectus meus in hortum suum , & comeda fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa , messui myrrham meam cum aromatibus meis : comedi favum cum melle meo , bibi vinum meum cum lacte meo : comedite amici , & bibite , & inebriamini carissimi.

2 Ego dormio , & cor meum vigilat : vox dilecti mei pulsantis : Aperi mihi soror mea , amica mea , columba mea , immaculata mea : quia caput meum plenum est rore , & cincinni mei guttis nocturnis.

3 Expoliavi me tunica mea : quomodo induar illa ? lavi pedes meos , quomodo inquinarabo illos ?

4 Dilectus meus misit manum suam per foramen , & venter meus intremuit ad tactum ejus.

5 Surrexi , ut aperirem dilecto meo : manus meæ stillaverunt myrrham , & digiti mei pleni myrrha probatissima.

6 Pessulum ostii mei aperui dilecto meo : at ille declinaverat , atque transierat. Anima mea liquefacta est , ut locutus est : quæsi , & non inveni illum : vocavi , & non respondit mihi.

7 Invenierunt me custodes qui circumeunt civitatem : percusserunt me , & vulneraverunt me : tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

8 Adjuro vos filiae Ierusalem , si inveneritis dilectum meum , ut nuntietis ei quia amore langueo.

9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto , & pulcherrima mulierum ? qualis est dilectus tuus ex dilecto , quia sic adjurasti nos ?

10 Dilectus meus candidus & rubicundus , electus ex millibus.

11 Caput ejus aurum optimum : Comæ ejus sicut elatæ palmarum , nigrae quasi corvus.

12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum , quæ lacte sunt lotæ , & resident juxta fluentia plenissima.

13 Genæ illius sicut areolæ aromatum confixæ à pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

14 Manus illius tornatiles aureæ , plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus , distinctus sapphiris.

15 Crura illius columnæ marmoreæ , quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut Libani , electus ut cedri.

16 Guttur illius suavissimum , & totus desiderabilis : talis est dilectus meus , & ipse est amicus meus , filia Ierusalem.

17 Quo abiit dilectus tuus , & pulcherrima mulierum ? quo declinavit dilectus tuus ? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

CAPVT VI.

1 Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, suavis, & decora sicut Ierusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

4 Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis foetibus, & sterilis non est eis.

6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

7 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus.

8 Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genetrici suæ. Viderunt eam filia, & beatissimam prædicaverunt, reginæ & concubinae, & laudarunt eam.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

10 Descendi in hortum nucum, ut viderem pona convallium, & inspicerem si florisset vinea, & germinassent mala punica.

11 Nescivi: anima mea conturbabit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPVT VII.

1 Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis? junctura femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli caprea:

4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscine in Hesebon, quæ sunt in porta filia multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascus.

5 Caput tuum ut Carmelus: & comæ capitis tui, sicut purpura regis vineta canalibus.

6 Quam pulchra es, & quam decora charissima, in deliciis?

7 Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris.

8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua sicut botri vineæ, & odor oris tui sicut malorum.

9 Gutture tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad portandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus.

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

12 Mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus partu-

riunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPVT VIII.

1 Quid vis mihi det te fratrem meum surgentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam me nemo despiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.

3 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

4 Adjuro vos filia Ierusalem: ne susciteris, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades ejus, lampades ignis atque flammarum.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

8 Soror nostra parva, & ubera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?

9 Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus: & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reprens.

11 Vineam fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12 Vineam meam coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus ejus.

13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.

14 Fuge dilecte mi, & assimulare caprea hinnuloque cervorum super montes aromatum.

LIBER

SAPIENTIÆ

CAPVT PRIMVM.

Iudices sunt iusti: Dominus invenitur si simpliciter corde & fide queratur, fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: cumque omnia repleat, nihil eum latere potest: murmuratio, detractio, & mendacium detestanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam sibi peccatores accersierunt.

1 Diligite + justitiam, qui judicatis terram. + Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum: + 3. Reg. 3. + 1. Isai. 56. r.

2 + Quo

† 2. 2. *Paral.* 2. 2. Quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum.

15. 25. 3. Perversæ enim cogitationes separant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes.

4 Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superveniente iniquitate.

6 † Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis suis: † quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ ejus auditor.

† Gal. 5. 22. 7 † Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis.

† Iere. 17. 10. 8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripens judicium.

† Ista. 6. 3. 9 In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur.

11 Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione particite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam.

12 Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manum vestrarum.

† Eze. 18. 32. 13 † Quoniam Deus mortem non fecit, nec læratur in perditione vivorum.

† 33. 14 Creavit enim, ut essent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.

15 Iustitia enim perpetua est, & immortalis.

16 Impii autem manibus & verbis accersierunt illam: & æstimantes illam amicam, deflexerunt, & sponsones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

C A P V T II.

Omnis impiorum vita futura spes non habentium scopus est frui hujus vite voluptatibus, ideoque iustum, qui diversum respicit finem, ferre nequeunt, sed ad mortem usque persequuntur: sicut & Diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

† Iob. 7. 1. 14. 1. 1. Dixerunt enim cogitantes apud se non recte: † Exiguum, & cum refrigerio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reversus ab inferis:

2 Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tamquam non fuimus: quoniam fumus flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum,

3 Quia extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tamquam

mollis aer, & transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvitur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggravata:

4 Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus & nemo memoriam habebit operum nostrorum.

5 † Umbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur.

6 † Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter.

7 Vino pretioso & unguentis nos impleamus: & non prætereant nos flos temporis.

8 Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.

9 Nemo nostrum exors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors.

10 Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis.

11 Sit autem fortitudo nostra lex iustitiæ: quod enim infirmum est, inutile invenitur.

12 Circumveniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & impropereat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.

13 † Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat.

14 † Factus est nobis in tribulationem cognationum nostrarum.

15 Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutata sunt viæ ejus.

16 Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris tamquam ab immunditis, & præfert novissima iustorum, & gloriatur patrem se habere Deum.

17 Videamus ergo si sermones illius veri sint, & tenemus quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt novissima illius.

18 † Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum.

19 Contumelia & tormento interrogemus eum ut sciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius.

20 † Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt, excavit enim illos malitia eorum,

22 Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt iustitiæ, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum.

23 † Quoniam Deus creavit hominem inextinguibilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum.

24 † Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum.

25 Imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

C A P V T III.

De felicitate iustorum, qui in hac vita ab impiis contempti, temptationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de casti-

† 1 Paral. 29. 15.

† Ista. 22. 13.

† 56. 12.

1. Cor. 15. 32.

† Matth. 27. 42.

† Ioh. 7. 7.

† Psal. 21. 9.

† Ier. 11. 19.

† Gen. 1. 27.

2. 7. 5.

1. Eccli. 17. 1.

† Gen. 3. 4.

dabit & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

Deut. 1 **I**ustorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.

Inf. 5. 2 Visi sunt oculis insipientium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum,

3 Et quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace.

4 Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est.

5 In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.

6 Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.

† Matt. 7 **†** Fulgebunt iusti, & tamquam scintillæ in arundinetis discurrent.

13. 43. 8 **†** Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum

† 1. *Cor.* 6. in perpetuum.

9 Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est electis ejus.

10 Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum, & à Domino recesserunt.

11 Sapientiam enim, & disciplinam qui abjicit, infelix est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum.

12 Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissimi filii eorum.

13 Maledicta creatura eorum: quoniam felix est sterilis: & incoquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in refectione animarum sanctarum:

† 1. ai. 14 **†** Et spado, qui non operatus est per

56. 3. manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei domum electum, & fors in templo Dei acceptissima.

15 Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, & quæ non concidat radix sapientiae.

16 Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur.

17 Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit novissima senectus illorum.

18 Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocationem.

19 Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

C A P V T I V.

Casta generatio in multis ab adulterina diffidet: de refrigerio iusti morte præoccupati quæ sit senectus venerabilis, & quod iusti sapius à mundo tolluntur à Deo, ne ab impiis seducantur, & quantum finis utrorumque distet.

1 **O** quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota est, & apud homines.

2 Cum præsens est, imitantur illam: & desiderant eam cum se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinqui-

natorum certaminum præmium vincens.

3 Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, & spuria vitulina non dabunt radices altæ, nec stabile firmamentum collocabunt.

4 **†** Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur.

5 Confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, ad nihilum apti.

6 Ex iniquis enim somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitiae adversus parentes in interrogatione sua.

7 Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

8 Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis,

9 Et ætas senectutis vita immaculata.

10 **†** Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est.

11 Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.

12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiae transvertit sensum sine malitia.

13 Consummatus in brevi explevit tempora multa:

14 Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc præparavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:

15 Quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in electos illius.

16 Condemnat autem iustus mortuus vivos impios, & juvenis celerius consummata longam vitam iniusti.

17 Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.

18 Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.

19 Et erunt post hæc decedentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam dirumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit.

20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traduent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

C A P V T V.

Impii in iudicio admirantes gloriam iustorum quos hæc contempserunt, desunt suam miseriam, quodque tota eorum felicitas fuerit momentanea, iustorum autem erit perpetua: porro Deus, sum per creaturas, tum per se, armatur ad puniendos impios.

1 **T**unc stabunt iusti in magna constantia, adversus eos qui se angustiarunt, & qui abstulerunt labores eorum.

2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis.

3 Dicentes

† Ier.
17. 6.
Math.
7. 27.

† Hebr.
11. 5.

et

3 Dicentes intra se poenitentiam agentes, & prae angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improprij.

4 † Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum sine honore:

5 Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est.

6 Ergo erravimus à via veritatis, & justitiae lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiae non est ortus nobis.

7 Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.

8 Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?

9 † Transierunt omnia illa tamquam umbra, & tamquam nuncius percurrentis.

† 1. 10 † Et tamquam navis quae pertransit fluctuantem aquam: cujus, cum praeterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinae illius in fluctibus:

† 2. 11 Aut tamquam avis, quae transvolat in aëre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aërem: commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum invenitur itineris illius:

12 Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuo in se reclusus est: ut ignoretur transitus illius:

13 Sic & nos nati continuo desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.

14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt:

† 1. 15 † Quoniam spes impii tamquam lanugo est, quae à vento tollitur: & tamquam spuma gracilis, quae à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est: & tamquam memoria hospitis unius diei praetereuntis.

16 Iusti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum.

17 Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos.

† 1. 18 † Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum.

† 2. 19 Induet pro thorace justitiam, & accipiet pro galea iudicium certum.

20 Sumet scutum inexpugnabile equitatem:

21 Acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

22 Ibunt directe emissiones fulgurum, & tamquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insipient.

23 Et à petrosa ira plene mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.

24 Contra illos stabit spiritus virtutis,

& tamquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAPUT VI.

Reges & iudices ad sapientiam, & justitiam sectandam exhortatur, & ostendit quam grave maneat injustis rectoribus supplicium: item quam sit obvia sapientia quærentibus eam: quodque ejus acquisitio sit utilis, cujus capax non est invidus.

1 Melior est sapientia quam vires: & Eccl. 9. 18. vir prudens quam foris.

2 Audite ergo reges, & intelligite: discite iudices finium terrarum.

3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum:

4 † Quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur:

5 Quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis nec custodistis legem justitiae: neque secundum voluntatem Dei ambulastis.

6 Horrende & cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum, his qui praesunt, fiet.

7 Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur.

8 † Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & aequaliter cura est illi de omnibus.

9 Fortioribus autem fortior instat cruciatio.

10 Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, & non excidatis.

11 Qui enim custodierint iusta iuste, iustificabuntur: & qui didicerint ista, invenerint quid respondeant.

12 Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos, & habebitis disciplinam.

13 Clara est, & quae nunquam marcescit sapientia, & facile videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærant illam.

14 Praeoccupat qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat.

15 Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inveniet.

16 Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilaverit propter illam, cito securus erit.

17 Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, & in viis ostendit se illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius, verissima est disciplinae concupiscentia.

19 Cura ergo disciplinae, dilectio est: & dilectio, custodia legem illius est: custodia autem legum, consummatio incorruptionis est:

20 Incorruptio autem facit esse proximum Deo.

21 Concupiscentia itaque sapientiae deducit ad regnum perpetuum.

Eccl. 9. 18.

† Rom. 13. 8.

† Deut. 10. 17.

2. Par. 17. 7.

Eccl. 33. 15.

Rom. 2. 11.

Gal. 2. 6.

Ephes. 6. 9.

Col. 3. 25.

Apost. 10. 34.

1. Pet. 1. 17.

12 Si ergo delectamini sedibus & sceptris, & reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis.

13 Diligite lumen sapientiae omnes qui praestis populis.

14 Quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non praeferibo veritatem:

25 Neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit princeps sapientiae.

26 Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: & rex sapiens stabilimentum populi est.

27 Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

C A P V T VII

Cum unus sit omnibus introitus ad vitam, & similis exitus; pra omnibus eligenda est sapientia, adferens secum cuncta bona, habens secum spiritum intelligentiae multiplicem; & quae huc mirum in modum extollitur, quamque abunde auctor fuerat affectus.

1 **S**um quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro,

† Job. 20. 10. 2 Decem mensium tempore † coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somni conveniente.

3 Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similiter omnibus emisi plorans.

4 In involumentis nutritus sum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

† Job. I. 21. 6 † Unus ergo introitus est omnibus ad vitam: & similis exitus.

1. Tim. 6. 7. 7 Propter hoc opravi, & datus est mihi sensus: & invocavi, & venit in me spiritus sapientiae:

8 Et praeposui illam regnis & sedibus, & divitias nihil esse duxi in comparatione illius.

† Job. 28. 15. Prov. 8. 11. 9 † Nec comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tamquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius.

10 Super salutem & speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius.

† 3. Reg. 3. 13. Math. 6. 33. 11 † Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius.

12 Et laetatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me illa sapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater est.

13 Quam sine fictione didici, & sine invidia communico, & honestatem illius non abscondo.

14 Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, patricipes facti sunt amicitiae Dei, propter disciplinae dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex sen-

tentia, & praesumere digna horum quae mihi dantur: quoniam ipse sapientiae dux est, & sapientium emendator:

16 In manu enim illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, & operum scientia & disciplina.

17 Ipse enim dedit mihi horum, quae sunt, scientiam veram: ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum;

18 Initium, & consummationem; & medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, & commutationes temporum,

19 Anni cursus, & stellarum dispositiones;

20 Naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum,

21 Et quaecumque sunt absconsa & improvisa, didici: omnium enim artifex docuit me sapientia.

22 Est enim in illa spiritus intelligentiae, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,

23 Humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spiritus: intelligibilis, mundus, subtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit autem ubique propter suam munditiam.

25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quaedam est claritatis omnipotentis Dei sincera: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit.

26 † Candor est enim lucis aeternae, & † Hebraei 1. 3. speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius.

27 Et cum sit una, omnia potest, & in se permanens omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit.

28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.

29 Est enim haec speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior,

30 Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

C A P V T VIII.

Cum sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summe ambienda est, & à Deo petenda, à qua solo datur continentia.

1 **A**tringit ergo à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.

2 Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quasi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formae illius.

3 Generositatem illius glorificat contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam.

4 Doctrina enim est disciplinae Dei, & electrix operum illius.

5 Et si divitiae appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quae operatur omnia?

6 Si autem sensus operatur: quis horum quae sunt, magis quam illa est artifex?

7 Et si iustitiam quis diligit: labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem

enim, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.

8 Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat: scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum, signa & monstra scit antequam fiant, & eventus temporum & sæculorum.

9 Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædii mei.

10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in iudicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & sermocinante me plura, manus ori suo imponent.

13 Præterea habebo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.

14 Disponam populos: & nationes mihi erunt subditæ.

15 Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

16 Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiā & gaudium.

17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in communicatione sermonum ipsius: circūibam quærens, ut mihi illam assumerem.

19 Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

20 Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoquinatum.

21 Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cuius esset hoc donum: adiit Dominum: & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis:

1 C A P V T I X.

Oratio sapientis cum agnitione propria imbecillitatis, ad impetrandam à Domino sapientiam quæ cum omnibus necessaria sit, potissimum tamen rectoribus populorum: incerta est enim humana sapientia.

1. Reg. 3.9. **D**eus patrum meorum: & Domine misericordiæ qui fecisti omnia verbo tuo.

2 Et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta est.

3 Ut disponat orbem terrarum in æquitate & iustitia, & in directione cordis iudicium judicet:

4. Psal. 115. **D**a mihi sedium tuarum assisticem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis:

16. **Q**uoniam servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ homo infirmus, & exigui

temporis, & minor ad intellectum iudicii & legum.

6 Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur.

7 † Tu elegisti me regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum: † 1. Par. 28. 4.

8 Et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio: 5. 2. Par. 1. 9. † 1. Par. 8. 22.

9 † Et tecum sapientia tua: quæ novit opera tua, quæ & affuit tunc cum orbem terrarum faceres, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. 27. Ioan. 1. 1.

10 Mitte illā de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te:

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet, me in operibus meis sobrie, & custodiet me in sua potentia.

12 Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iuste, & ero dignus sedium patris mei.

13 † Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? † 1. Isa. 40. 13. Rom. 11. 34. 1. Cor. 2. 16.

14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ.

15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.

16 Et difficile æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis investigabit?

17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis:

18 Et sic correctæ sint semitæ eorum qui sunt in terris, & quæ tibi placent didicerint homines:

19 Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi Domine in principio.

C A P V T X.

Commendatur sapientia quod servaverit & à malis liberaverit Adam, Noë, Abraham, Ios, Iacob, Ioseph, Moysen, per quem filios Israël de Ægypto duxit per mare rubrum; demersis in eo Ægyptiis.

1 **H**æc illum, qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, † Gen. 1. 27.

2 † Et eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia. † Gen. 2. 7.

3 † Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperit. † Gen. 4. 8.

4 † Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. † Gen. 7. 21.

5 † Hæc & in consensu nequitiæ cum se nationes contulissent, scivit iustum, & conservavit sine querela Deo, & in filii misericordia fortem custodivit. † Gen. 11. 2.

6 † Hæc iustum à pereuntibus impiis liberavit fugientem, & descendente igne in pentapolim: † Gen. 19. 17.

7 Quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore

tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria flans fomentum salis.

8 Sapientiam enim prætereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere potuissent.

9 Sapientia autem hos, qui se observant à doloribus liberavit.

† Gen. 28.5. 10 † Hæc profugum iræ fratris iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius.

11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, & honestum fecit illum.

12 Custodivit illum ab inimicis, & à seductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia.

† Gen. 37.28. 13 † Hæc venditum iustum non dereliquit, sed à peccatoribus liberavit eum: descenditque cum illo in foveam,

† Ad. 7.9. † Gen. 41.40. 14 † Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos, qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam.

† Exod. 20.11. 15 † Hæc populum iustum, & semen sine querela, liberavit à nationibus: quæ illum deprimebant.

16 Intravit in animam servi Dei, & stetit contra reges horrendos in portetis & signis.

17 Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum per noctem.

† Exod. 14.22. 18 † Transtulit illos per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimiam.

Psalm. 77.13. 19 Inimicos autem illorum demersit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos.

† Exod. 12.35. † Exod. 15.1. 20 Et decantaverunt Domine nomen sanctum tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pariter:

21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

C A P V T X I

Sapientia filios Israël per desertum deduxit, devictis inimicis, datisque à petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatras Aegyptii: cum tamen Deus, omnium quærens salutem, longanimitè toleret peccatores, ut resipiscant quos universos solo suo nutu continuo perdere posset.

Exod. 16.1. 1 Duxit opera eorum in manibus prophetæ sancti.

2 Iter fecerunt per desertum quæ non habitabantur: & in locis desertis fixerunt casas.

† Exod. 17.13. 3 † Steterunt contra hostes, & de inimicis se vindicaverunt.

† Num. 20.11. 4 † Sitierunt, & invocaverunt te, & data est illis aqua de petra altissima: & requies sitis de lapide duro.

5 Per quæ enim poenas passi sunt inimici illorum à defectione potus sui, & in eis, cum abundarent filii Israël lætati sunt;

6 Per hæc, cum illis deessent, bene cum illis actum est.

7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti iniustis.

8 Qui cum minuerentur in translatione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperatè.

9 Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adversarios illorum necares.

10 Cum enim tentati sunt, & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira iudicati in ipsa tormenta paterentur.

11 Hos quidem tanquam pater monens probasti: illos autem tanquam durus rex interrogans condemnasti.

12 Absentes enim & præsentès similiter torquebantur.

13 Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.

14 Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi commemorati sunt Dominum admirantes in finem exitus.

15 Quem enim in expositione prava projectum deriserunt, in finem evectus mirati sunt, non similiter iustis sitientes.

16 Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum: † quod quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutantium animalium in vindictam:

17 Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

18 Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa, † immittere illis multitudinem urforum, aut audaces leones.

19 Aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumum odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

20 Quorum non solum læsura poterat illos exterminare, sed & aspectu per timorem occidere.

21 Sed & sine his uno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, & numero & pondere disposuisti.

22 Multum enim valere, tibi soli supererat semper: & virtuti brachii tui quis resistet?

23 Quoniam tanquam momentum staret, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris anteculani, quæ descendit in terram.

24 Sed misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter poenitentiam.

25 Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odians aliquid constituisti, aut fecisti.

26 Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset conservareur?

27 Parcis autem omnibus: quoniam tuæ sunt Domine, qui amas animas.

C A P V T X I I

Ostendis quantam clementiam & longanimitatem Deus corripuerit peccatores terra sancta incolat, non subito eos delens, cum non illos tantum, sed & omnes nationes, nulli illata injuria, tanquam solus omnium Dominus perdere posset: hæc videlicet erga inimicos clementia, electos suos de se.

suave bonitate bene sperare faciens, eosque à peccatis revocans.

1 Quam bonus & suavis est Domine Spiritus tuus in omnibus.

2 Ideoque eos, qui exerrant partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris: ut relicta malitia, credant in te Domine.

3 † Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti,

4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia injusta,

5 Et filiorum suorum necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & devoratores sanguinis à medio sacramento tuo.

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, perdere voluisti per manus parentum nostrorum,

7 Ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est terra.

8 Sed & his tanquam hominibus pepercisti: & misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.

9 Non quia impotens eras in bello subdere impios justis, aut bestiis sævis, aut verbo duro simul exterminare:

10 † Sed partibus judicans dabas locum poenitentiae, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.

11 Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.

12 Quis enim dicet tibi: quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti:

13 Non enim est alius Deus quam tu, † cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non injuste iudicas iudicium.

14 Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti.

15 Cum ergo sis justus, iuste omnia disponis: ipsum quoque qui non debet puniri condemnare, exterum aestimas à tua virtute.

16 Virtus enim tua iustitiæ initium est: & ob hoc quod omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.

17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.

18 Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi, cum volueris, posse.

19 Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans das locum in peccatis poenitentiae.

20 Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia;

21 Cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta & con-

ventiones dedisti bonarum promissionum?

22 Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus iudicantes: & cum de nobis iudicatur, speremus misericordiam tuam.

23 Unde & illis, qui in vita sua insensate & injuste vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta.

24 † Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos aestimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua infantium insensatorum more viventes.

25 Propter hoc tanquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti.

26 Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei iudicium experti sunt.

27 In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

C A P V T XIII.

Vani quidem sunt qui ex creaturis Deum non agnoscunt, ipsas potius creaturas pro diis coluerunt: at illi longe stultiore qui opus artificis Deum dicunt, ab insensato idolo futura interrogantes.

1 Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex.

2 Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt.

3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciant quanto his dominator eorum speciosior est, speciei enim generator hæc omnia constituit.

4 Aut si virtutem & opera eorum mirari sunt intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit fortior est illis:

5 A magnitudine enim speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri.

6 Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & volentes invenire.

7 † Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirent: & persuasum habent quoniam bona sunt quæ videntur.

8 Iterum autem nec his debet ignosci.

9 Si enim tantum potuerunt scire, ut possent aestimare sæculum: quomodo huius Dominum non facilius invenerunt?

10 Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, & aurum & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

11 † Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secerit, & huius docte eradat omnem corticem, & arte sua usus, diligenter fabricet vas utile in conversatio-

12 Reliquis

† Supp.
11. 16.
Rom. 1.
23.

Rom. 1.
18.

† Deut.
4. 19.
17. 31.

† Rom.
1. 21.

† Isai.
44. 12.
Jer. 16.
3.

12 Reliquis autem ejus operis ad præparationem escæ abutatur :

13 Et reliquum horum , quod ad nullos usus facit , lignum curvum , & vorticibus plenum sculpat diligenter per vacuitatem suam , & per scientiam suæ artis figuret illud , & assimilet illud imagini hominis.

14 Aut alicui ex animalibus illud compareret , perliniens rubrica & rubicundum faciens furo colorem illius , & omnem maculam , quæ in illo est , perliniens :

15 Et faciat ei dignam habitationem , & in pariete ponens illud , & confirmans ferro ,

16 Ne forte cadat , prospiciens illi , sciens quoniam non potest adjuvare se : imago enim est , & opus est illi adjutorium.

17 Et de substantia sua , & de filiis suis , & de nuptiis votum faciens inquit. Non erubescit loqui cum illo , qui sine anima est :

18 Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur , & pro vita rogat mortuum , & in adjutorium inutilem invocatur :

19 Et pro itinere petit ab eo , qui ambulare non potest , & de acquirendo , & de operando , & de omnium rerum eventu petit ab eo , qui in omnibus est inutilis.

C A P V T XIV.

Utilis inventio navis , qua etiam tempore diluvii semen humanum servatum est : idolum autem maledictum est cum suo fabricatore : & quod fuerit idolorum idololatricæ exordium ac progressus , item qua mala ex idololatria procedant.

1 Iterum alius navigare cogitans , & per feros fluctus iter facere incipiens , ligno portante se , fragilius lignum invocatur.

2 Illud enim cupiditas acquirendi excoGITAVIT , & artifex sapientia fabricavit sua.

3 Tua autem , Pater , providentia gubernat : † quoniam dedisti & in mari viam , & inter fluctus semitam firmissimam ,

4 Ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare , etiam si sine arte aliquis adeat mare.

5 Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera : propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas suas & transeuntes mare per ratem liberati sunt :

† Gen. 6 4. & 7. 7. 6 † Sed & ab initio cum perirent superbi gigantes , spes orbis terrarum ad ratem confugiens , remisit sæculo semen civitatis , quæ manu tua erat gubernata.

7 Benedictum est enim lignum , per quod fit justitia.

† Psal. 113. Ba- zach. 6. 3. 8 † Per manus autem quod fit idolum maledictum est & ipsum , & qui fecit illud : quia ille quidem operatus est : illud autem cum esset fragile , deus cognominatus est.

9 Similiter autem odio sunt Deo , impius & impietas ejus.

10 Etenim quod factum est , cum illo , qui fecit , tormenta patietur.

11 Propter hoc & in idolis nationum non erit respectus quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt , & in tentationem animabus hominum : & in mulcipulam pedibus insipientium.

12 Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum : & adinventio illorum corruptio vitæ est.

13 Neque enim erant ab initio neque erunt in perpetuum.

14 Supervacuitas enim hominum advenit in orbem terrarum : & ideo brevis illorum finis est inventus.

15 Acerbo enim luctu dolens pater , cito sibi rapti filii fecit imaginem , & illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat , nunc tanquam deum colere cœpit , & constituit inter servos suos sacra & sacrificia.

16 Deinde interveniente tempore , convalescente iniqua consuetudine , hic error tamquam lex custoditus est , & tyrannorum imperio colebantur figmenta.

17 Et hos quos in palam homines honorare non poterant , propter hoc quod longe essent , è longinquo figura eorum allata , evidentem imaginem regis , quem honorare volebant , fecerunt : ut illum , qui aberat , tamquam præsentem colerent suæ sollicitudine.

18 Provexit autem ad horum culturam : & hos qui ignorabant , artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi qui se assumpsit : elaboravit arte sua , ut similitudinem in melius figuraret.

20 Multitudo autem hominum abducta per speciem operis , eum , qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat , nunc deum æstimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio : quoniam aut affectui , aut regibus deservientes homines , incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.

22 Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam , sed & in magno viventes inscientiæ bello , tot & tam magna mala pacem appellant.

23 † Aut enim filios suos sacrificantes , † Deus. 18. 10. aut obscura sacrificia facientes , aut insanix plenas vigiliis habentes ,

24 Neque vitam , neque nuptias mundas jam custodiunt , sed alius alium per invdiam occidit , aut adulterans contristat :

25 Et omnia commissa sunt , sanguis , homicidium , furtum & fictio , corruptio & infidelitas , turbatio & perjurium , tumultus bonorum.

26 Dei immemoratio , animarum inquinatio , civitatis immutatio , nuptiarum inconstancia , inordinatio moechiæ & impudiciæ.

27 Infandorum enim idolorum cultura : omnis mali causa est , & initium & finis.

28 Aut enim dum lætantur , insaniunt : aut certe vaticinantur falsa , aut vivunt injuste , aut peierant cito.

29 Dum enim confidunt in idolis , quæ sine anima sunt , male jurantes noceri se non sperant.

30 Vtraque ergo illis evenient digne , quoniam male senserunt de Deo , artebidentes idolis , & juraverunt injuste , in dolo contemnentes justitiam.

31 Non enim juratorum virtus , sed peccantium poena perambulat semper in justorum prævaricationem.

C A P V T XV.

Vox fidelium suavitatem & misericordiam Dei commendantium , cuius gratia ab idololatria sunt

servati : mire quoque subsannat idolorum artifices ac cultores.

I V autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & in misericordia disponens omnia.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam : & si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati.

3 Nosse enim te, consummata iustitia est : & scire iustitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores.

5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.

6 Malorum amatores, digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

7 † Sed & figulus mollem terram premens, laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria : horum autem vasorum quis sit usus, iudex est figulus.

8 Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulo ante de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat.

9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur : aurificibus & argentariis : sed & ætarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.

10 Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita ejus :

11 Quoniam ignoravit qui se finxit : & qui inspiravit illi animam, quæ operatur : & qui insufflavit ei spiritum vitalem.

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hinc enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit.

14 Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi :

15 Quoniam omnia idola nationum deos æstimaverant, † quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum.

16 Homo enim fecit illos : & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere.

17 Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem nunquam.

18 Sed & animalia miserrima colunt : insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.

19 Sed nec aspectu aliquis ex his animali-

bus bona potest conspiciere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

C A P V T X V I.

Aegyptiis ob idololatriam digna passis. Hebraei escam a Deo acceperunt : castigati tamen aliquantum morsu serpentium, erecto serpente antea sanati sunt a Deo : impii vero morte consumpti per locustas, muscas, ignemque grandini mistum : cum illi accepto manna, satiati sint & confortati.

Propter hæc, & per his similia passi sunt digne tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt.

2 Pro quibus tormenta bene disposuisti populum tuum, † quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, novum saporem, escam parans eis ortygometræ :

3 Ut illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa & missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam.

4 Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem : his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur.

5 † Etenim cum illis supervenit sæva bestiarum ira, moribus perversorum colubræ exterminabantur.

6 Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ.

7 Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium salvatorem :

8 In hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

9 † Illos enim locustarum & muscarum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas animæ illorum : quia digni erant ab hujusmodi exterminari,

10 Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes : misericordia enim tua adveniens sanabat illos.

11 In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adiutorio.

12 Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo qui sanat omnia.

13 † Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis :

14 Homo autem occidit quidem per malitiam, & cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta est :

15 Sed tuam manum effugere impossibile est.

16 † Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt : novis aquis, & grandinibus, & pluviis persecutionem passi, & per ignem consumpti.

17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat : vindex est enim orbis iustorum.

18 Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia : sed ut ipsi videntes scirent,

† Num. 11. 31.

† Num. 21. 6.

† Exod. 10. 4. & 8. 24. Apoc. 9. 7.

† Deut. 32. 39. 1. Reg. 2. 6. Tob. 13. 2.

† Exod. 9. 23.

scirent, quoniam Dei iudicio patiuntur persecutionem.

19 Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescibat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

† Exod. 20. † Pro quibus Angelorum esca nutriti-
16. 14. sti populum tuum, & paratum panem de
Num. cælo præstitisti illis sine labore, omne dele-
11. 7. tamentum in se habentem, & omnis saporis
Psal. suavitatem.

77. 25. 21 Substantia enim tua dulcedinem tuam,
Joan. quam in filios habes, ostendebat: & deser-
6. 31. viens uniuscujusque voluntati, ad quod
quisque volebat, convertebatur.

† Exod. 22. † Nix autem & glacies sustinebant vim
9. 24. ignis, & non tabescebant: ut scirent quoniam
fructus inimicorum exterminabat ignis ar-
dens in grandine & pluvia coruscans.

23 Hic autem iterum ut nutrentur iusti, etiam suæ virtutis oblitus est.

24 Creatura enim tibi Factori deserviens, exardescit in tormentum adversus injustos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnium nutriti gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntatem eorum, qui à te desiderabant:

† Deut. 26. Vt scirent filii tui, quos dilexisti Do-
8. 3. mine, † quoniam non nativitatis fructus
Matth. pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui
4. 4. in te crediderint, conservat.

27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat.

28 Vt notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

29 Ingrati enim spes tanquam hibernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua supervacua.

C A P V T X V I I.

Aegyptii triduanas passi sunt invincibiles tenebras, cum incredibili timore & horrore: reliqua orbis parte illustrata lumine.

1 Magna sunt enim iudicia tua Dñe, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt.

† Exod. 2. † Dum enim persuasum habent, iniqui
20. 25. posse dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarum & longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt.

3 Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, & cum admiratione nimia perturbati.

4 Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbat illos, & personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant.

5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ flammæ illuminare poterat illam noctem horrendam.

† Exod. 6. Apparebat autem illis subitaneus ignis,
7. 22. timore plenus: & timore perculsi illius,
8. 7. quæ non videbatur, faciei, æstimabant de-
teriora esse quæ videbantur:

7 † Et magicæ artis apppositi erant deri-

sus, & sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.

8 Illi enim qui promittebant timores & perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languiebant.

9 Non etsi nihil illos ex monstris perturbabat: transitu animalium & serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: & aërem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.

10 Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit sæva, perturbata conscientia.

11 Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor est expectatio, maiorem computat in scientiam ejus causæ, de qua tormentum præstat.

13 Illi autem qui impotentem verè noctem & ab infimis, & ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes,

14 Aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: subitaneus enim illis & insperatus timor supervenerat.

15 Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.

16 Si enim rusticus qui erat, aut pastor, aut agri laborum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquæ decurrentis nimium.

18 Aut sonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo: deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

C A P V T X V I I I.

Hebraei luce gaudent, & ducatum columna ignis accipiunt: occiduntur omnia Aegypti primogenita ab Angelo: Hebraei in seditione Core iram Dei provocant: sed in medio incendii liberantur, offerente Aaron incensum, & pro multitudine deprecante.

1 Sanctis autem tuis maxima erat lux, † Exod. 10. 23. & horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non & ipsi eadem passi erant, magnificabant te:

2 Et qui ante læsi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut esset differentia, donum petebant.

3 † Propter quod ignis ardentem colum- † Exod. 14. 24. nam ducem habuerunt igniæ viæ, & so- lem sine læsura boni hospitii præstitisti. Ps. 77.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati 14. & carcerem tenebrarum, qui inclusos custo- 104. diebant filios tuos, per quos incipiebat in- 39. corruptum legis lumen sæculo dari. † Exod. 1. 6.

5 † Cum cogitarent iustorum occidere 2. 34. infantes: & uno exposito filio, & liberato, & 2. 34.

Exod. in translationem illorum, multitudinem filiorum abstulisti. & pariter illos perdidisti in aqua valida.

6 Illa enim nox ante cognita est à patribus nostris, ut verè scientes quibus juramentis crediderunt, animæquiores essent.

7 Suscepta est autem à populo tuo sanitas quidem justorum, injustorum autem exterminatio.

8 Sicut enim læsisti adversarios: sic & nos provocans magnificasti.

9 Absconse enim sacrificabant justi pueri honorum, & justitiæ legem in concordia disposuerunt: similiter & bona & mala receperunt justos, patrum jam decantantes laudes.

10 Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

Exod. 11 *29.* Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, & popularis homo regi similia passus.

12 Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata est.

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse.

14 Cum enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet,

15 Omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram profilivit,

16 Gladius acutus insinulatum imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usque ad cælum attingebat stans in terra.

17 Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati.

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis.

19 Visiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præponebant, ne inscii, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & justos tentatio mortis, & commotio in eremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua.

Num. 21 *46.* Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum, orationem & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ, & finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus.

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se vexabat, subiecit, juramenta parentum, & testamentum commemorans.

23 Cum enim jam acervatim cecidissent super alterutrum morui, interstitit, & amputavit impetum, & divisit illam quæ ad vivos ducebat viam.

Exod. 24 *28.6.* In veste enim poderis, quam habebat, torus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum

erant sculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat.

25 His autem cessit qui exterminabat, & hæc extimuit: erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

C A P V T X I X.

Hebræos persequentes Ægyptii, mari absorpti sunt, muscis & ranis antea vexati, Hebræis vero concupitis carnes accipientibus, impii inhospitaliter percutiuntur cecitate, elementa Deo serviunt in afflictione malorum, & obsequia bonorum.

1 **I**mpiis autem usque in novissimum fine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:

2 Quoniam cum ipsi permisissent ut se educerent, & cum magna sollicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti.

3 *Exod.* Adhuc enim inter manus habentes *19. 4.* luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes projecerant, hoc tanquam fugitivos persequiebantur.

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter transfret, illi autem novam mortem invenirent.

6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio figurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.

7 Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monstra.

9 Tanquam enim equi depaverunt escam, & tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine, qui liberaisti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

11 *Exod.* Novissime autem viderunt novam *16. 13.* creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. *Num.*

12 In allocutione enim desiderii, ascendit illis de mari ortygetra: & vexationes *11. 32.* peccatoribus supervenerunt, non sine illis, *Supr.* quæ ante facta erant, argumentis per vim fulminum: justè enim patiebantur secundum suas nequitias. *16. 2.*

13 Et enim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant.

14 Et non solum hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat: quoniam inviti recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitiâ receperunt hos, qui eissem usi erant iustitiis, lævissimis afflixerant doloribus.

16 Percussi sunt autem cecitate: sicut illi

In foribus iusti, cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum postui sui quærebat.

17 In se enim elementa dum convertuntur sicut in organo qualitatis sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certo potest.

18 Agrestia enim in aquatica convertuntur: & quæcumque erant natantia, in terram transibant.

19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliuiscitur.

20 Flammæ è contrario corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facile dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine, & honorasti, & non despexisti, in omni tempore, & in omni loco assistens eis.

I N

ECCLESIASTICVM

Iesu filii Sirach

P R O L O G V S.

Multorum nobis, & magnorum, per legem & prophetas aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israël doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmantur ad legitimam vitam. Horror itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, cæteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigésimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cum multum temporis ibi fuisset, inveni ibi libros relictos, non parvæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat in-

stituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

Sapientia incomprehensibilis & in creaturis refulgens, ab æterno originem à solo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum: nam timor Domini qui hic multipliciter commendatur, non solum sapientiam, sed & reliquas secum adfert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit semper: & est ante ævum.

3. Reg.
3. 9.
Eccl. 4.
29.

2 Arenam maris, & pluvie guttas, & dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est?

3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?

4 Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.

5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna.

6 Radix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis agnovit?

7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, & manifestata? Et multiplicationem ingressus illius quis intellexit?

8 Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans Deus.

9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est.

10 Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundum datum suum, & præbuit illam diligentibus se.

11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiā, & gaudium, & longitudinem dierum.

13 Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.

14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.

15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorum.

16 Initium sapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum iustis & fidelibus agnoscitur.

† Prov.
1. 7.
Psalm.
110.

17 Timor Domini, scientiæ religiositas.

18 Religiositas custodiet & justificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit.

19 Timenti Dominum bene erit, & in diebus consummationis illius benedicetur.

20 Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.

21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à thesauris illius.

22 Corona sapientiæ, timor Domini, repletus pacem, & salutis fructum.

23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei.

24 Scientiam, & intellectum prudentiæ, sapientia compartietur: & gloriam tenentium se, exaltat.

25 Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longævi.

26 In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.

27 Timor Domini expellit peccatum:

28 Nam qui sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim animositatis illius, subversio illius est.

29 Usque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis.

30 Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius.

31 In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ:

32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.

33 Fili concupiscens sapientiam, conserva iustitiam, & Deus præbebit illam tibi.

34 Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi.

35 Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.

36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde.

37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.

38 Attende in illis, ne forte cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem,

39 Et revelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te:

40 Quoniam accessisti maligne ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia.

CAPUT II.

Deo serviturus stet in iustitia, Dei timore & patientia; timentes vero Deum credant, fidantesque in illum, & maximos hinc fructus accipient: va autem incredulis & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

Matth. 1 **F**ili accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

2. Tim. 2 Deprime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus: & ne festines in tempore obductionis.

3. 12. 3 Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo via tua.

4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe:

4. 3. ap. 5 **Q**uoniam in igne probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis.

3. 6. 6 Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum. Serva timorem illius, & in illo veterasce.

7 Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus: & non deflectatis ab illo, ne cadatis.

8 Qui timetis Dominum, credite illi: & non evacuabitur merces vestra.

9 Qui timetis Dominum, sperate in illum:

& in oblectationem veniet vobis misericordia.

10 Quis timetis Dominum diligite illum, & illuminabitur corda vestra.

Respice filii nationes hominum: & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

Quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? *† Psal. 30. 1.*

13 Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.

14 Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori **†** terram ingredienti duabus viis. *† 3. Reg. 18. 21.*

15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideo non protegentur ab eo.

16 Væ his, qui perdiderunt sustententiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & divertunt in vias pravas.

17 Et quid facient, cum inspicere cœperit Dominus?

18 Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & **†** qui diligunt illum, conservabunt viam illius. *† Ioan. 14. 23.*

19 Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

20 Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

21 Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius.

22 Dicentes: Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.

23 Secundum enim magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modestia animi laudatur contra curiositatem, & cor durum, nequam & superbum vituperatur, laudato sapientie & elemosynæ tribuente.

1 **F**ilii sapientiæ, Ecclesia iustorum: & natio illorum, obedientia & dilectio.

2 Iudicium patris audite filii, & sic facite ut salvi sitis.

3 Deus enim honoravit patrem in filiis: & iudicium matris exquirens, firmavit in filios.

4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

5 Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.

6 Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur. *† Exod. 20. 12.*

7 Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. *Deut. 5. 16. Matth.*

8 Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. *15. 4. Marc.*

9 **†** In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, *7. 10. Ephes.*

10 Ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat. *6. 2.*

† Be

† Gen. 11 † Benedictio patris firmat domos filiorum : maledictio autem matris eradicat fundamenta.

1. 12 Ne gloriaris in contumelia patris tui : non enim est tibi gloria , ejus confusio.

13 Gloria enim hominis ex honore patris sui , & dedecus filii pater sine honore.

14 Fili suscipe senectam patris tui , & non contristes eum in vita illius :

15 Et si defecerit sensu , veniam da , & ne spernas eum in virtute tua : eleemosyna enim patris non erit in oblivione.

16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum.

17 Et in justitia ædificabitur tibi , & in die tribulationis commemorabitur tui : & sicut in sereno glacies , solventur peccata tua.

18 Quam malæ famæ est , qui derelinquit patrem : & est maledictus à Deo , qui exasperat matrem.

19 Fili in mansuetudine opera tua perfice , & super hominum gloriam diligeris.

† Phil. 2. 3. 20 † Quanto magnus es , humilia te in omnibus , & coram Deo invenies gratiam :

21 Quoniam magna potentia Dei solius , & ab humilibus honoratur.

† Prov. 25. 27. 22 † Altiora te ne quæsieris , & fortiora te ne scrutatus fueris : sed quæ præcepit tibi Deus , illa cogita semper , & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus.

23 Non est enim tibi necessarium , ea quæ abscondita sunt , videre oculis tuis.

24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter , & in pluribus operibus ejus non eris curiosus.

25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.

26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum , & in vanitate detinuit sensus illorum.

27 Cor durum habebit malè in novissimo : & qui amat periculum , in illo peribit.

28 Cor ingrediens duas vias , non habebit successus , & pravus corde in iis scandalizabitur ,

29 Cor nequam gravabitur in doloribus , & peccator adjiciet ad peccandum.

30 Synagogæ superborum non erit sanitas : frutex enim peccati radicabitur in illis , & non intelligetur.

31 Cor sapientis intelligitur in sapientia , & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

32 Sapiens cor & intelligibile abstinabit se à peccatis & in operibus justitiæ successus habebit.

† Dan. 4. 24. 33 † Ignem ardentem extinguit aqua , & eleemosyna resistit peccatis :

34 Et Deus prospector est ejus qui reddit gratiam : meminit ejus in posterum , & in tempore casus sui inveniet firmamentum.

C A P V T I V.

Ad opera misericordie & sapientiam multipliciter hortatur , hujus ostendens utilitates : confusio bona & mala : non occultanda sapientia , nec veritati contradicendum : pro justitia certandum : verbo tuo opus respondeat : sis humanus erga subditos & non avarus.

† Fili eleemosynam pauperis ne defraudes , & oculos tuos ne transvertas à 4. 7. paupere.

2 Animam esurientem ne despexeris : & non exasperes pauperem in inopia sua.

3 Cor inopis ne affligeris , & non protrahas datum angustianti.

4 Rogationem contribulati ne abjicias : & non avertas faciem tuam ab egeno.

5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter itam : & non relinquo quærentibus tibi retro maledicere :

6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ , exaudietur deprecatio illius : exaudiet autem eum , qui fecit illum.

7 Congregationi pauperum affabilem te facito , & presbytero humilia animam tuam , & magnato humilia caput tuum.

8 Declina pauperi sine tristitia aurem tuam , & redde debitum tuum & responde illi pacifica in mansuetudine.

9 Libera eum , qui injuriam patitur de manu superbi : & non acide feras in anima tua.

10 In judicando esto pupillis misericors ut pater , & pro viro matri illorum :

11 Et eris tu velut filius Altissimi obediens , & miserebitur tui magis quam mater.

12 Sapientia filiis suis vitam inspirat & suscipit inquirentes se , & præbit in via justitiæ.

13 Et qui illam diligit , diligit vitam : & qui vigilaverint ad illam , complectentur placorem ejus.

14 Qui tenuerint illam , vitam hereditabunt : & quo introibit , benedicet Deus.

15 Qui serviunt ei , obsequentes erunt sancto : & eos , qui diligunt illam , diligit Deus.

16 Qui audit illam judicabit gentes : & qui intuetur illam permanebit confidens.

17 Si crediderit ei , hæreditabit illam , & erunt in confirmatione creaturæ illius.

18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo , & in primis eligit eum.

19 Timorem & metum & probationem inducet super illum : & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ , donec teneat eum in cogitationibus suis , & credat animæ illius.

20 Et firmabit illum , & iter adducet directum ad illum , & lætificabit illum :

21 Et denudabit absconsa sua illi , & thesaurizabit super illum scientiam & intellectum justitiæ.

22 Si autem oberraverit , derelinquet eum & tradet eum in manus inimici sui.

23 Fili conserva tempus , & devota à malo.

24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

25 Est enim confusio adducens peccatum , & est confusio adducens gloriam & gratiam.

26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam , nec adversus animam tuam mendacium.

27 Ne reverearis proximum tuum in casu suo :

28 Nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore suo.

29 In lingua enim sapientia dignoscitur: & sensus, & scientia, & doctrina in verbo sensati, & firmamentum in operibus iustitiae.

30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio inexcusationis tuae confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subicias te omni homini pro peccato.

32 Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra iram fluvii.

33 Pro iustitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus esse in lingua tua, & inutilis, & remissus in operibus tuis.

35 Noli esse sicut leo in domo tua, evergens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi.

36 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

C A P V T V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, iuventutis fortitudinis, aut misericordiae Domini: ne sis vagus, sed firmus & mansuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne sis susurro aut bilinguis.

1 Noli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: Est mixti sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictae & obductionis.

2 Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui:

3 Et ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me subiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens reditor.

5 De propitiato peccato noli esse sine metu: neque adjicias peccatum super peccatum.

6 Et ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.

† Prov. 7 † Misericordia enim & ira ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira illius.

8 Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

9 Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictae disperdet te.

† Prov. 12.28 † Noli anxius esse in divitiis injustis: non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictae.

11 Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.

12 Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui & scientia, & prosequatur te verbum pacis & iustitiae.

13 Esto mansuetus ad audiendum verbum ut intelligas: & cum sapientia proferas responsum verum.

14 Si est tibi intellectus, responde proximo: si autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris.

15 Honor & gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio est ipsius.

16 Non appelleris susurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.

17 Super furem enim est confusio & poenitentia, & denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.

18 Iustifica pusillum, & magnum similiter.

C A P V T V I.

Proximi dilectionem repellunt, improprium, invidia, ac ferocitas: quam juvant dulcedo in verbis & pacifica conversatio: multiplices sunt amici, sed verus amicus non potest satis estimari: quantum diligenda & conservanda sit sapientia: quaerenda est prudentium societas, & servanda Dei praecepta.

1 Noli fieri pro amico inimicus proximo: improprium enim & contumeliam malus hereditabit, & omnis peccator invidus & bilinguis.

2 † Non te extollas in cogitatione animae tuae velut taurus: ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, † Rom. 12.16.

3 Et folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquareis velut lignum aridum in eremo.

4 Anima enim nequam disperdet qui se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in sortem impiorum.

5 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat.

6 Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus de mille.

7 Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facile credas ei.

8 Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis.

9 Et est amicus, qui convertitur ad inimicitiam: & est amicus qui odium & rixam & convitia denudabit.

10 Est autem amicus socius mensae, & non permanebit in die necessitatis.

11 Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coequalis, & in domesticis tuis fiducialiter ager:

12 Si humiliaverit se contra te, & a facie tua absconderit se, unanmem habebis amicitiam bonam.

13 Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende.

14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum.

15 Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius.

16 Amicus fidelis, medicamentum vitae & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, invenient illum.

17 Qui timeret Deum, aequè habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius.

18 Fili à juventute tua excipe doctrinam, & usque ad canos invenies sapientiam.

19 Quasi is qui arat, & seminar, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius.

20 In opere enim ipsius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illius.

21 Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.

22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.

23 Sapientia

11 Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est ejus, & non est multis manifesta, quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.

24 Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne abjicias consilium meum.

25 Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum:

26 Subjice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserva vias ejus.

28 Investiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam:

29 In novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ:

31 Decor enim viræ est in illa, & vincula illius alligatura salutaris.

32 Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis superpones tibi.

33 Fili, si attenderis mihi, discas: & si accommodaveris animum tuum, sapiens eris.

34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris.

† Infr. 8. 9. 35 † In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde conjungere: ut omnem narrationem Dei possis audire, & proverbia laudis non effugiant à te.

36 Et si videris sensatum, evigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus.

† Psal. 2. 2. 37 † Cogitarum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAPUT VII.

Abstinendum à malis: vetantur ambitio, presumptio, pusillanimitas mendacium, verbositas coram presbyteris, & presumptio in oblationibus: laus agricultura: bona mulieris & servi frugi: parentes filios erudiant, & filias eloquent: filii honorent parentes: Deus ac sacerdotes ipsius honorandi: ad opera misericordie hortatur, & ad memoriam novissimorum.

1 Noli facere mala, & non te apprehendent.

2 Discede ab iniquo, & deficient mala abste.

3 Fili, non semines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum.

4 Noli quærere à Domino ducatum, neque à rege cathedram honoris.

† Psal. 24. 2. 5 † Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle videri sapiens.

† Job. 9. 6 Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua.

† Infr. 12. 3. 7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum,

8 † Neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno eris immunis.

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo:

10 Exorare, & facere eleemosynam ne despicias.

11 Ne dicas: in multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerentie me Deo altissimo munera mea suscipiet.

12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ: † est enim qui humiliat & exaltat circumspector Deus.

13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum: neque in amicum similiter facias.

14 Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona.

15 Noli verbosus esse multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua:

16 Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo.

17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.

18 Memento iræ, quoniam non tardabit.

19 Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii, ignis & vermis.

20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris.

21 Noli discedere à muliere sensata & bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super aurum.

22 † Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium danrem animam suam.

23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

24 Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt utilia, perseverent apud te.

25 Filii tibi sunt? erudi illos & curva illos à pueritia illorum.

26 Filia tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarē faciem tuam ad illas:

27 Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam.

28 Mulier si est tibi secundum animam tuam, non projicias illam: & odibili non credaste. In toto corde tuo.

29 † Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris:

30 Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue illis, quomodo & illi tibi.

31 In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica.

32 In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas.

33 † Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, & propurga te cum brachiis.

34 Da illis partem † sicut mandatum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis.

35 Datum brachiorum tuorum & sacrificium sanctificationis offeres Domino & initiis sanctorum:

36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio & benedictio tua.

37 Gratia dati in conspectu omnis vivis, & mortuo non prohibeas gratiam.

38 † Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula.

39 † Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis.

40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

CAPUT VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non despiciendus penitens, nec senex: de mortuo inimico ne gaudens: audiendi seniores, arguendi peccatores & contumeliosi; senari: spondere: contra judicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis: cum extraneo.

1 Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius.

† Matt. 25. 25. 2 † Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi.

† Infr. 31. 6. 3 † Multos enim perdidit aurum & argentum, & usque ad cor regum extendit & convertit.

4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna.

5 Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur.

† Gal. 6. 1. 6 † Ne despicias hominem avertentem se à peccato, † neque improperes ei, memento quoniam omnes in correptione sumus.

2. Cor. 2. 6. 7 † Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt.

† Levit. 19. 32. 8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

† Sup. 6. 35. 9 † Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in proverbiiis eorum conversare.

10 Ab ipsis enim discas sapientiam, & doctrinam intellectus, & servire magnatis sine querela.

11 Non te prætereant narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis.

12 Quoniam ab ipsis discas intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

14 Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeas quasi insidiator ori tuo.

† Infr. 29. 4. 15 † Noli scenerari homini fortiori te: quod si sceneraveris, quasi perditum habes.

16 Non spondeas super virtutem tuam: quod si sponderis, quasi restituens cogita.

17 Non judices contra judicem: quoniam secundum quod justum est judicat.

† Gen. 4. 8. 18 † Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit, & simul cum stultitia illius peries.

† Prov. 22. 24. 19 † Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & ubi non est adiutorium, elidet te.

20 Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.

21 Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim quid pariet.

22 Non omni homini cor tuum manifestes: ne forte inferat tibi gratiam falsam, & convitiatur tibi.

CAPUT IX.

Quam sit prudenter cum mulieribus agendum, & quam sit societas & affectus earum viris periculosa: amicus antiquus servandus: peccatoris gloria non zelanda: absis ab homine potestatem

occidendi habente: cum sapientibus tractandum, & Deus præ oculis habendus.

1 Non zeles mulierem finis tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ tuæ quam.

2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediat in virtutem tuam, & confundaris.

3 Ne respicias mulierem multivolam: ne forte incidas in laqueos illius.

4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.

5 † Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius.

6 † Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te, & hereditatem tuam.

7 Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.

8 † Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam.

9 Propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.

10 Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.

11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.

12 Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum:

13 Et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem.

14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi.

15 Vinum novum, amicus novus: veterascer, & cum suavitate bibes illud.

16 † Non zeles gloriam & opes peccatoris: non enim scis quæ futura sit illius subversio.

17 Non placeat tibi injuria iniquorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius.

18 Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mortis.

19 Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam.

20 Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium ardua ambulabis.

21 Secundum virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta.

22 Viri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio.

23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu vero seniore verbum.

25 Terribilis est in civitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens iudex, utilis: infirmus, perniciosus: rectorem subditi imitantur: omnia in manu Dei: injuria obliviscendum: detestatio superbia, injuria, contumelia, avaritia: homo brevis vita post mortem vermis: discessus à Deo causa est superbia.

† Gen. 6. 2.

† Prov. 5. 2.

† Matt. 5. 28.

Gen. 34. 2.

2. Reg. 11. 4.

Gen. 13. 1.

† Judic. 9. 4.

2. Reg. 15. 10.

Superbia : genter ob superbiam à Deo perdita : laus timoris Dei : non despiciendus pauper iustus , nec dives peccator honorandus : anima in mansuetudine servanda.

- 1 **I**udex sapiens iudicabit populum suum & principatus sensati stabilis erit.
- † Prov. 29. 12. 2 † Secundum iudicem populi , sic & ministri ejus : & qualis rector est civitatis , tales & inhabitantes in ea.
- † Reg. 12. 15. 3 † Rex insipiens perdet populum suum : & civitates inhabitabuntur per sensum potentium.
- 4 In manu Dei potestas tetræ : & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.
- 5 In manu Dei prosperitas hominis , & super faciem scribæ imponet honorem suum.
- † Lev. 19. 31. 6 Omnis injuriæ proximi ne memineris , † & nihil agas in operibus injuriæ.
- 7 Odibilis coram Deo est & hominibus superbia : & execrabilis omnis iniquitas gentium.
- † Dan. 4. 14. 8 † Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias , & injurias , & contumelias , & diversos dolos.
- 9 Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra & cinis ?
- 10 Nihil est iniquius quam amare pecuniam : hic enim & animam suam venalem habet : quoniam in vita sua projecit intima sua.
- 11 Omnis potentatus brevis vita . Languor prolixior gravat medicum.
- 12 Brevem languorem præcidit medicus : sic & rex hodie est & cras morietur.
- 13 Cum enim morietur homo , hæreditabit serpentes , & bestias , & vermes.
- 14 Initium superbiæ hominis , apostatare à Deo ?
- 15 Quoniam ab eo , qui fecit illum , recessit cor ejus , quoniam initium omnis peccati est superbia , qui tenuerit illam , adimplebitur maledictis , & subvertet eum in finem.
- 16 Propterea exhonora vit Dominus conventus malorum , & destruxit eos usque in finem.
- 17 Sedes ducum superbiorum destruxit Deus , & sedere fecit mites pro eis.
- 18 Radices gentium superbiarum arefecit Deus , & plantavit humiles ex ipsis gētibus.
- 19 Terra gentium everit Dominus , & perdidit eas usque ad fundamentum.
- 20 Arefecit ex ipsis , & disperdidit eos , & cessare fecit memoriam eorum à terra.
- 21 Memoriam superbiorum perdidit Deus , & reliquit memoriam humilium sensu.
- 22 Non est creata hominibus superbia : neque iracundia nationi mulierum.
- 23 Semen hominū honorabitur hoc , quod timet Deum : semen autem hoc exhonora bitur , quod præterit mandata Domini.
- 24 In medio fratrum rector illorum in honore : & qui timent Dominum , erunt in oculis illius.
- 25 Gloria divitum , honoratorum , & pauperum , timor Dei est :
- 26 Noli despiciere hominem iustum pauperem , & noli magnificare virum peccatorem divitem.
- 27 Magnus , & iudex , & potens est in honore : & non est major illo , qui timet Deum.

28 † Servo sensato liberi servient : † & vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus , & inscius non honorabitur.

29 Noli extollere te in faciendo opere tuo , & noli cunctari in tempore angustiarum.

30 † Melior est qui operatur , & abundat in omnibus , quam qui gloriatur , & eget pane.

31 Fili in mansuetudine serva animam tuam , & da illi honorem secundum meritum suum.

32 Peccantem in animam suam quis iustificabit ? & quis honorificabit exhonora ntem animam suam ?

33 Pauper gloriatur per disciplinam & timorem suum : & est homo qui honorificatur propter substantiam suam.

34 Qui autem gloriatur in paupertate , quanto magis in substantia ? & qui gloriatur in substantia , paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

Sapientia humilitati ; ex specie nemo iudicandus : de vestitu & honore non gloriandum : de re interrogandum ante iudicium : non cumulanda temporalia , nec in illis fidendum aut gloriandum : bona & mala à Deo : & bonorum & malorum memor sit : in domum non quivis inducendus , & ab insidiis dolose cavendum.

1 **S**apientia humiliati exaltabit caput illius , & in medio magnatorum confedere illum faciet.

2 Non laudes virum in specie sua , neque spernas hominem in visu suo.

3 Brevis in volatilibus est apis , & initium dulcoris habet fructus illius.

4 † In vestitu ne gloriaris unquam , nec in die honoris tui extollaris : quoniam mirabilia opera Altissimi solius , & gloriosa , & absconsa , & invisa opera illius.

5 Multi tyranni sederunt in throno , & insuspicabilis portavit diadema.

6 † Multi potentes oppressi sunt valide , & gloriosi traditi sunt in manu alterorum.

7 Priusquam interrogas , ne vituperes quemquam : & cum interrogaveris , corripe iuste.

8 † Priusquam audias , ne respondeas verbum : & in medio sermonum ne adjicias loqui.

9 De ea re , quæ te non molestat , ne certaris : & in iudicio peccantium ne consistas.

10 Fili ne in multis sint actus tui : & si dives fueris , non eris immunis à delicto : si enim secutus fueris , non apprehendes : & non effugies , si præcucurreris.

11 Est homo laborans , & festinans , & dolens impius , & tanto magis non abundabit.

12 Est homo marcidus egens recuperatione , plus deficiens virtute , & abundans paupertate :

13 Et oculus Dei respexit illum in bono , & erexit eum ab humilitate ipsius , & exaltavit caput ejus : & mirati sunt in illo multi , & honoraverunt Deum.

14 † Bona & mala , & vita & mors , paupertas & honestas à Deo sunt.

15 Sapientia & disciplina , & scientia legis apud Deum. Dilectio , & via honorum apud ipsum.

16 Error & tenebræ peccatoribus con-

creata

† Prov. 17. 2.
† 2.
Regum 11. 13.
† Prov. 12. 9.

Gen. 31. 4.
Dan. 6. 3.
Ier. 7. 18.

† A. 12. 21.
22.

† 1.
Regum 15. 28.
Ez. 6. 7.

† Prov. 14. 13.

† 1.
Tim. 6. 9.

Iob. 42. 10.

† 1.
1. 21.

creata sunt: qui autem exultant in malis, confescent in malo.

17 Datio Dei permanet iustis, & profectus illius successus habebit in æternum.

18 Est qui locupletatur parce agendo, & hæc est pars mercedis illius.

† Luc. 12.19. 19 In eo quod dicit: † Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus:

20 Et nescit quod tempus præteriet, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur.

21 Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce.

22 Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.

23 Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem.

24 Benedictio Dei in mercedem iusti festinat, & in hora veloci processus illius fructificat.

25 Ne dicas: Quid est mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona?

26 Ne dicas: Sufficiens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor?

† Infr. 18.25. 27 † In die bonorum ne immemor sis malorum: & in die malorum ne immemor sis bonorum:

28 Quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.

29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius.

30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.

31 Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi.

32 Sicut enim eructant præcordia foetentium, & sicut perdix inducitur in caveam, & ut caprea in laqueum: sic & cor superbiorum, & sicut prospector videns casum proximi sui.

33 Bona enim in mala convertens insidiatur, & in electis imponet maculam.

34 A scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur sanguis: homo vero peccator sanguini insidiatur.

35 Attende tibi à pestifero, fabricat enim mala: ne forte inducat super te subannationem in perpetuum.

36 Admitte ad te alienigenam, & subvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

C A P V T XII.

Benefaciendum iusto: impii vero & peccatores non suscipiendi: difficile est amicos ab inimicis agnoscere, nec inimicus umquam fidendum, quantumvis amicitiam simulent.

1 Si bene feceris, scito cui feceris, & serit gratia in bonis tuis multa.

2 Benefac iusto, & invenies retributionem magnam: & si non ab ipso, certe à Domino.

3 Non est enim ei bene qui assiduus est in malis, & elemosynas non danti: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & misertus est poenitentibus.

† Gal. 6. 10. 4 † Da misericordiam, & ne suscipias peccatorem: & impiis & peccatoribus reddet vin-

dictam, custodiens eos in diem vindictæ.

5 Da bono, & non receperis peccatorem.

6 Benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit.

7 Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam.

8 Non agnoscetur in bonis amicus, & non abscondetur in malis inimicus.

9 In bonis viri, inimici illius in tristitia: & in malitia illius, amicus agnitus est.

10 Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim ærumentum, æruginat nequitia illius:

11 Et si humiliatus vadat curvus, adice animum tuum, & custodi te ab illo.

12 Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne forte conversus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in novissimo agnoscas verba mea, & in sermonibus meis stimuleris.

13 Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestiis? & sic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus est in peccatis ejus.

14 Una hora tecum permanebit: si autem declinaveris, non supportabit.

15 † In labiis suis indulcat inimicus: & in corde suo infidiatur ut subvertat te in foveam. † Ier. 41. 8.

16 In oculis suis lacrymatur inimicus: & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine:

17 Et si incurrrint tibi mala, invenies eum illic priorem.

18 In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.

19 Caput suum movebit, & plaudet manu, & multa susurrans commutabit vultum suum.

C A P V T XIII.

Periculosa sunt consortia cum superbo, divite, & potentiore: dilige Deum ac proximum: non convenit diviti cum paupere, & hoc despecto ille honoratur.

1 Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: † & qui communicaverit superbo, induet superbiam. † Supr. 7. 3.

2 Pondus super se tollet, qui honestiori se communicat. Et ditioni te ne socius fueris.

3 Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringetur.

4 Dives injuste egit, & fremet: pauper autem læsus tacebit.

5 Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris derelinquet te.

6 Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & ipse non dolebit super te.

7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & dicer: Quid opus est tibi?

8 Et confunder te in cibus suis, donec te exinaniat bis, & ter: & in novissimo deridebit te: & postea videns derelinquet te, & caput suum movebit ad te.

9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.

10 Attende ne seductus in stultitiam humiliteris.

11 Noli esse humilis in sapientia tua,

ne humiliatus in stultitiam seducaris.

12 Advocatus à potentiore discede : ex hoc enim magis te advocabit.

13 Ne improbus sis, ne impingaris : & ne longè sis ab eo, ne eas in oblivionem.

14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo : nec credas multis verbis illius, & multa enim loquela tentabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis.

15 Immitis animus illius conservabit verba tua : & non parcat de malitia, & de vinctis.

16 Cave tibi, & attende diligenter auditui tuo : quoniam cum subversione tua ambulas,

17 Audiens vero illa quasi in somnis vides, & vigilabis.

18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in salute tua.

19 Omne animal diligit simile sibi : sic & omnis homo proximum sibi.

20 Omnis caro ad similem sibi conjungitur, & omnis homo simili sui sociabitur.

21 Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto.

† 2. 22 † Quæ communicatio sancto homini
Car. ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?

6. 24. 23 Venatio leonis, onager in eremo : sic & pascua divitum sunt pauperes.

24 Et sicut abominatio est superbo humilitas : sic & execratio divitis pauper.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis : humilis autem cum ceciderit, expelletur & à notis.

26 Diviti decepto multi recuperatores : locutus est superba, & justificaverunt illum.

27 Humilis deceptus est, insuper & arguitur : locutus est sensate, & non est datus ei locus.

28 Dives locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes perducunt.

29 Pauper locutus est, & dicunt : Quis est hic? & si offenderit, subvertent illum.

30 Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia : & nequissima paupertas in ore impii.

31 Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala.

32 Vestigium cordis boni, & faciem bonam difficile invenies, & cum labore.

C A P V T X I V.

Beatus qui non est verbo lapsus : avaro & livido perniciose divitiæ, & de utriusque miseris : de substantia benefaciendum ante mortem quæ non tardat : de hominis fragilitate : beatus sapientia & iustitia studiosus.

Infra 19. 16. 1 **B**Eatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti.

2 Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.

3 Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia, & homini livido ad quid aurum?

4 Qui acervat ex animo suo injustè, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.

5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis suis.

6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est malitiæ illius :

7 Et si bene fecerit, ignoranter, & non

volens facit : & in novissimo manifestas malitiam suam.

8 Nequam est oculus lividi : & avertens faciem suam, & despiciens animam suam.

9 Infatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis : non satiabitur donec consumas arefaciens animam suam.

10 Oculus malus ad mala : non satiabitur pane, sed indigens & in tristitia erit super mensam suam.

11 Fili si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.

12 Memor esto quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum quia demonstratum est tibi : testamentum enim huius mundi, morte morietur.

13 † Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigens da pauperi.

14 Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.

15 Nonne aliis relinques dolores & labores tuos in divisione fortis?

16 Da, & accipe, & justifica animam tuam.

17 Ante obitum tuum operare iustitiam : quoniam non est apud inferos invenire cibum.

18 † Omnis caro sicut fœnū veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi.

19 Alia generantur, & alia deiciuntur : sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur.

20 Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui illud operatur, ibit cum illo.

21 Et omne opus electum justificabitur : & qui operatur illud, honorabitur in illo.

22 † Beatus vir, qui in sapientia morabitur & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspeditionem Dei.

23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, & in viis illius consistens :

24 Qui respicit per fenestras illius, & in januis illius audiens.

25 Qui requiescit juxta domum illius, & in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona per ævum,

26 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus morabitur.

27 Protegetur sub tegmine illius à fervore, & in gloria ejus requiescet.

C A P V T X V.

Beatus qui in timore Dei aptat se ad sapientiam, quam stulti & mendaces non assequuntur : peccata Deo non sunt adscribenda, sed homini quæ ab illo conditus est libero arbitrio, propositis præceptis quæ servare poterat : Dei oculis omnia nuda sunt.

1 **Q**ui timeret Deum, faciet bona : & qui continens est iustitiæ, apprehendet illam.

2 Et obviabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum.

3 Cibabit illum pane vitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum : & firmabitur in illo, & non flectetur.

4 Et continebit illum, & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos suos.

Et in medio Ecclesie aperiet os ejus, & adimplebit illum spiritus sapientie & intellectus, & stola glorie vestiet illum.

6 Iucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine eterno hæreditabit illum.

7 Homines stulti non apprehendent illam & homines sensati obviabunt, illi, homines stulti non videbunt eam: longè enim abest à superbia & dolo.

8 Viri mendaces non erunt illius memores: & viri veraces invenientur in illa, & succellum habebunt usque ad inspectionem Dei.

9 Non est speciosa laus in ore peccatoris: 10 Quoniam à Deo profecta est sapientia: sapientie enim Dei astabit laus, & in ore fidei abundabit, & Dominator dabit eam illi.

11 Non dixeris: Per Deum abest: quæ enim odit ne feceris.

12 Non dicas: Ille me implanavit: non enim necessarii sunt ei homines impii.

13 Omne execrumentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.

14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.

15 Adjecit mandata & præcepta sua:

† Num. 16 † Si volueris mandata servare, conservabunt te: & in perpetuum fidem placitam facere,

† Ier. 17 Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.

† Ier. 18 Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:

† Psal. 19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.

† Psal. 20 † Oculi Domini ad timentes eum, & ipse † agnoscit omnem operam hominis.

† Hebr. 21 Nemini mandavit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi:

† 22 Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

C A P V T X V I

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos & misericordia in bonos: magna sunt operum misericordie merita: Dei cognitioni ac iudicio nemo se potest subtrahere, cujus opera sunt ab hominibus inscrutabilia.

1 **N**E jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.

2 Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum.

3 Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impii.

4 Et utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios.

5 Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deferetur.

6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.

7 † In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardescet ira.

† Gen. 8 † Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti:

† 9 non peperch peregrinationi Lot, &

execratus est eos præ superbia verbi illorum.

10 Non misertus est illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis suis.

11 † Et sicut sexcenta millia pedum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicalis, mirum, si fuisset immunis.

12 Misericordia enim & ira est cum illo. Potens exoratio, & effundens iram:

13 Secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua judicat.

14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis.

15 Omnis misericordia faciet locum † unicuique secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius.

16 Non dicas: A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?

17 In populo magno non agnoscat: quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?

18 Ecce cælum, & cæli cælorum, abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur.

19 Montes simul, & colles, & fundamenta terræ: cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur.

20 Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo:

21 Et vias illius quis intelligit, & procelam, quam nec oculus videbit hominis?

22 Nam plurima illius opera sunt in absconditis: sed opera justitiæ ejus quis enunciat? aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.

23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens & errans, cogitat stulta.

24 Audi me fili, & disce disciplinam sensus, & in verbis meis attende in corde tuo,

25 Et dicam in æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in veritate enunciet scientiam ejus.

26 In iudicio Dei opera ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus suis.

27 Ornavit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis.

28 Unusquisque proximum sibi non angustiat usque in æternum.

29 Non sis incredibilis verbo illius.

30 Post hæc Deus in terram respexit, & implevit illam bonis suis.

31 Anima omnis vitalis denunciavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterum reversio illorum.

C A P V T X V I I

Creatio primorum parentum, de qua ipse collata ac præcepta proposita, distinctio generis humani in varias nationes, quibus cælestis præposuit, illosque & ipsorum opera universa propriis inveter-

tur: virtus elemosynæ: exhortatur peccatores ad poenitentiam dum sani sunt, proposita Dei misericordia.

27 Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.

28 Quam magna misericordia Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad Te!

29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.

30 Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro & sanguis? & hoc arguetur.

31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspiciat: & omnes homines terra & cinis.

CAPUT XVIII.

Dei magnalia homini inscrutabilia: hominis miseria, & Dei erga illum misericordia: proximo miserendum: quomodo infirmus se habere debeat: quomodo sit orandum: considerandum Dei iudicium, & a propriis concupiscentiis discedendum.

1 Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus solus justificabitur, & manet invictus rex in æternum.

2 Quis sufficit enarrare opera illius?

3 Quis enim investigabit magnalia ejus?

4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus?

5 Non est minuere, neque adjicere, nec est invenire magnalia Dei.

6 Cum consummaverit homo, tunc incipiet: & cum quieverit, aperiabitur.

7 Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?

8 Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi.

9 Propter hoc patiens est Deus in illis, & effundit super eos misericordiam suam.

10 Vidit præsumptionem cordis eorum quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum quoniam nequam est.

11 Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.

12 Misericordia hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.

13 Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum.

14 Miseretur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in iudiciis ejus.

15 Fili in bonis non des querelam, & in omni dato, non des tristitiam verbi mali.

16 Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quam datum.

17 Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine iustificato.

18 Stultus acriter improperebit: & stultus indisciplinati tabescere facit oculos.

19 Ante iudicium para justitiam tibi, & antequam loquaris discere.

20 Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei invenies propitiationem.

21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversionem tuam.

22 Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum.

1 Deus creavit de terra hominem, & secundum imaginem suam fecit illum.

2 Et iterum convertit illum in ipsam, & secundum se vestivit illum virtute.

3 Numerum dierum & tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum quæ sunt super terram.

4 Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & volatilium.

5 Creavit ex ipso adiutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos & aures,

6 & cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus replevit illos.

7 Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum: & mala & bona ostendit illis.

8 Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum.

9 Ut nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrant operum ejus.

10 Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hereditavit illos.

11 Testamentum æternum constituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua ostendit illis.

12 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.

13 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.

14 Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconditæ ab oculis ipsius.

15 In unamquamque gentem præposuit rectorem:

16 Et pars Dei, Israel facta est manifesta.

17 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: & oculi ejus sine intermissione insipientes in viis eorum.

18 Non sunt abscondita testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.

19 Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit.

20 Et postea resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & convertet in interiores partes terræ.

21 Poenitentibus autem dedit viam iustitiæ & confirmavit deficientes sustinere, & destinavit illis sortem veritatis.

22 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua.

23 Precare ante faciem Domini, & minue offendicula.

24 Revertere ad Dominum, & avertere ab iniustitia tua, & nimis odito execrationem.

25 Et cognosce iustitias & iudicia Dei, & ita in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei.

26 In partes vade sæculi sancti, cum vis & dantibus confessionem Deo.

27 Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio.

Genes.
1. 8.

Psalm.
89. 12.

1. 28.
Luc 18.

1. 1.
1. Thes.
5. 17.

- 23 Ante orationem prepara animam tuam & noli esse quasi homo qui tentat Deum :
 † *Supr.* 24 † Memento iræ in die consummationis, & tempus retributionis in conversatione faciei.
 7. 18.
 † *Supr.* 25 † Memento paupertatis in tempore abundantie, & necessitatum paupertatis in die divitiarum.
 11. 27.
 26 A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.
 27 Homo sapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.
 28 Omnis astutus agnoscit sapientiam, & inveniendi eam dabit confessionem.
 29 Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & justitiam, & impluerunt proverbialia & iudicia.
 30 † Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.
 † *Rom.* 6. 12. 31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias
 13. 14. ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.
 32 Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illorum.
 33 Ne fueris mediocri in contentione ex fœnore, & est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.

CAPUT XIX

De vino, luxuria, loquacitate, cito credente, gaudente super iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, discretionem in verbis servanda, correptione, fida humilitate, & laude tacentis.

- 1 **O** Perarius ebriosus non locupletabitur: & qui spernit modica, paulatim decideret.
 † *Gen.* 2 † Vinum & mulieres apostatare faciunt
 19. 33. sapientes, & arguent sensatos:
 3. *Reg.* 3. Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: pueredo & vermes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero animæ ejus.
 1. 11.
 4 † Qui credit cito, levis corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam suam, insuper habebitur.
 † *Infr.* 22. 11.
 5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, exstinguit malitiam.
 6 Qui peccat in animam suam, pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur.
 7 Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis.
 8 Amico & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum, noli denudare.
 9 Audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum odiet te, & sic aderit tibi semper.
 10 Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.
 11 A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus parvus infantis.
 12 Sagitta infixæ femori carnis, sic verbum in corde stulti.
 † *Lev.* 19. 17. 13 † Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere.
 † *Matth.* 18. 15. 14 Corripe proximum, ne forte non dixerit: & si dixerit, ne forte iteret.
 † *Luc.* 27. 3. 15 Corripe amicum: sapere enim sit commissio.

16 Et non omni verbo credas, est qui labitur lingua, sed non ex animo.

17 † Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum antequam commineris.

18 Et da locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis.

19 Et non est sapientia nequitie disciplina: & non est cogitatus peccatorum prudentia.

20 Est nequitia & in ipsa execratio: & est insipiens qui minuitur sapientia.

21 Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua.

23 Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo.

24 Et est qui se nimium submittit à multa humilitate: & est qui inclinat faciem suam, & fingit se non videre quod ignoratum est:

25 Et si ab imbecillitate virium veteretur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.

26 Ex visu cognoscitur vir, & ab occursum faciei cognoscitur sensatus.

27 Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo.

28 Est correptio mendax in ira contumeliosi: & est iudicium, quod non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAPUT XX.

De correptione, & correpti pœnitentia: de tacente, & loquace: de dono sapientis, & fatui: de falsa promissione & mendacio: de sapiente qui placet magnatis: de donis non accipiendis, & sapientia abscondita.

1 **Q**uam bonum est arguere, quam irasci, & consistentem in oratione non prohibere?

2 Concupiscentia spadonis devirginabit juvenulam:

3 Sic qui facit per vim iudicium iniquum,

4 Quam bonum est correptum manifestare pœnitentiam: sic enim effugies voluntarium peccatum.

5 Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum.

6 Est tacens non habens sensum loquelæ: & est tacens sciens tempus aptum.

7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabunt tempus.

8 Qui multis utitur verbis, lædet animam suam: & qui potestatem sibi sumit injuste, odietur.

9 Est processio in malis viro indisciplinato, & est inventio in detrimentum.

10 Est datum, quod non est utile: & est datum, cujus retributio duplex.

11 Est propter gloriam minoratio: & est qui ab humilitate levabit caput.

12 Est qui multa redimat modico pretio, & restituens ea in septuplum.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit:

et: gratiæ autem fatuorum effundentur.

14 Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt.

15 Exigua dabit, & multa improperebit: & apertio oris illius inflammatio est.

16 Hodie foeneratur quis, & cras expetit: odibilis est homo huiusmodi.

17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius.

18 Qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?

19 Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum.

20 Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet.

21 Homo acharis quasi fabula vana, in re indisciplinatorum assidua erit.

22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dici illam in tempore suo.

23 Est qui vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimuletur.

24 Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se.

25 Est qui præ confusione promittit amico & lucratus est eum inimicum gratis.

26 Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit.

27 Potior fur quam assiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditant.

28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione.

29 Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis.

30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem.

† Exod. 23.8. Deus. 31. † Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus, in ore avertit correptiones eorum.

16.19. 32. † Sapientia absconsa & thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque?

† Infra 41.18. 33. Melior est qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

CAPVT XXI.

Docet fugiendum peccatum: primum in genere, deinde in specie productis variis peccatis.

1 Fili peccasti? non adjicias iterum: sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur.

2 Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te.

3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.

4 Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.

5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur.

6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, & iudicium festinato adveniet illi.

7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor suum.

8 Notus à longè potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.

9 Qui ædificat domum suam impe diis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme.

10 Stuppa collecta synagoga peccantium & consummatio illorum flamma ignis. 16.7.

11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

12 Qui custodit iustitiam, continebit sensum ejus.

13 Consummatio timoris Dei sapientia & sensus.

14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono.

15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo: & non est sensus ubi est amaritudo.

16 Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet.

17 Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.

18 Verbum sapiens quodcumque audierit sciens, laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum.

19 Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia.

20 Os prudentis quæritur in Ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.

21 Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.

22 Cōpedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram.

23 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit.

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur à persona potentis.

26 Stultus à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.

27 Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium, statim ponderabuntur.

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.

31 Sufurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

CAPVT XXII.

De lapidatione pigri, filio indisciplinatori, filiaque fatua, musica in luctu, docente fatuum, mortuo plorantulo cum stulto non loquendum: de corde stulti & timidi: de servanda fide, cum amico, & oris custodia.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius.

1 De stercore boum lapidatus est piger : & omnis qui tetigerit eum , excutiet manus.

3 Confusio patris est de filio indisciplinato : filia autem in deminoratione fiet.

4 Filia prudens hereditas viro suo ; nam quæ confundit , in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem & virum confundit audax , & ab impiis non minorabitur : ab uirisque autem inhonorabitur.

6 Musica in luctu importuna narratio ; flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

7 Qui docet fatuum , quasi qui conglutinat testam.

8 Qui narrat verbum non audienti , quasi qui excitat dormientem de gravi somno.

9 Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam : & in fine narrationis dicit : Quis est hic ?

† *Infrā* 10 † Supra mortuum plora , defecit enim lux ejus : & supra fatuum plora , deficit enim sensus.

11 Modicum plora supra mortuum , quoniam requieuit.

12 Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.

† *Gen.* 13 † Luctus mortui septem dies : fatui autem & impij , omnes dies vitæ illorum.

14 Cum stultor ne multum loquaris , & cum insensato ne abieris.

15 Serva te ab illo , ut non molestiam habeas , & non coinquinaberis peccato illius.

16 Deflece ab illo , & inuenies requiem , & non accidiaberis in stultitia illius.

17 Super plumbum quid gravabitur ? & quod illi aliud nomen quam fatuus ?

† *Prov.* 18 † Arenam , & salem , & massam ferri facilius est ferre , quam hominem imprudentem , & fatuum , & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificij non dissolveretur : sic & cor confirmatum in cogitatione consilij.

20 Cogitatus sensati in omni tempore , metu non depravabitur.

21 Sicut pali in excelsis , & cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanent :

22 Sic & cor timidum in cogitatione stulti contra imperum timoris non resistet.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui , omni tempore non metuet , sic & qui in præceptis Dei permanet semper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas : & qui pungit cor , profert sensum.

25 Mittens lapidem in volatilia , dejiciet illa : sic & qui convitiatur amico , dissolvit amicitiam.

26 Ad amicum etsi produxeris gladium , nõ desperes : est enim regressus. Ad amicum :

27 Si aperueris os triste , non timeas : est enim concordatio : excepto convitio , & improprio , & superbia , & mysterij revelatione , & plaga dolosa : in his omnibus effugiet amicus.

28 Eidem posside cum amico in paupertate illius , ut & in bonis illius læeris.

29 In tempore tribulationis illius permanet illi fidelis , ut & in hereditate illius coheres sis.

30 Ante ignem camini vapor , & fumus

ignis inaltatur : sic & ante sanguinem maledicta , & contumeliæ , & minæ.

31 Amicum salutare non confundar , a facie illius non me abscondam : & si mala mihi evenerint per illum , sustinebo.

32 Omnis qui audiet , cavebit se ab eo.

33 † Quis dabit ori meo custodiam , & super labia mea signaculum certum , ut non cadam ab ipsis , & lingua mea perdat me ? † *Psalm.* 140.3.

C A P V T XXIII.

Oratio adversus superbiam , gulam & luxuriam : consuetudo jurandi vitanda , & indisciplinatus sermo ad ferens improprium : duo genera in peccato abundantia , & tertium adducens iram : confutatio hominis ad peccandum se hortantis : de peccatis in adulterio concurrentibus , & laude timoris Domini.

1 Domine pater , & dominator vitæ meæ ne derelinquas me in consilio eorum : nec finas me cadere in illis.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella , & in corde meo doctrinam sapientiae : ut ignorantibus eorum non parcane mihi , & non appareant delicta eorum ,

3 Et non adincrescant ignorantia meæ , & multiplicentur delicta mea , & peccata mea abundent , & incidam in conspectu adversariorum meorum , & gaudeat super me inimicus meus ?

4 Domine pater , & Deus vitæ meæ , ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi , & omne desiderium averte à me.

6 Aufer à me ventris concupiscentias , & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me , & animæ irreverenti & infrunitæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite filii : & qui custodierit illam , non periet labijs , nec scandalizabitur in operibus nequissimis.

8 In vanitate sua apprehenditur peccator , & superbus & maledicus scandalizabitur in illis.

9 † Jurationi non assuescat os tuum : multi enim casus in illa. † *Exod.* 20.7.

10 Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo , & nominibus Sanctorum non admiscearis quoniam non eris immunis ab eis.

11 Sicut enim servus interrogatus assidue , à livore non minuitur : sic omnis jurans , & nominans , in toto à peccato non purgabitur.

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate , & non discedet à domo illius plaga.

13 Et si frustraveris , delictum illius super ipsum erit : & si dissimulaveris , delinquit dupliciter :

14 Et si in vacuum juraverit , non justificabitur , replebitur enim retributione domus illius.

15 Est & alia loquela contraria morti , non inveniatur in hereditate Iacob.

16 Etenim à misericordiis omnia hæc auferentur , & in delictis non volutabuntur.

17 Indisciplinata loquela non assuescat os tuum : est enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris & matris tuæ , in medio enim magnatorum consistis :

19 Ne forte obliviscatur te Deus in conspectu

conspectu illorum, & assiduitate tua infatuatus improprium patiaris, & meluisses non nasci, & diem natiuitatis tue maledicas.

† Reg. 16.7. 20 † Homo assuetus verbis improprietatis, in omnibus diebus suis non erudietur.

21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.

22 Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat:

23 Et homo nequam in ore carnis suae, non desinet donec incendat ignem.

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.

† Isai. 45.15. 25 † Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: Quis me videt?

26 Tenebrae circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.

27 Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei huiusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditis partes.

29 Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia.

30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & ubi non speravit apprehendetur.

31 Eterit dedecus omnibus eo quod non intellexerit timorem Domini.

† Lev. 20.10. 32 † Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hereditatem ex alieno matrimonio:

† Deut. 22.22. 33 Primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundo in virum suum deliquit, tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi.

34 Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios eius respicietur.

35 Non tradent filii eius radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37 Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quam timor Dei; & nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini.

38 Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

C A P V T XXIV.

Sapientia multiplices suas laudes & originem describit: & miræ ad sui amplexum invitat, omnia sua doctrina splendore illustrans.

1 Sapientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur, & in medio populi sui gloriabitur,

2 Et in ecclesiis altissimi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabitur,

3 Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudine sancta admirabitur.

4 Et in multitudine electorum habebit

laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:

5 Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam:

6 Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram:

7 Ego in altissimis habitavi, & thronus meus in columna nubis.

8 Gyrum cæli circuivi sola, & profundum abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,

9 Et in omni terra steti: & in omni populo,

10 Et in omni gente primum habui:

11 Et omnium excellentium & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quæsi, & in hereditate Domini morabor.

12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me requievit in tabernaculo meo,

13 Et dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israël hereditare, & in electis meis mitte radices.

14 † Ab initio, & ante sæcula creata sum, & usque ad futurum seculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi. † Prov. 8. 229

15 Et sic in Sion firmata sum, in civitate sanctificata similiter requievi, & in Ierusalem potestas mea.

16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea.

17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion:

18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Iericho:

19 Quasi oliva speciosa in campis, & quasi plantanus exaltata sum juxta aquam in plateis.

20 Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris:

21 Et quasi storax, & galbanus, & ungula, & gutta, & quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, & quasi balsamum non misit odor meus,

22 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.

23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honestatis.

24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis: & sanctæ spei.

25 In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis.

26 Transte ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini:

27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & favum:

28 Memoria mea in generationes seculorum.

29 Qui edunt me adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient.

30 Qui audit me non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.

31 Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

32 Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissimi, & agnitio veritatis.

33 Legem mandavit Moyses in præceptis iustitiarum, & hereditatem domui Iacob, & Israël promissiones.

34 Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempiternum.

† Gen. 21.11. 35 † Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus novorum.

† Ios. 3.15. 36 Qui adimplet quasi Euphrates sensum: † qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis.

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Gehon in die vindemiæ.

38 Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non investigabit eam.

39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & consilium illius ab abyssu magna.

40 Ego sapientia effudi flumina.

41 Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvius Diorix, & sicut aquæductus exivi de paradiso.

42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.

43 Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:

44 Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum.

45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.

46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum.

† Infr. 31.18. 47 † Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

C A P V T XXV.

Tria quæ Domino placent, & tria quæ odit: novem insuspicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira detestatio: à muliere initium peccati & mortis: mulieris dominium non ferendum.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, Iquæ sunt probata coram Deo & hominibus:

2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.

3 Tres species odit anima mea, & aggravor valde animæ illorum:

4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum & insensatum.

5 Quæ in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?

6 Quam speciosum canitie iudicium, & presbyteris cognoscere consilium!

7 Quam speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, & consilium!

8 Corona senum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.

† Infr. 26.1. 9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:

† Supr. 14.1. 10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns subversionem inimicorum suorum.

† Iacob. 3.2. 11 † Beatus qui habitat cum muliere sensata, † & qui lingua sua non est lapsus, & qui non servivit indignis se.

12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat iustitiam auri audienti.

13 Quam magnus, qui invenit sapientiam, & scientiam! sed non est super timentem Dominum.

14 Timor Dei super omnia se superposuit:

† 15 Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur?

16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei.

17 Omnis plaga, tristitia cordis est: & omnis malitia, nequitia mulieris.

18 Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis:

19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:

20 Et omnem obductum, & non obductum odientium:

21 Et omnem vindictam & non vindictam inimicorum.

22 Non est caput nequius super caput colubri:

23 Et non est ira super iram mulieris. † † Prov. 21.19. Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam.

24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obæcat vultum suum tamquam ursus: & quasi saccum ostendit. In medio proximorum ejus.

25 Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit modicum.

26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, fors peccatorum cadat super illam.

27 Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto.

28 † Ne respicias in mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie.

29 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio magna.

30 Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo.

31 Cor humile, & facies tristis, & plaga cordis, mulier nequam.

32 Manus debiles, & genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum suum,

† 33 † A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. † Gen. 3.6.

34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi.

35 Si non ambulaverit ad manum tuam: confundet te in conspectu inimicorum.

36 A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

C A P V T XXVI.

Proponit vicissim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ ac zelotypæ: filia custodienda: tria timenda: duo contristantia, & duo periculosa.

† 1 Mulieris bonæ beatus vir: numerus Menim annorum illius duplex.

2 Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vitæ illius in pace implebit.

3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis:

4 Divitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.

5 A tribus timuit cor meum, & in quanto

quarto facies mea metuit :

6 Delaturam civitatis , & collectionem populi,

7 Calumniam mendacem , super mortem omnia gravia :

8 Dolor cordis & luctus , & mulier zelotypa.

9 In muliere zelotypa flagellum linguæ , omnibus communicans.

10 Sicut boum jugum , quod movetur , ita & mulier nequam : qui tenet illam , quasi qui apprehendit scorpionem.

11 Mulier ebriosa , ita magna : & contumelia & turpitudine illius non tegetur.

12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum , & in palpebris illius agnoscetur.

† Infr. 42. II. 13 † In filia non avertente se , firma custodiam : ne inventa occasione utatur se.

14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave , & ne mireris si te neglexerit.

15 Sicut viator sitiens , ad fontem os aperiet , & ab omni aqua proxima bibet , & contra omnem palum sedebit , & contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat.

16 Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum , & ossa illius impinguabit.

17 Disciplina illius , datum Dei est.

18 Mulier sensata & tacita , non est immutatio eruditæ animæ.

19 Gratia super gratiam , mulier sancta & pudorata.

20 Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ.

21 Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei , sic mulieris bonæ species in ornatum domus ejus.

22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum , & species faciei super ætatem stabilem.

23 Columnæ aureæ super bases argenteas , & pedes firmi super plâtas stabilis mulieris.

24 Fundamenta æterna supra petram solidâ , & mandata Dei in corde mulieris sanctæ.

25 In duobus contristatum est cor meum , & in tertio iracundia mihi advenit :

26 Vir bellator deficiens per inopiam : & vir sensatus contemptus :

27 Et qui transgreditur à justitia ad peccatum , Deus paravit eum ad triumphum.

28 Duæ species difficiles & periculose mihi apparuerunt , difficile exiit negotians à negligentia : & non justificabitur caupo à peccatis labiorum.

C A P V T XXVII.

Ob inopiam & amorem divitiarum multi delinquent : timor Domini constanter servandus : tentatio probat eum qui tentatur : sequenda justitia : inconstantia stulti : & modestia in verbis servanda : secreta amici non revelanda : de annuente oculo & insidioso.

† Propter inopiam multi deliquerunt : & qui quærit locupletari , avertit oculum suum.

2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur , sic & inter medium venditionis & emptoris angustabitur peccatum.

3 Conteretur cum delinquente delictum.

4 Si non in timore Domini tenueris te instanter , cito subvertetur domus tua.

5 Sicut in percussura cribri remanebit pulvis , sic aporia hominis in cogitatu illius.

6 Vasa figuli probat fornax , & homines justos tentatio tribulationis.

7 Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius , sic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8 Ante sermonem non laudes virum : hæc enim tentatio est hominum.

9 Si sequaris justitiam , apprehendes illam : & indues quasi poderem honoris , & inhabitabis cum ea & proteget te in sempiternum , & in die agnitionis invenies firmitamentum.

10 Volatilia ad sibi similia conveniunt : & veritas ad eos , qui operantur illam , revertetur.

11 Leo venationi insidiatur semper , sic peccata operantibus iniquitates.

12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol : nam stultus sicut luna mutatur.

13 In medio insensatorum serva verbum temporis : in medio autem cogitantium assiduus esto.

14 Narratio peccantium odiosa , & risus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela multum jurans , horripilationem capiti statuet : & irreverentia ipsius obduratio aurium.

16 Effusio sanguinis in rixa superborum : & maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici , fidem perdit , & non inveniet amicum ad animum suum.

18 Dilige proximum , & conjungere fide cum illo.

19 Quod si denudaveris absconsa illius : non persequeris post eum.

20 Sicut enim homo , qui perdit amicum suum , sic & qui perdit amicitiam proximi sui.

21 Et sicut qui dimittit avem de manu sua sic dereliquisti proximum tuum , & non eum capies.

22 Non illum sequaris , quoniam longe abest : effugit enim quasi caprea de laqueo : quoniam vulnerata est anima ejus.

23 Ultra eum non poteris colligare. Et maledicti est concordatio :

24 Denudare autem amici mysteria , desperatio est animæ infelicitis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua , & nemo eum abjiciet :

26 In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum , & super sermones tuos admirabitur : novissime autem pervertet os suum , & in verbis tuis dabit scandalum.

27 Multa audivi , & non corquavi ei , & Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem , super caput ejus cadet , & plaga dolosa , dolosi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit , incidet in eam : & qui statuit lapidem proximo , offendet in eo : & qui laqueum alii ponit , peribit in illo.

30 Facienti nequissimum consilium , super ipsum devolvetur , & non agnoscet unde adveniat illi.

31 Illusio , & improprium superborum , & vindicta sicut leo insidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt qui oblectantur casu

Iustorum: dolor autem consumet illos antequam moriantur.

33 Ira & furor: utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

C A P V T XXVIII.

Non querenda vindicta, sed offensa remittenda: ab ira ac lite cessandum: mala lingua & pericula ipsius: & de tercia lingua: aures sapientie adversus linguam nequam, orique frenum imponendum.

Deut. 32.35. **Q**ui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit.

Matth. 6. 14. 2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata solventur.

Rom. 12. 19. 3 Homo homini reservat iram, & à Deo querit medelam.

4 In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur.

5 Ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à Deo: quis exorabit pro delictis illius?

6 Memento novissimorum, & desine inimicari.

7 Tabitudo enim & mors imminet in mandatis ejus.

8 Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo.

9 Memorare testamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi.

10 Abstine te à lite, & minues peccata:

11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittere inimicitiam.

12 Secundum enim ligna silvæ, sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam.

13 Certamen festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem: & lingua testificans adducit mortem.

14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardabit: & si expueris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiuntur.

15 Sufurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.

16 Lingua tertia multos commovit, & dispersit illos de gente in gentem.

17 Civitates muratas divitum destruxit, & domos magnatorum effodit.

18 Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit.

19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus suis.

20 Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.

21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem lingue comminuet ossa.

22 Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sicut quasi qui interierunt per linguam suam.

23 Beatus qui reclusus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non est ligatus:

24 Jugum enim illius, jugum ferreum est: & vinculum illius, vinculum æreum est.

25 Mors illius, mors nequissima: & utilis potius infernus quam illa.

26 Perseverantia illius non permanebit,

sed obtinebit vias iniquorum: & in flamma sua non comburet justos.

27 Qui reliquunt Deum, incident in illam, & exardabit in illis, & non exstinguetur, & immitteretur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet illos.

28 Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia & seras.

29 Aurum tuum & argentum tuum conflagra: & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo reclusos:

30 Et attende ne forte labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.

C A P V T XXIX.

Per mutuum subveniendum proximo: fidesque mutuantis servanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id cessandum ab elemosyna, cujus laudes describit: fide ussori gratia habenda est, fidesque servanda: in quibus consistat initium vite hominis differit, & de vagis & ingratiss. hospitibus.

Qui facit misericordiam, foeneratur proximo suo, & qui praevallet manu, mandata servat.

2 Foenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum redde proximo in tempore suo.

3 Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.

4 Multi quasi inventionem aestimaverunt foenus, & praestiterunt molestiam his qui se adjuverunt.

5 Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam:

6 Et in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædii & murmurationum, & tempus causabitur:

7 Si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inventionem:

8 Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis:

9 Et convitia & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.

10 Multi non causa nequitiae non foenerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.

11 Verumtamen super humilem animo fortior esto, & pro elemosyna non trahas illum.

12 Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.

13 Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum: & non abscondas illam sub lapide in perditionem.

14 Pone thesaurum tuum in praeceptis Altissimi, & proderit tibi magis quam aurum.

15 † Conclude elemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

16 Super scutum potentis, & super lanceam, 17 adversus inimicum tuum pugnabit.

18 Vir bonus fidem facit pro proximo suo: 19 & qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi.

20 Gratiam

20 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris : dedit enim pro te animam suam.

21 Repromissorem fugit peccator & immundus.

22 Bona repromissoris sibi ascribit peccator : & ingratus sensu derelinquet liberantem se.

23 Vir repromittit de proximo suo : & cum perdidit reverentiam , derelinquetur ab eo.

24 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes , & commovit illos quasi fluctus maris.

25 Viros potentes gyrans migrare fecit , & vagati sunt in gentibus alienis.

26 Peccator transgrediens mandatum Domini , incidet in promissionem nequam : & qui conatur multa agere , incidet in iudicium.

27 Recupera proximum secundum virtutem tuam , & attende tibi ne incidas.

+ Infr. 28 + Initium vitæ hominis , aqua & panis , & vestimentum , & domus protegens turpitudinem ,

29 Melior est victus pauperis sub tegmine asserum , quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.

30 Minimum pro magno placeat tibi , & improprium peregrinationis non audies.

31 Vita nequam hospitandi de domo in domum : & ubi hospitabitur , non fiducia-liter ager , nec aperiet os.

32 Hospitabitur , & pascet , & potabit ingratos , & ad hæc amara audiet.

33 Transi hospes , & orna mensam : & quæ in manu habes , ciba ceteros.

34 Exi à facie honoris amicorum meorum : necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.

35 Gravia hæc homini habenti sensum : correptio domus , & improprium fœneratoris.

C A P V T XXX.

Filii in disciplina educandi , & quam sit perniciosum illis indulgere : corporis sanitas præstat divitiis : & quam sit noxia & fugienda homini tristitia : cordis vero jucunditas quam sit utilis.

Prov. 13. 24. 23. 13. **Q**ui diligit filium suum , affluat illi flagella : ut lætetur in novissimo suo , & non palpet proximum ostia.

2 Qui docet filium suum , laudabitur in illo , & in medio domesticorum in illo gloriabitur .

+ Deut. 5. 7. 3 + Qui docet filium suum , in zelum mittit inimicum , & in medio amicorum gloriabitur in illo.

4 Mortuus est pater ejus : & quasi non est mortuus : similem enim reliquit sibi post se.

5 In vita sua vidit , & lætatus est in illo : in obitu suo non est contristatus , nec confusus est coram inimicis.

6 Reliquit enim defensorem domus contra inimicos , & amicis reddentem gratiam.

7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua , & super omnem vocem turbabuntur viscera ejus.

8 Equus indomitus evadit durus , & filius remissus evadet præceps.

9 Læta filium , & paventem te faciet : lude cum eo , & contristabit te.

10 Non corrideas illi : ne doleas , & in novissimo obstupescant dentes tui.

11 Non des illi potestatem in juventute , & ne despicias cogitatus illius.

12 + Curva cervicem ejus in juventute , & tunde latera ejus dum infans est , ne forte induret , & non credat tibi : & erit tibi dolor animæ.

13 Doce filium tuum , & operare in illo , ne in turpitudinem illius offendas.

14 Melior est pauper sanus , & fortis viribus , quam dives imbecillis & flagellatur malitia.

15 Salus animæ in sanctitate justitiæ , melior est omni auro & argento , & corpus validum , quam census imensus.

16 Non est census super censum salutis corporis : & non est oblectamentum super cordis gaudium.

17 Melior est mors quam vita amara : & requies æterna quam languor perseverans.

18 Bona abscondita in ore clauso , quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro.

19 + Quid proderit libatio idolo ? nec enim manducabit , nec odorabit :

20 Sic qui effigatur à Domino , portans mercedes iniquitatis :

21 Videns oculis , & ingemiscens , sicut spado complectens virginem , & suspirans.

22 + Tristitiam non des animæ tuæ , & non affligas remetipsum in consilio tuo.

23 Jucunditas cordis hæc est vita hominis , & thesaurus sine defectione sanctitatis : & exultatio viri est longævitas.

24 Miserere animæ tuæ placens Deo , & contine : congrega cor tuum in sanctitate ejus , & tristitiam longe repelle à te.

25 + Multos enim occidit tristitia , & non est utilitas in illa.

26 Zelus & iracundia minuunt dies , & ante tempus senectam adducet cogitatus.

27 Spondidum cor , & bonum in epulis est : epulæ enim illius diligenter fiunt.

C A P V T XXXI.

Vigilia honestatis : cogitatus præscientia : labor divitiis , & pauperis : diligens aurum : multi casus in auro : laus divitiis sine macula : modestia in mensa servanda : laus sobrietatis : & vinum moderata gule : laus usus modici vini , & vituperatio immodici.

1 Vigilia honestatis rabefaciet carnes : & cogitatus illius auferet somnum .

2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum , & infirmitas gravis sobriam facit animam.

3 Laboravit dives in congregatione substantiæ , & in requie sua replebitur bonis suis.

4 Laboravit pauper in diminutione victus , & in fine inops fit.

5 Qui aurum diligit , non justificabitur : & qui insequitur consumptionem , replebitur ex ea .

6 + Multi dantur in auri casus , & facta est in specie ipsius perditio illorum.

7 Lignum offensionis est aurum sacellorum : vix illis qui sectantur illud , & omnis imprudens deperiet in illo.

8 Beatus dives, qui inventus est sine macula: & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris.

9 Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.

10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit:

11 Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, & elemosinas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.

12 Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.

13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt:

14 Memento quoniam malus est oculus nequam.

15 Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrimabitur, cum viderit.

16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubescas.

17 Ne comprimaris in convivio,

18 Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso:

19 Vtere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cum manducas multum, odio habearis.

20 Cessa prior causa disciplinæ, & noli nimius esse, ne forte offendas.

21 Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior possas bibere:

22 Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem.

23 Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:

24 Somnus sanitatis in homine parco, dormiet usque mane, & anima illius cum ipso delectabitur.

25 Et si coactus fueris in edendo multum, surge à medio, evome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.

26 Audi me fili, & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea.

27 In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele.

29 Nequissimo in pane murmurabit civitas, & testimonium nequitie illius verum est.

30 Diligentes in vino noli provocare: multos enim exterminavit vinum.

31 Ig. is probat ferrum durum: sic vinum corda superbiorum arguet in ebrietate potatum.

32 Aqua vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud moderate, eris sobrius.

33 Quæ vita est ei, qui minuitur vino?

34 Quid defraudat vitam? Mors.

35 Vinum in jucunditatem creatum est, & non in ebrietatem, ab initio.

36 Exultatio animæ & cordis, vinum moderate potatum.

37 Sanitas est animæ & corpori sobrius potus.

38 Vinum multum potatum, irritatio- nem, & iram, & ruinas multas facit.

39 Amaritudo animæ vinum multum potatum.

40 Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

41 In convivio vini non arguas proximum: & non despicias eum in jucunditate illius:

42 Verba improprietatis non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

CAPUT XXXII.

Officium boni rectoris major natu loquatur & tacendum ubi non est qui audiat: jucunditas musica in convivio: adolescenti tacendum: laus taciturnitatis: discutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitæ correctionem: absque consilio nihil agendum.

1 Rectorem te posuerunt: noli extolli: R. sto in illis quasi unus ex ipsis.

2 Curam illorum habe, & sic confide, & omni cura tua explicita recumbe:

3 V. lateris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem consequaris corrogationis.

4 Loquere major natu: decet enim te,

5 Primum verbum diligenti scientia, & non impedias musicam.

6 Vbi auditus non est, non effundas sermonem, & importune noli extolli in sapientia tua.

7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio musicorum in convivio vini.

8 Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in jucundo & moderato vino.

9 Auditacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

10 Adolescens loquere in tua causa vix.

11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum.

12 In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens.

13 In medio magnatorum non præsumas: & ubi sunt senes, non multum loquaris.

14 Ante grandinem præbit coruscatio: & ante vetecundiam præbit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

15 Et hora surgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude:

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis & verbo superbo.

17 Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis suis.

18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.

19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea.

20 Qui timent Dominum, invenient judicium justum, & justitias quasi lumen accendent.

21 Peccator homo vitabit correctionem, & secundum voluntatem suam inveniet comparationem.

22 Vir consilii non disperdet intelligentiam.

† Iudith.

13. 4.

† Psal. 103.

15.

glam, alienus, & superbus non pertimescet timorem:

23 Etiam postquam fecit cum eo sine consilio, & suis insectationibus arguetur.

24 Fili sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebis.

25 In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laborio. sz, ne ponas animæ tuæ scandalum:

26 Et à filiis tuis cave, & à domesticis tuis attende,

27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ, hoc est enim conservatio mandatorum.

28 Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

Laudantur timens Dominum & sapiens: instantia precordiorum fatui, amicus subsannator: dies & tempora à Deo sunt, qui & reliqua omnia creavit ac disponit, in cujus manu est homo ut lumen in manu figuli: malum contra bonum: possessio non in vita, sed in morte distribuenda aliis: & quomodo servi sint tractandi.

1 **T**imenti Dominum non occurrent mala sed in tentatione Deus illum conservabit & liberabit à malis.

2 Sapiens non odit mandata & justitias, & non illidetur quasi in procella navis.

3 Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.

4 Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, & tunc respondebit.

† *Supra* 21. 17. 5 † Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus illius.

6 Equus emissarius, sic & amicus subsannator, sub omni supradente hinnit.

7 Quare dies diem superat, & iterum lux lucem, & annus annum à sole?

8 A Domini scientia separati sunt, facto sole, & præceptum custodiente.

9 Et immutavit tempora, & dies festos ipsorum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam.

10 Ex ipsis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo, † & ex terra, unde creatus est Adam.

† *Gen.* 2. 7. 11 In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos, & immutavit vias eorum.

12 Ex ipsis benedixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se applicavit: & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à separatione ipsorum.

† *Rom.* 9. 2. 13 † Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud & disponere.

14 Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus: sic homo in manu illius, qui se fecit, & reddet illi secundum judicium suum.

15 Contra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & contra virum justum peccator. Et sic intueri in omnia opera Altissimi. Duo & duo, & unum contra unum.

16 Et ego novissimus evigilavi, & quasi qui colligit acinos post vindemiatores.

17 In benedictione Dei & ipse speravi

& quasi qui vindemiat, replevi torcular.

18 † Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam.

† *Supra* 24. 47.

19 Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Ecclesiæ auribus percipite.

20 Filio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua: & non dederis alii possessionem tuam: ne forte poeniteat te, & depreceris pro illis.

21 Dum adhuc superes & aspiras, non immutabit te omnis caro.

22 Melius est enim ut filii tui te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum.

23 In omnibus operibus tuis præcellens esto.

24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui distribue hæreditatem tuam.

25 Cibaria, & virga, & onus asino: panis, & disciplina, & opus servo,

26 Operatur in disciplina, & quærit requiescere: laxa manus illi, & quærit libertatem.

27 Iugum & lorum curvant collum durum, & servum inclinant operationes assidue.

28 Servo malevolo tortura & compedes: mitte illum in operationem, ne vacet:

29 Multam enim malitiam docuit otiositas.

30 In opera constitue eum: sic enim condecet illum. Quod si non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifies super omnem carnem: virum sine judicio nihil facias grave.

31 † Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine animæ comparasti illum.

† *Supra* 7. 23.

32 Si læseris eum injuste, in fugam convertetur.

33 Et si extollens discesserit, quem quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

CAPUT XXXIV.

Vanitas somniorum, divinationum, augurii, mendaciorum: laus expertorum: beatitudo timementium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: unus edificans, & alter destruens faciens poenitentiam, & non abstinens à peccatis.

1 **V**ana spes, & mendacium viro insensato: & somnia extollunt imprudentes.

2 Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad visa mendacia.

3 Hoc secundum hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis.

4 Ab immundo quid mundabitur? & à mendace quid verum dicetur?

5 Divinatio erroris: & auguria mendacia: & somnia malefacientium, vanitas est.

6 Et sicut parturientis, cor tuum phantasias paritur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visio, ne dederis in illis cor tuum:

7 Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.

8 Sine mendacio consummabitur verbum legis.

legis, & sapientia in ore fidelis complanabitur.

9 Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum.

10 Qui non est expertus, pauca recognoscit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.

11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, abundabit nequitia.

12 Multa vidi errando, & plurimas verborum consuetudines.

13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, & liberatus sum gratia Dei.

14 Spiritus timentium Deum quaeritur, & in respectu illius benedicetur.

15 Spes enim illorum in salvantem illos, & oculi Dei in diligentes se.

16 Qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pavebit; quoniam ipse est spes eius.

17 Timentis Dominum beata est anima eius.

18 Ad quem respicit, & quis est fortitudo eius?

† Psal. 33. 16. 19 † Oculi Domini super timentes eum, protector potentiae, firmamentum virtutis, regimen ardoris, & umbraculum meridiani.

20 Deprecatio offensionis, & adiutorium casus, exaltans animam, & illuminans oculos, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem.

† Prov. 21. 27. 21 † Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitae substantiationes iniquorum.

22 Dominus solus sustentibus se in via veritatis & iustitiae.

† Prov. 23. 8. 23 † Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.

24 Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.

25 Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est.

26 Qui auferit in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.

† Deut. 24. 14. 27 Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.

† Sap. 7. 22. 28 Unus aedificans & unus destruens: quid prodest illis, nisi labor?

29 Unus orans, & unus maledicens: cuius vocem exaudiet Deus?

30 Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?

† 2. Petr. 2. 81. 31 † Sic homo qui jejuna in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet?

C A P V T XXXV.

Verum & acceptum Deo sacrificium: non apparens coram eo vacuus: primitiae & oblationes hilari animo tribuenda: sacrificium iniustum: pauperem laesum, pupillum & viduam lacrymantem exaudiat Dominus: orationes iustorum & potissimum se humiliantium audiat Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens iuxta opera sua.

Qui conservat legem, multiplicat oblationem.

† 2 † Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate.

3 Et propitiationem litare sacrificij super injustitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia.

4 Retribuet gratiam, qui offert similaginem: & qui facit misericordiam, offert sacrificium.

5 † Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia.

† 6 † Non apparebis ante conspectum Domini vacuus.

7 Hæc enim omnia propter mandatum Dei sunt.

8 Oblatio iusti impinguat altare, & odor suavitatis est in conspectu Altissimi.

9 Sacrificium iusti acceptum est, & memoriam ejus non obliviscetur Dominus.

10 Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarum,

† 11 † In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas.

† 12 † Da Altissimo secundum datum ejus, & in bono oculo ad inventionem facito manuum tuarum.

13 Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

† 14 † Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa.

† 15 Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex est, & † non est apud illum gloria personæ.

† 16 Non accipiet Dominus personam in pauperem, & deprecationem læsi exaudiet.

† 17 Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus.

† 18 Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio ejus super deducentem eas?

† 19 A maxilla enim ascendunt usque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.

† 20 Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius usque ad nubes propinquabit.

† 21 Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: & donec propinquet non consolabitur: & non discedet donec Altissimus aspiciat.

† 22 Et Dominus non elongabit, sed iudicabit iustos & faciet iudicium: & Fortissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum:

† 23 Et gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, & sceptrum iniquorum contribulet:

† 24 Donec reddat hominibus secundum actus suos, & secundum opera Adæ, & secundum præsumptionem illius.

† 25 Donec iudicet iudicium plebis suæ, & oblectabit iustos misericordia sua.

† 26 Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

C A P V T XXXVI.

Super Israel & civitatem Ierusalem invocat Dei misericordiam: super gentes vero alienas Dei timorem ejusque manam, ut ipsas potentia gloriificetur.

† 2. Regum 15. 22.

† Iere. 7. 3.

† Exod. 23. 25. & 34. 20.

Deut. 16. 16.

† 2. Cor. 9. 7.

† Tob. 4. 9.

† Levit. 22. 21. & Deut. 15. 21.

† Deut. 10. 17. & 2. Para. 19. 7.

Iob. 34. 19.

Sap. 6. 8.

Rom. 2. 11.

Gal. 2. 6.

Col. 3. 25.

Act. 10. 34.

1. Pet. 1. 17.

Speque salus Deus agnoscat: cor insensatum & cor primum: species mulieris faciem viri exhilarat: bona mulieris possessio.

Miserere nostri Deus omnium, & respice nos & ostende nobis lucem miserationum tuarum:

2 Et immitte timorem tuum super gentes, quæ non exquisierunt te: ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.

3 Alleva manum tuam super gentes alienas, ut videant potentiam tuam.

4 Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis:

5 Ut cognoscant te, sicut & nos cognovimus quoniam non est Deus præter te Domine.

6 Innova signa, & immuta mirabilia.

7 Glorifica manum, & brachium dextrum:

8 Excita furorem, & effunde iram

9 Tolle adversarium, & afflige inimicum.

10 Festina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia tua.

11 In ira flammæ devoretur qui salvatur: & qui pessimant plebem tuam, inveniant perditionem.

12 Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non est alius præter nos.

13 Congrega omnes tribus Iacob: ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua: & hæreditabis eos, sicut ab initio.

Exod. 14 Miserere plebi tuæ, super quam invocatum est nomen tuum; & Israel, quem coæquali primogenito tuo.

2. 22. 15 Miserere civitati sanctificationis tuæ Ierusalem, civitati requiei tuæ.

16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum.

17 Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.

18 Da mercedem sustententibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur: & exaudi orationes servorum tuorum.

Num. 19 *6. 24.* Secundum benedictionem Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam iustitiæ, & sciant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conspector sæculorum.

20 Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior.

21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor insensatum verba mendacia.

22 Cor pravam dabit tristitiam, & homo peritus resistet illi.

23 Omnem masculum excipiet mulier: & est filia melior filia.

24 Species mulieris exhilarat faciem viri sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium.

25 Si est lingua curationis, est & mitigationis & misericordiae: non est vir illius secundum filios hominum.

26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adiutorium secundum illum est, & columna ut requies.

27 Vbi non est sepes, diripietur possessio: & ubi non est mulier, ingemiscit egens.

28 Quis credit ei, qui non habet nidum; & desolatus ubique obscuraverit, quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem.

CAPUT XXXVII.

Detestatio fidei amici: veri amici ne obliviscaris, discretio in captandis consiliis, & cum quibus consulas, & quibus te & consilium tuum occultes: laus sententia viri sancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti & sapientis: qui sophisticè loquitur, odibilis est: tenet animam tuam: & si sit nequam non des illi potestatem: perniciosus crapula.

Omnis amicus dicit: Et ego amicitiam copulavi, sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem?

2 Sodalis autem & amicus ad inimicitiam convertentur.

3 O præsumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia, & dolositate illius?

4 Sodalis amico conjungatur in oblationibus, & in tempore tribulationis adversarius erit?

5 Sodalis amico condolet causa ventris, & contra hostem accipiet scutum.

6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo: & non immemor sis illius in operibus tuis.

7 Noli consiliari cum eo qui tibi insidiat, & a zelantibus te absconde consilium.

8 Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso.

9 A consiliario serva animam tuam, prius scito quæ sit illius necessitas: & ipse enim animo suo cogitabit.

10 Ne forte mittat sudem in terram, & dicat tibi:

11 Bona est via tua; & stes est contritio videre quid tibi eveniat.

12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de iustitia, & cum muliere de ea quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratis agendis.

13 Cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere,

14 Cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio.

15 Sed cum viro sancto assiduus esto; quemcumque cognoveris observantem timorem Dei;

16 Cujus anima est secundum animam tuam: & qui, cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi.

17 Cor boni consilii statue tecum: non est enim tibi alius pluris illo.

18 Anima viri sancti enunciat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.

19 Et in his omnibus deprecate altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.

20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.

21 Verbum

21 Verbum nequam immutabit cor : ex quo partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors : & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum eruditor, & animæ suæ inutilis est.

22 Vir peritus multos erudivit, & animæ suæ suavis est.

23 Qui sophistice loquitur odibilis est : in omni re defraudabitur.

24 Non est illi data à Domino gratia : omni enim sapientia defraudatus est.

25 Est Sapiens, animæ suæ sapiens : & fructus sensus illius laudabilis.

26 Vir sapiens plebem suam erudit, & fructus sensus illius fideles sunt.

27 Vir sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt.

28 Vita viri in numero dierum : dies autem Israel innumerabiles sunt.

29 Sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum.

30 Fili in vita tua tenta animam tuam : & si fuerit nequam, non des illi potestatem :

31 Non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet.

32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam :

33 In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.

34 Propter crapulam multi obierunt : qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

C A P V T XXXVIII.

Honora medicum : à Deo data est homini medicina : quomodo agrotus se habebit erga Deum & medicum : mortuus plorandus, temperandum autem à tristitia quæ mortuo non prodest & tibi obest : sed memineris te etiam moriturum : quisque artifex considerat ea in quibus operatur : & hi necessarii quidem sunt in communitate, sed in ea non præminent dignitate vel sapientia.

1 **H**onora medicum propter necessitatem : etenim illum creavit Altissimus.

2 A Deo est enim omnis medela, & à rege accipiet donationem.

3 Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur.

4 Altissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa.

† Exod. 25.25. 5 † Nonne à ligno indulcata est aqua amara?

6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis.

7 In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera ejus.

8 Pax enim Dei super faciem terræ.

† Isai. 38. 3. 9 Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te.

10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.

11 Da suavitatem & memoriam similitudinis, & impingua oblationem, & da locum medico :

12 Etenim illum Dominus creavit : &

non discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria.

13 Est enim tempus quando in manus illorum incurras :

14 Ipsi vero Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sanitatem, propter conversationem illorum.

15 Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici.

16 Fili in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & secundum judicium contege corpus illius, & non despicias sepulturam illius.

17 Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, & consolare propter tristitiam,

18 Et fac luctum secundum meritum ejus uno die, vel duobus propter detractionem.

19 † A tristitia enim festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem. † Prov. 15.13.

20 In abductione permanet tristitia : & substantia inopis secundum cor ejus. † 17. 22.

21 Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam à te : & memento novissimorum,

22 Noli oblivisci : neque enim est conversio, & huic nihil proderis, & te ipsum pessimabis.

23 Memor esto judicii mei : sic enim erit & tuum : mihi heri, & tibi hodie.

24 † In requie mortui requiescere fac memoriam ejus, & consolare illum in exitu spiritus sui. † 2. Regum 12.21.

25 Sapientia scribæ in tempore vacuitatis, & qui minoratur actu, sapientiam percipiet : qua sapientia replebitur.

26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, & stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum.

27 Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum.

28 Sic omnis faber & architectus, qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpsit signacula sculptilia, & assiduitas ejus variat picturam : cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus.

29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & considerans opus ferri : Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concutatur :

30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra similitudinem vasis oculus ejus :

31 Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in perfectionem.

32 Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio ejus.

33 In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curvabit virtutem suam.

34 Cor suum dabit ut consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.

35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque in arte sua sapiens est.

36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.

37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt,

labunt, & in Ecclesiam non transibunt.

38 Super sellam iudicis non sedebunt, & testamentum iudicii non intelligent, neque palam facient disciplinam & iudicium, & in parabolis non invenientur:

39 Sed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

C A P V T XXXIX.

Studium sapientie, ipsiusque praeclara opera & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui nihil occultum est: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum, ad quos puniendos & cetera sunt creata.

1 Sapienciam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vacabit.

2 Narrationem virorum nominatorum conservabit: & in versutias parabolarum simul introibit.

3 Occulta proverbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conversabitur.

4 In medio magnatorum ministrabit: & in conspectu praesidis apparebit.

5 In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim & mala in hominibus tentabit.

6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur.

7 Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur.

8 Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiae replebit illum:

9 Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiae suae, & in oratione confitebitur Domino:

10 Et ipse diriget consilium ejus, & disciplinam, & in absconditis suis consiliabitur.

11 Ipse palam faciet disciplinam doctrinae suae, & in lege testamenti Domini glorificabitur.

12 Collaudabunt multi sapientiam ejus, & usque in saeculum non delebitur.

13 Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiratur à generatione in generationem.

14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit ecclesia.

15 Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille, & si requieverit, proderit illi.

16 Adhuc consiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus sum.

17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate.

18 Quasi Libanus odorem suavitatis habere.

19 Florete flores, quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus suis.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum vestrorum, & in canticis labiorum, & citharis, & sic dicetis in confessione.

21 † Opera Domini universa bona valde.

22 † In verbo ejus stetit aqua sicut congeries: & in sermone oris illius sicut exceptor aquarum:

23 Quoniam in praecepto ipsius placet, & non est minoratio in salute ipsius.

24 Opera omnis carnis coram illo & non est quidquam absconditum ab oculis ejus.

25 A saeculo usque in saeculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.

26 Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quaeruntur.

27 Benedictio illius quasi fluvius inundavit.

28 † Quomodo cataclysmus aridam inebriavit: sic ira ipsius gentes, quae non exquisierunt eum haereditabit.

29 † Quomodo convertit aquas in siccitatem, & siccata est terra: & vix illius viis illorum directae sunt: sic peccatoribus offensiones in ira ejus.

30 Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala.

31 † Initium necessariae rei vitae hominum, aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, & panis similagineus, & mel, & botrus uvae, & oleum, & vestimentum.

32 Haec omnia sanctis in bona, sic & impiis & peccatoribus in mala convertentur.

33 Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmaverunt tormenta sua:

34 In tempore consummationis effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.

35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia haec ad vindictam creata sunt.

36 Bestiarum dentes, & scorpia, & serpentes, & rhomphaea vindicans in exterminium impios.

37 In mandatis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem praeparabuntur, & in temporibus suis non praeterient verbum.

38 Propterea ab initio confirmatus sum, & consiliatus sum, & cogitavi, & scripta dimisi.

39 † Omnia opera Domini bona, & omne opus, hora sua subministrabit.

40 Non est dicere: Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore suo comprobabuntur.

41 Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

C A P V T XL.

Occupationi magna, iugo gravi, ac variis miseriis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cura suis divitiis cito delendula: vita sibi sufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponebat: laus timoris Domini: fac ne indigeas, nec in alienam mensam respicias, à quo vir disciplinatus & eruditus se servat.

1 Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & iugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturae, in matrem omnium.

2 Cogitationes eorum, & timores cordis, adinventio expectationis, & dies frustrationis:

3 A residente super sedem gloriosam,

† Gen. 1. 31
Marc. 7. 37
† Gen. 8. 34

† Gen. 7. 21.

† Exod. 14. 28.

† Sup. 29. 28.

† Gen. 1. 31

usque ad humiliatum in terra & cinere :

4 Ab eo qui utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum qui operitur lino crudo : furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perseverans, & contentio,

5 Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam ejus.

6 Modicum tamquam nihil in requie, & ab eo in somnis, quasi in die respectus.

7 Contrurbatus est in visu cordis sui tamquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis suæ exurrexit, & admirans ad nulum timorem.

8 Cum omni carne, ab homine usque ad pecus, & super peccatores septuplum.

† *Sup.* 9 † Ad hæc mors, sanguis, contentio, 39.35. & rhomphæa, oppressiones, fames, & contritio, & flagella :

† *Gen.* † & propter illos factus est cataclysmus.

† *Eccl.* 7. 10. 11 Omnia, quæ de terra sunt, in terram 1.7. convertentur, † & omnes aquæ in mare revertentur.

12 Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides in sæculum stabit.

13 Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.

14 In aperiendo manus suas lætabitur : sic prævaricatores in consummatione tæbescunt.

15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices immundæ super cacumen petræ sonant.

16 Super omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum evellatur.

17 Gratia sicut paradus in benedictionibus, & misericordia in sæculum permanet.

18 Vita sibi sufficiens operarii condulcabitur, & in ea invenies thesaurum.

19 Filii, & ædificatio civitatis confirmabit nomen, & super hæc mulier immaculata computabitur.

20 Vinum & musica lætificant cor : & super utraque dilectio sapientiæ.

21 Tibiæ & psalterium suavem faciunt melodiam, & super utraque lingua suavis.

22 Gratiam & speciem desiderabit oculus tuus, & super hæc vitides sationes.

23 Amicus & sodalis in tempore convenientes, & super utrosque mulier cum viro.

24 Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, & super eos misericordia liberabit.

25 Aurum & argentum est constitutio pedum : & super utrumque consilium beneplacitum.

26 Facultates & virtutes exaltant cor : & super hæc timor Domini.

27 Non est in timore Domini minoratio, & non est in eo inquirere adiutorium.

28 Timor Domini sicut paradus benedictionis, & super omnem gloriam operuerunt illum.

29 Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas : melius est enim mori, quam indigere.

30 Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victus : alit enim animam suam cibus alienis.

31 Vir autem disciplinatus & eruditus custodiet se.

32 In ore imprudentis condulcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

C A P V T X L I.

Memoria mortis cui est amara, & cui non est mortem non metuas, sed præteritorum & futurorum memento, contentus d. vna dispositione circa te : maledictio manens impios : cura boni nominis & sapientia & thesaurus absconditi inutiles : qualiter sit de peccatis erubescendum : ne faciem avertas à proximo, nec respicias mulierem alterius, neque improperes post datum.

1 O Mors quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis ;

2 Viro quieto, & cujus viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum ?

3 O mors, bonum est judicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus.

4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili, qui perdit patientiam ?

5 Noli metuere judicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ supervēura sunt tibi : hoc judicium à Domino omni carni.

6 Et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi ? sive decem, sive centum, sive mille anni.

7 Non est enim in inferno accusatio vitæ.

8 Filii abominationum sunt filii peccatorum, & qui conversantur secus domos impiorum.

9 Filiorum peccatorum periet hæreditas, & cum femine illorum assiduitas opprobrii.

10 De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio.

11 Væ vobis viri impii, qui dereliquistis legem Domini altissimi.

12 Et si nati fueritis, in maledictione nascemini : & si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.

13 † Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur : & sic impii à maledicto in perditionem. † *Sup.* 40.21

14 Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur.

15 Curam habe de bono nomine : hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni.

16 Bonæ vitæ numerus dierum : bonum autem nomen permanebit in ævum.

17 Disciplinam in pace conservare filii, † sapientia enim abscondita, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque ? † *Sup.* 20.31

18 Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

19 Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.

20 Non est enim bonum omnem reverentiam observare : & non omnia omnibus bene placent in fide.

21 Erubescite à patre & à matre de fornicatione : & à præfidente & à potente de mendacio :

22 A principe & à iudice de delicto : à synagoga & plebe de iniquitate :

23 A socio & amico de injustitia : & de loco in quo habitas :

24 De

24 De furto, de veritate Dei, & testamento: de discubitu in panibus, & ab obfuscatione dati & accepti:

25 A saluantibus de silentio: à respectu mulieris fornicariæ: & ab aversione vultus cognati.

26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem & non restituendo.

† Math. 5. 28. 27 † Ne respicias mulierem alieni viri, & ne scruteris ancillam ejus, neque steteris ad lectum ejus

28 Ab amicis de sermonibus improperii: & cum dederis, ne improperes.

C A P V T X L I I.

Secretum non revelandum: à respectu personarum & aliis plerisque vitiis hic enumeratis abstinendum: datum & acceptum scribendum: de sollicitudine custodia filia, & super luxuriosam firmanda custodia: commorari mulieri periculosum: melior est autem iniquitas viri quam mulier benefaciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, sunt perfecta & desiderabilia.

1 **N**on duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, & eris vere sine confusione, & invenies gratiam in conspectu omnium hominum: ne pro his omnibus confundaris, † & ne accipias personam ut delinquas.

† Levit. 19. 15. 2 De lege altissimi, & testamento, & de judicio justificare in pium,

† Deut. 1. 17. 3 De verbo sociorum & viatorum, & de datione hereditatis amicorum.

† Eccl. 10. 19. 4 De æqualitate stateræ & ponderum, de acquisitione multorum & paucorum,

† Prov. 24. 27. 5 De corruptione emptionis & negotiorum, & de multa disciplina filiorum, & servo pessimo, latus sanguinare.

† Eccl. 2. 1. 6 Super mulierem nequam bonum est signum.

7 Vbi manus multæ sunt, claude; & quodcumque trades, numera, & appende: datum vero, & acceptum non ne describe.

8 De disciplina insensati & fatui, & de senioribus, qui judicantur ab adolescentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conspectu omnium vivorum.

9 Filia patris abscondita est vigilia, & sollicitudo ejus aufert somnum, ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat.

10 Nequando polluat in virginitate sua, & in paternis suis gravida inveniat: ne forte cum viro commorata transgrediat, aut certe sterilis efficiatur.

11 Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractio in civitate, & objectione plebis, & confundat te in multitudine populi.

12 Omni homini noli intendere in specie: & in medio mulierum noli commorari:

13 De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

14 Melior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium.

15 Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In sermonibus Domini opera ejus.

16 Sol illuminans per omnia respexit:

& gloria Domini plenum est opus ejus.

17 Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua?

18 Abyssum, & cor hominum investigavit: & in astutia eorum excogitavit.

19 Cognovit enim Dominus omnem scientiam, & inspexit in signum æui, annuntians quæ præterierunt, & quæ superventura sunt, revelans vestigia occultorum.

20 Non præterit illum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo.

21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit: qui est ante sæculum, & usque in sæculum neque adjectum est,

22 Neque minuitur, & non eget alicujus consilio.

23 Quam desiderabilia omnia opera ejus, & tamquam scintilla, quæ est considerare!

24 Omnia hæc vivunt, & manent in sæculum, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei.

25 Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deesse.

26 Vniuscujusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

C A P V T X L I I I.

Eminentia creatoris relucet in calorum ornatu & pulchritudine, nempe in celo, luna, stellis, iride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo sunt plurimæ genera belluarum: denique nemo ad Deum laudandum sufficit.

1 **A**ltitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species cæli in visione gloriæ.

2 Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile opus Excelsi.

3 In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris ejus qui poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris:

4 Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans, & refulgens radiis suis obæcat oculos.

5 Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter.

6 Et luna in omnibus in tempore suo ostensio temporis, & signum ævi.

7 A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione.

8 Mensis secundum nomen ejus est, crescens mirabiliter in consummatione.

9 Vas castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens gloriose.

10 Species cæli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.

11 In verbis sancti stabunt ad judicium, & non deficient in vigiliis suis.

12 Vide arcum & benedic eum † qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo.

13 Gyravit cælum in circuitu gloriæ suæ, & manus Excelsi aperuerunt illum.

14 Imperio suo acceleravit nivem, & accelerat coruscationes emittere judicii sui.

15 Propterea aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulae sicut aves.

16 In magnitudine sua posuit nubes, & contracti sunt lapides grandinis.

17 In conspectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aspirabit Nivis.

18 Vox tonitruum ejus verberabit terram, tempestas aquilonis, & congregatio spiritus:

19 Et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem, & sicut locusta demergens descensus ejus.

20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & super imbrem ejus expavescet cor.

21 Gelu sicut salem effundet super terram: & dum gelaverit, fiet tanquam cacumina tribuli.

22 Frigidus ventus aquilo flavit & gelavit crystallus ab aqua, super omnem congregationem aquarum requiescet, & sicut lorica induet se aquis.

23 Et devorabit montes: & exuret desertum, & exstinguet viride sicut igne.

24 Medicina omnium in festinatione nebulae: & ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.

25 In sermone ejus siluit ventus & cogitatione sua placavit abyssum, & plantavit in illa Dominus insulas.

26 Qui navigant mare, enarrent pericula ejus: & audientes auribus nostris admirabimur.

27 Illic praeclara opera, & mirabilia: varia bestiarum genera, & omnium pecorum, & creatura belluarum.

28 Propter ipsum confirmatus est itineris finis, & in sermone ejus composita sunt omnia.

29 Multa dicemus, & deficiemus in verbis: consummatio autem sermonum ipse est in omnibus.

30 Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua.

31 Terribilis Dominus & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipsius.

32 Glorificantes Dominum, quantumcumque potueritis, supervalebunt enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.

33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: major enim est omni laude.

34 Exaltantes eum replemini virtute ne laboretis: non enim comprehendetis.

† Psal. 105. 2. 35 † Quis videbit eum, & enarrabit? & quis magnificabit eum sicut est ab initio?

36 Multa abscondita sunt majora his: pauca enim vidimus operum ejus.

37 Omnia autem Dominus fecit, & pie agentibus dedit sapientiam.

C A P V T XLIV.

Eius priorum patrum ac seminis eorum: primum in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noë, Abraham, cui facta sunt promissiones, Isaac, & Jacob.

1 **L**audemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua.

2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua à saeculo.

3 Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, & prudentia sua praediti, nunciantes, in prophetis dignitatem prophetarum,

4 Et imperantes in praesenti populo, & virtute prudentiae populis sanctissima verba.

5 In peritia sua requirentes modos musi-

cos, & narrantes carmina scripturarum.

6 Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes: pacificantes in domibus suis.

7 Omnes isti in generationibus gentis suae gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus.

8 Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:

9 Et sunt quorum non est memoria: perierunt quasi qui non fuerint: & nati sunt, quasi non nati, & filii ipsorum cum ipsis.

10 Sed illi viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt:

11 Cum semine eorum permanent bona.

12 Haereditas sancta nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum:

13 Et filii eorum propter illos usque in aeternum manent: semen eorum & gloria eorum non derelinquetur.

14 Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vivit in generationem & generationem.

15 Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nunciet ecclesia.

16 † Henoch placuit Deo, & translatus est in paradysum ut det gentibus poenitentiam. † Gen. 5. 24. Heb.

17 † Noë inventus est perfectus, justus, & in tempore iracundiae factus est reconciliatio. † Gen. 9. 9.

18 Ideo dimissum est reliquum terrae, cum factum est diluvium. † Gen. 6. 14.

19 † Testamenta saeculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro. † Gen. 7. 1. Heb.

20 † Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inventus similis illi in gloria: qui conservavit legem excelsi, & fuit in testamento cum illo. † Gen. 11. 7. 12. 2. 15.

21 † In carne ejus stare fecit testamentum, & † in tentatione inventus est fidelis. † Gal. 3. 6.

22 Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terrae cumulum, † Gen. 17. 10.

23 Et ut stellas exaltare semen ejus, & haereditare illos à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos terrae. † Gen. 22. 1.

24 Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

25 Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, & testamentum confirmavit super caput Jacob.

26 Agnovit eum in benedictionibus suis, & dedit illi haereditatem, & divisit illi partem in tribubus duodecim.

27 Et conservavit illi homines misericordiae, invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

C A P V T XLV.

De laudibus Moysi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

1 **D**ilectus Deo & hominibus Moyses: Ejus memoria in benedictione est. † Exod. 11. 3.

2 Similem illum fecit in gloria sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placavit.

3 † Glorificavit illum in conspectu regum, & iussit illi coram populo suo, & ostendit illi gloriam suam. † Exod. 6. 7. † Num. 12. 3.

4 † In fide & lenitate ipsius sanctum fecit

Fecit illum, & elegit eum ex omni carne.

5 Audivit enim eum, & vocem ipsius, & induxit illum in nubem.

6 Et dedit illi coram præcepta, & legem vitæ & disciplinæ, docere Iacob testamentum suum, & iudicia sua Israël.

7 Excelsum fecit Aaron fratrem ejus, & similem sibi de tribu Levi:

8 Statuit ei testamentum æternum, & dedit illi sacerdotium gentis: & beatificavit illum in gloria.

9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, & coronavit eum in vasis virtutis.

¶ Exod. 38.35. 10 Circumpedes, & femoralia, & humerale posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,

11 Dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo, in memoriam filiis gentis suæ.

12 Stolam sanctam auro & hyacintho, & purpura, opus textile, viri sapientis, iudicio & veritate præditi:

13 Torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarii sculpsit, in memoriam secundum numerum tribuum Israël.

14 Corona aurea super mitram ejus expressa signo sanctitatis, & gloria honoris, opus virtutis, & desideria oculorum ornata.

15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem.

16 Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filii ipsius soli, & nepotes ejus per omne tempus.

17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quotidie.

¶ Levit. 2.12. 18 ¶ Complevit Moyse manus ejus, & unxit illum oleo sancto.

19 Factum est illi in testamentum æternum, & semini ejus sicut dies, cæli, fungi sacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum suum in nomine ejus.

20 Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo insensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo.

21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis iudiciorum, docere Iacob testimonia, & in lege sua lucem dare Israël.

¶ Num. 26.1. 22 ¶ Quia contra illum steterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Core in iracundia.

23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & confusum est in impetu iracundiæ.

24 Fecit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis.

25 Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem, & primitias frugum terræ divisi illi.

26 Panem ipsis in primis paravit in societatem: nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit illi & semini ejus.

27 Ceterum in terra gentes non hereditabit, & pars non est illi in gente: ipse est enim pars ejus, & hæreditas.

28 ¶ Phinees filius Eleazari tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini: 25.7. ¶ Num.

29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate & alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israël. 1. Mac. 2.54.

30 Ideo statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum, & gentis suæ, ut sit illi & semini ejus sacerdotii dignitas in æternum.

31 Et testamentum David regi filio Iesse de tribu Iuda, hereditas ipsi & semini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum judicare gentem suam in iustitia, ne abolerentur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

CAPUT XLVI.

Laudes Iosue, Caleb, & Samuelis.

1 **F**ortis in bello Iesus Nave, successor Moyse in Prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum,

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israël.

3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactando contra civitates & homophæas?

4 Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit.

5 ¶ An non in iracundia ejus impeditus est sol, & una dies facta est quasi duo? ¶ Ios. 10.14.

6 Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus & sanctus Deus in saxi grandinis virtutis valde fortis.

7 Impetum fecit contra gentem hostilem, Et in descensu perdidit contrarios,

8 Ut cognoscant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est à tergo potentis:

9 ¶ Et in diebus Moyse misericordiam fecit ipse, & Caleb filius Iephone, stare contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ. ¶ Num. 14.6.

10 Et ipsi duo constituti, à periculo liberati sunt à numero sexcentorum millium peditum, inducere illos in hæreditatem, in terram quæ manat lac & mel.

11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsius obtinuit hæreditatem:

12 Ut viderent omnes filii Israël, quia bonum est obsequi sancto Deo.

13 Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui non aversi sunt à Domino,

14 Ut sit memoria illorum in benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanent ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.

16 Dilectus à Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente sua.

17 In lege Domini congregationem iudicavit, & vidit Deus Iacob, & in fide sua probatus est propheta.

18 Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis:

